

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZÁSZ GERŐ

1831—1904.

E hó 1-étől kezdve ott nyugszik immár szülei mellett az ördögkereszturi temetőben. Az ő vagy családja akaratából sirja nem azon a földön domborúl, hol pályáját kora ifjúságától fogva megfutotta, hol nem közönséges sikereit aratta; nem abban a városban, melyben őt az utolsó gyermek is ismerte, hol hiveinek és az egész társadalom minden tagjának szeretete vette körül s a melynek az ő mózesi alakja, márkáns egyénisége egyik nevezetességét képezte.

Ápril 30-án reggel adták tudtul a kolozsvári középületeken lengő gyászlobogók, hogy Szász Gerő, a kolozsvári ref. egyházközség nyugalmazott lelkipásztora, a kolozsvári egyházmegye volt esperese, az erdélyi egyhker. volt közfőjegyzője, volt konventi és zsinati tag, a kiváló egyházi író, szónok, költő s minden közügyben lelkes, tevékeny közéleti férfi, bevégezte munkában teljes, sikerekben gazdag, de csalódásokat sem nélkülözött szép földi pályafutását.

Minden kebelből felszakadt egy szomorú bucsúsohaj utána s így lesz ez egyházkerületünkben bizonyára mindenütt, hová lapunk elköltöztének híret megviszi, mert az ő kiváló tehetségei, eltagadhatatlanul nagy érdemei, sokoldalú munkássága általánosan elismertek voltak s személye közelebbi ismerősei s kivált kartársai között, a különczségei alól is lebilincselőleg érvényesülő sokoldalú varázsa folytán, csaknem példátlan szeretetnek, népszerűségnek örvendett.

Szász Gerőben nem egy embert, hanem egy típust, sőt — mondhatjuk — egy korszakot temettünk el: a szabadságharcunk korszakának eszméiből táplálkozott s hagyományában élt kálvinista költő-papot, ki a Ti-

tánok lelkéből hordozott egy szikrát magában. E szikra őt első sorban költővé predestinálta s egész egyéniségén s mindenféle munkásságán a költői lélek szuverenitása követelt érvényesülést. Nem bölcselő volt, ki a dolgok és események minden oldalú vizsgálata alapján azok relativ értékét és jogosultságát belátva, nyugodt tárgyilagossággal és higgadt mérséklettel ítél és cselekszik: hanem alanyi költő, lírikus, ki egészen belevész, felolvad a lelkét érintett egyik oldal szemléletébe, élvezetébe s lelke hevét öntve rá követeli és suggerálja, hogy a világot s annak dolgait más is olyannak vegye, lássa, mint ő.

Szász Gerő egész egyénisége megértéséhez e nagyszerű egyoldalúság, ez alanyi költői jellem adja a kulcsot; ebből folynak erényei és ebből következtek hibái is.

Ref. papi parokhián született. Szülei házában a szegénység, de mérhetetlen édes anyai szeretet és apai gondoskodás vették körül, melyek a kolozsvári kollégiumba is elkísérték az ifjút. Szülötte földjének minden dombjához nemzeti emlékeink, minden úri családjához történelmi hagyományaink fűződtek. — Nagy multunk, nyomoru jelenünk és fenséges feladataink tudatával táplálta a farkas-utczai kollégium is. Rajongó lelke ezekért vitte a szabadságharc katonái közé a 17 éves ifjút. Nem látott mást, mint a hazát és a szabadságot. S ezt látta akkor is csak, midőn osztrák katonai zsoldba fogták s midőn ebből menekülve hazája szolgálatára a szegény ifjak egyetlen útjára, a papi pályára készült. Az akkori idők módján derekason készült pályájára s nem egészen az ő hibája volt, hogy e készütségben a valóságos és theologia elem volt a legkevesebb s a hazafias költői és történelmi a legerősebb. Min-

den kornak megvan a maga szüksége s azon kornak ez a szükség felelt meg.

Szász Gerő kiváló mértékben felelt meg kora szükségének s ennek köszönhető, hogy legméltóbb helyét a kolozsvári egyházközség katedrálján nyerte el.

Papi működésének első korszakára 1859—71-ig az elnyomatás korabeli társadalmi s politikai szereplés nyomta bélyegét. A papot nem egyszer szorította háttérbe a magyar szabásu s viseletü bus hazafi. Hiveivel busult s örvendezett s népszerűsége csaknem példátlan volt.

Második korszakának első fele 71—85-ig egyházi működésének alapvető kora, midőn megindítja a „*Protestáns Közlöny*“-t és „*Predikatori tár*“-t, amazt az egyházi közélet ügyeinek megtárgyalására, ezt az igehirdetés színvonalának emelésére. 1886-ban szélesebb munkatért ad neki elismerésül a kerületnek bizalma, midőn a gen. notáriusi székbe emeli. Innentől kezdve buzgó munkatársa Szász Domokos püspöknek. Nem vezet, sem közvetlenül nem foly be e korszaknak különösen anyagi és pénzügyi műveleteiben, de püspökének hűséges fegyvertársa s lapjával, mely közbe hivatalos jelleget nyert, legfőbb támogatója s a nehéz küzdelmekben legerősebb védője.

Harmadik korszaka, a valósággal tragikusnak mondható vég, a kolozsvári theologiai fakultás felállításával kezdődik. Szász Gerőnek eszméje, Szász Domokos püspöknek férfi munkája sikere nyert ebben testet. Új korszak hajnalhasadását üdvözltek benne. Ki hitte volna akkor, hogy a fáradt munkások alkonya közel? Mindkettő lehanyatlásában van valami tragikus; de a Szász Gerőé szorosabban függ össze épen a theológiával. Nem sok idővel megnyílt után maga teszi a fájdalmas vallomást: „Nem ezt, nem így akartam én!“ Elégedetlen volt az új theol. fakultás irányával, melyet bizonyos szomorú félreértések valósággal elmérgesítettek. A vége — hisz' részletezése nem tartozik ide — a püspökkel és a kerület vezetőivel való összeütközése s kolozsvári papságát kivéve minden egyházi állásáról való lemondása lett. Eltemetkezett. Új életre keltésére a Szász Domokos püspök halálát követő püspökválasztásnál történt nemes és tiszteletreméltó kísérlet, a mi azonban előhaladott kora s főként a már csirájában az avatottabb szemek előtt akkor feltűnt s most halálát okozott betegsége miatt, ha sikerre nem vezetett is, alkalmat szolgáltatott a kerület igen tekintélyes kisebbségének a személye iránt való bizalom nemes nyilvánítására.

A romboló kór nemsokára elemi erővel kitört rajta s ő kénytelen volt egyházközsége minden kitüntetésével elhalmozva, nyugalomba vonulni. Három évig tartott a lassu haldoklás, míg végre április 29-én este a halál megváltotta szenvedéseitől.

A Szász Gerő élete, munkássága és egyé-

nisége egyházkerületünk 40 éves történetével szorosan összefügg s a mint a történetíró sokat fog foglalkozni munkásságával, egyénisége mindig méltó tárgya lesz a lelki élet problémáival foglalkozó, a karakterek kialakulását és nyilvánulásait kutató psychologusnak. De az bizonyos, hogy erre a siker valamelyes reményével csak az vállalkozhatik, ki őt személyesen közelebbről és alaposabban ismerhette, kinek alkalmá volt a sokféle s gyakran ellentétes ítéletekre alkalmat adó külső megett, lelkének mélyére pillanthatni.

Mi, azt hisszük, nem jártunk messze az igazságtól, midőn jellemének alapvonásául az alanyi költő azon titáni erővel érvényesülő szuverenitását állítottuk, amely nagyszerű egyoldalúságában magát teszi a dolgok abszolút mértékévé s izzó lelkének egész hevével kényszeríti a hatása alá kerületet, hogy azt és úgy lássák, szemléljék, érezzék, a mit és a hogyan ő lát, szemlél és érez s a mibe mintegy egész egyénisége felolvad.

Szász Gerő ilyen volt nemcsak költészetében, hanem egész egyéniségében és minden munkájában. A helyett, hogy magát egy hatalom eszközének tekintette volna, kinek hódoló alázattal adja át magát: magát érezte olyannak, akinek tervelnie, vezetnie és érvényesülnie kell. Nem a szerénység és alázat, hanem az önérzet és nemes büszkeség voltak uralkodó vonásai. Volt valami benne a Nietzsche „*Übermensch*“-éből, a mely a közönséges emberekre nézve érvényes szokások, társadalmi szabályok és törvények felett állónak érezte magát s ezt nem mulasztotta el külsőleg is mindig kifejezésre juttatni. E saját törvényének különleges érvényesítése azonban oly eredetiséggel párosult a magán érintkezésben, a melytől bizonyos szeretetreméltóságot megtagadni nem lehetett s a mely a társadalmi életben bizonyos különleges helyzetet és jogokat biztosított számára.

Ezt követelte azonban magának más téren is. A gyengének, a gyámolra szorultnak, aki előtte meghódolt, aki kért: az elől jó szive nem tudott elzárkózni; de az erővel erőt állított szembe s szinte kereste a mérközést, a vitát, melyet a végletekig vitt. Ebben is különös fegyverzete volt. Nem a tárgyilagos nyugodtság, hanem a szenvedelmes subjectivizmus fegyvereivel harczolt. Soha sem meggyőzni, hanem mindig legyőzni és eltiporni akart. S ehhez fegyvertárában mindig készen állottak a kicsinylés, a nevetségessé tétel, a gúny, a szárkázmus mérgezett nyíli, a melyeket messterien kezelt. Hol ezeket leginkább érvényesíthette — maga bevallja — lapjának „*Különfélék*“ rovatától vált meg legnehezebb szívvel.

Alapvonása érvényesült, kevésbé alkalmas helyen, az adminisztráló és lelkigondozásra hivatott papban, határozottan kiváló előnnyel és szerencsésen az egyházi szónokban is. Nem

volt theologus s így beszédei is nélkülözik a theol. mélységet, de azért predikációi soha sem közönséges, tuczataalkotások, nem egy pedig valóságos minta számba vehető. Ezekben lelke közvetlenségére, az ihlet hatására bizta magát, énekelt, mint a fülemile, hol szelid. érzelmekkel andalítóan, hol rapszódikusan csattogva, hol mennydörgően villámokkal sújtva s ostromozva, de mindig nemes páthosszal s szónoki numerussal. — Előadásában sem érvényesült ugyan a recitáló szemléltető színművészeti és egyházi szónoki előadás közti különbség éles határvonala, de bántóan sem zavartattak össze határaik s hatása alól még a kritikak lélek sem vonhatta ki magát. Erdély legjobb szónokai közt első helyen emlegették s hogy legkedveltebb volt, mutatja az, hogy a papság nagy része — fájdalom a nagy többség, az ő egyéniségének kiválóságai nélkül — utánzó-jává lett fellengős nyelvének és pathetikus előadásának.

Mindent egybevéve nagy és határozottan sajátzabású érdekes és rendkívüli egyéniség volt; korának szülötte, ki kora igényeit nem közönséges mértékben tudta kielégíteni s munkájával elévülhetetlen nyomokat hagyott hátra egyházunk történetében, melynek nevében megindult szívvel tesszük le elismerésünk koszoruját frissen hantolt sirjára.

Mint szerkesztő is virágot hintek sirjára, cipruságot tesztek koporsójára. Elvégre is e lap az ő lapjának utódja, habár a gyermek élete orvosi beavatkozásnak köszönhető s az édes anya életével drágán fizettetett meg. Ám, a czedrus is kidől s fája a folyton növekvő épületbe illeszkedik bele s mint oszlop vagy gerenda szolgál tovább, tövéről pedig új sarjak nőnek, míg illata, melyet alkotójának hálaáldozatul az égre küldött fel, kedvet talál Annál, ki azt a maga örökkévalóságába felveszi.

Nagy Károly.

Az orsz. ref. tanáregyesület a gyakorlati tanárképzésért.

Főtiszt. és Mélt. Egyházker. Közgyűlés!

Az orsz. ref. tanáregyesület 1903. évi nagyenyedi közgyűlésének megbízásából a református tanárképzés érdekében intézzük kérelmünket a Főtiszt. és Mélt. egyházker. közgyűléshez, hogy hazai ref. gymnasiumainknak ezt a nagyfontosságú és égető kérdését közös erővel és akarattal a megoldáshoz közelebb vinni igyekezzünk s az adott viszonyok közt is lehetőleg biztosítsuk a jövő ref. tanári nemzedékének a hagyományos protestáns szellemben való előkészítését.

A tanárképzés hiánya, melyet őseink a múlt századokban a külföldi protestáns egyetemek látogatásával igyekeztek pótolni, régóta oly mélyen érzett fogyatkozása hazai református felsőbb oktatásügyünknek, hogy szinte egy század óta folytonosan törekedtek ref. egyházunk legjobbjai e fogyatkozás megszüntetésére. Különösen a múlt század első felében, nemzeti közéletünk nagy reformkorszakában kezdte mélyebben foglalkoztatni az elméletet a ref. tanárkép-

zés gondolata. A tiszántúli egyházkerületben ref. egyházunk multjának egyik nagy alakja, br. Vay Miklós állott azon tudományos küldöttség élén (1840—42.), mely a debreczeni főiskolában igyekezett megteremteni a paedagogicum seminariumot, hogy abban a tanári pályára készülő ifjak elméletileg és gyakorlatilag kiképeztessenek. Másfelől ugyanakkor erős áramlat mozgatta egyháztársadalmunkat egy pesti prot. főiskola létesítése érdekében, melynek egyik fő feladata lett volna a humanisticus iskolák tanítóinak seminariumi előkészítése. Ujabb időben pedig a mind nagyobb hullámokat vető prot. egyetem kérdése szintén a prot. tanárképzés szükségének eleven érzésében gyökerezik s e kérdést igyekszik első rendben megoldásra juttatni.

Kétségtelen, hogy ref. középiskoláink (gymnasiumaink, tanító- és tanítónőképző intézeteink, felsőbb leányiskoláink) tanárainak református szellemét legjobban biztosítaná az, ha már tudományos szakképzettségöket is ref. főiskolában nyerhetnék s egy ilyen tanintézet szellemi légkörében, református közintézményeink hatása alatt növekedhetnének. De sajnos, az anyagi erők hiánya miatt mindazok a törekvések, melyek e tekintetben csaknem egy század óta ref. közoktatásunk körében fölmerültek, ma is a jövőtől várják megvalósulásukat s meg kell nyugodnunk abban, hogy mai napság az elméleti tanárképzés hitfelekezeti különbség nélkül az állami egyetemeken történik. Megnyugvásunkat enyhíti az a körülmény, hogy hazai egyetemeinken a teljes tanszabadság, a tudományos szabad vizsgálódás és az igazság szabad keresése uralkodván, iskoláink leendő tanárai ott is abban az eszmekörben nőnek föl, amely a protestantismus éltető levegőjéhez tartozik. Nem is erre, nem az elméleti, hanem a gyakorlati tanárképzésre, a református tanárjelöltek gyakorlati évének berendezésére akarjuk felhívni ezuttal a Főtiszt. és Mélt. egyházker. közgyűlés figyelmét.

Az 1883. évi XXX. t. cz. az u. n. középiskolai törvény 61. §. 3. pontja értelmében középiskolai tanárságra való képesítést csak oly egyén nyerhet, aki a legfelsőbb iskolai tanfolyam elvégzése után még legkevesebb egy évet gyakorlatilag középiskolai tanítással töltött s legalább egy évig nevelői vagy tanítói gyakorlatot is szerzett. Ezért ugyanazon §. 4. pontja értelmében a képesítő vizsgálat utolsó része, az u. n. paedagogiai vizsgálat a felsőbb iskolai tanfolyam elvégzése után csak egy év múlva tehető le, hogy ez év alatt a tanárjelölt a gyakorlati tanítási ügyességet, a methodikai jártasságot, a tanuló ifjúsággal való bánásmódban és fegyelmezésben a kellő tapintatot elsajátíthassa. A törvénynek ez a rendelkezése azonban mindezideig igen hézagosan és tökéletlenül volt végrehajtva, amennyiben az állam egyetlen gyakorló gymnasiumot rendezvén be a budapesti tanárképző intézet mellett, itt a tanárjelölteknek csak igen kevés perczenkje szerezhette meg a törvénykivánta gyakorlatot; másfelől az évek során át érezhető tanárihiány oda kényszerítette az iskolafentartó testületeket, hogy úgyszólván az egyetem padjairól vigyék el és helyezték tanári kathedrába a tanításban teljesen gyakorlatlan tanárjelölteket. Akárhány tanárjelölt jutott az utóbbi években református gymnasiumaink kathedráira is, akiknek, ha elméleti szakképzettségök meg volt is, a gyakorlati tanítás terén más tanár módszerét és eljárását alig látták, mint saját egykori tanáraikét.

A tarthatatlan helyzet megszüntetése érdekében végre az ország tanári közvéleményének kellett megnyilatkozni, hogy sürgesse a közoktatásügyi kormányt a törvény végrehajtására s a gyakorlati tanárképzés megvalósítására. Mert a methodikai jártasság ép oly fontos kellék a tanárban, mint a tudományos szakképzettség; sőt az ügyes tanító kevesebb szakkép-

zetséggel is nagyobb sikereket ér el a tanításban, mint a mélyen járó szaktudós, ki az átadás képességeivel kevésbé rendelkezik. Egyetlen tanárképző-intézeti gyakorlóiskola nem elégítheti ki e tekintetben az országos szükségletet s a tanári közvélemény egyhangulag követeli, hogy az ország minden jól berendezett középiskolája — akár állami, akár felekezeti középiskola — ruháztassék fel a tanárjelöltek gyakorlati kiképzésének jogával. A gyakorlati tanárképzés különben sem az intézmény jellegén, hanem a vezető tanárok személyiségén fordul meg. A mely gymnasiumban néhány jó szaktanár van, kik a jelölteket úgy példaadásukkal, mint útasításukkal szaktárgyaik tanítási módszerébe bevezetni képesek, jó igazgató van, akitől a jelöltek a gyakorlati paedagogiában, fegyelmezési eljárásban és az általános didaktika alapelveiben példát és utasítást nyerhetnek, e mellett az intézet paedagogiai könyvtára módot nyújt a jelölteknek a további elméleti képzésre is: az az intézet be van rendezve a tanárjelöltek gyakorlati előkészítésére. A törvény pedig egyáltalán nem írja elő, hogy hol szerezzék a tanárjelöltek a tanítói gyakorlatot s a tanárvizsgáló bizottságok a jogérvényesség szempontjából eddig sem tettek különbséget a között, hogy a paedagogiai vizsgálatra jelentkező tanárjelölt a tanárképző-intézet gyakorlóiskolájában vagy az ország más középiskolájában töltötte-e a törvénykövetelte gyakorlati évet. S ha ezekhez vesszük azt a követelményt, hogy hazai középiskoláinknak 64 és fél százaléka felekezeti tanintézet, csak természetesnek találjuk azt a körülményt, hogy a hitfelekezetek — mielőtt az állami egyetemen kiképzett tanárjelölteket saját intézeteikben tanárokkul alkalmaznák — legalább a tanári szak- és paedagogiai vizsgálat közt levő gyakorlati év alatt igyekezzenek e tanintézetek szellemébe és tradícióiba beavatni őket.

Ez a körülmény készlet református tanár egyesületünket, hogy felekezeti főhatóságaink figyelmét felhívjuk a református tanárjelöltek gyakorlati előkészítésére. Minden egyházkerületünkben van egy-két olyan főgymnasium, amelyben részint központi helyzeténél, részint nagy multjánál fogva erősebben lüktet a református szellem, erősebben élnek a mult nagy hagyományai. Rendezzük be e főgymnasiumainkat oly módon, hogy azok a tanárjelöltek, kik református iskoláinkban akarnak állást foglalni, e tanintézetekben tölthessék el a tanári szakvizsgálat és paedagogiai vizsgálat közé eső gyakorlati évüket. Nem szorul bizonyításra, hogy református gymnasiumaink csak addig tartják meg felekezeti jellegüket, míg bennök igazan református szellemű tanárok tanítanak. Nem az államsegély, nem az állami tanterv követése fosztja meg tanintézeteinket református jellegtől, hanem tanáraik református szellemének meggyöngyülése vagy éppen kialvása. Gondoskodnunk kell tehát a református tanári succrescentiáról egy olyan előiskola szervezésével, amely átmenetet képezzen a mai állami tanárképzés és a felekezeti tanári vizsgálat között. Nyujtsunk módot a ref. tanárjelölteknek, hogy gyakorlati évök alatt a tanításbeli routine elsajátítása mellett megösmérkedhessenek iskoláink multjával és hagyományaival, beélhessék magukat intézményeinkbe s fölszivhassák azt a szellemet, mely a multban református iskoláink jellemét kialakította. Ha iskoláink régi nagy tanárainak emlékeivel, tanítási módszerökkel s a tanári hivatásra vonatkozó felfogásukkal közelebbről megösmérkednek, ha intézeteink nagy hagyományait történeti fejlődésök menetén ösmérik fel, akkor bizonyára bennök is erőteljesebb lesz e nyomokon való továbbhaladás vágya.

(Vége következik.)

Lelkészwálasztási jegyzőkönyv.

Ez ideig a harmadik egyházközségben szolgálók, mint rendes lelkész. Mint legközelebbről érdekelt egyén, kíváncsi voltam megtudni — nem szóbeszéd után, hanem hivatalos leírás vagy feljegyzés után — miként is lettem én egyik s másik egyházközségnek megválasztott papja. Fájdalom, egyik helyen sem találtam egyetlen betű írást vagy feljegyzést sem.

Ugy hiszem, ha paptársaim utána néznek, ők sem találnak egyházközségeik sem jegyzőkönyveiben, sem levéltárában egy betű feljegyzést sem. És a legtöbben még a napját sem tudjuk, mikor lettünk megválasztva.

Ha a díjlevél a kezünkben volt, nem törődöttünk egyik is a választás lefolyásával, sem annak feljegyzésével, teljesen kielégített az eredmény. Ugy az „Egyházi törvény“, mint az „Útasítás“ kötelességévé teszi a kiküldött választató bizottságnak a jegyzőkönyv felvételét, a melyet minden választató bizottság egy külön ív papíron eszközölt és azt terjesztette be az esperesi hivatalhoz. Mily sok — az egyes egyházközségek történetét feltüntető — nevezetes esemény lett volna megörökítve, ha a „törvény“ vagy „útasítás“ azt írta volna elé, hogy az egyházközségi közgyűlési jegyzőkönyvbe veendő fel a választás lefolyása, mely mellett betérjesztés végett még egy eredeti példány szerkesztendő.

Lám a püspökválasztás lefolyása részletesen meg van az egyházkerületi jegyzőkönyvben, valamint meg van az esperes és más ehm. tisztviselő megválasztása is az ehm. jegyzőkönyvben, csak a rendes lelkészek megválasztása nincs meg az egyházközségek jegyzőkönyvében.

Nem lenne-e czélszerű, hogy a mélt. igazgatótanács rendeletileg útasítaná a kiküldendő választási bizottságokat, hogy a felveendő jegyzőkönyv egyik példányát az egyházközségi közgyűlés jegyzőkönyvébe vezessék be. Így az nem lenne oly könnyen a kallódásnak kitéve, mint az egy külön ív papírra felvett és az ehm. levéltárába megőrzés végett betérjesztett egy példány.

Az egyházközségek életében egyik legnevezetesebb mozzanat a lelkészwálasztási aktus és hogy arról egy egyházközség jegyzőkönyvében se találjunk semmit feljegyezve, nem elítélendő eljárás-e?

Csulak Zsigmond.

Véleményes előterjesztés a Próbaénekeskönyvről.

(Folyt. és vége.)

A Krisztus ki vagy nap és világ kezdetűt, kegyeletből is meg kellett volna régi százados formájában tartani, mivel az átalakítással semmit nem nyert, sőt korszerű kifejezései által veszített, daczára összecsengőbb rímeinek. A következő már nyert a változtatások által, valamint az utánna jövő: „A nap immár elenyészett“ előnyösen van változtatva és átalakítva; az ezutának legtöbbször új, kivéve az utolsó előtti, mely tőlünk van átvéve, de természetesen ez is megnyirva. Különösen a refrain, átváltoztatva az ütem kedvéért! Uram ezért áldott légy, Tőlünk dicséretet végy! eképen: Áldjuk érte szent neved. Hála legyen teneked!

Bűnbánati ének van 14. Ezek között különösen feltűnik a Ne szállj perbe én velem, nagy régi énekünk modern átalakítása és megfűszerezése valami katolikus izzal. Felolvasom, hogy az ülés tegyen véleményt, valjon melyik fejezi inkább ki a bűneit megbánó, gyöttrődő lélek igaz esengését! A mi bűnbánati énekeink általában mind a szív érzelmeit köl-

tik fel, míg az újak legnagyobb része merő okoskodó, az értelmet foglalkoztatja. Ha az idő engedné, felolvasnám.

Urvacsorai ének van 13. Mindenik mély, magasztos, ünnepi hangulatra keltő, legtöbbje régi, előnyös átalakításokkal. Ide felvehették volna „Megterítve áll előttünk A szeretet asztala” kezdetű, mely az erdélyieknek olyan ismeretes. Az urvacsorai énekek között van kenyér és bor megáldása utáni egy-egy rövid ének, ami nálunk nincs szokásban. Ezek vagy elhagyandók, vagy az urvacsora kiosztásánál kell egyöntetűvé tenni a szertartást.

Ezután jönnek az esztendő évszakaira összeállított énekek, de meglehetősen szegényes választékban, tavaszi van kettő, tulajdonképeni nyári egy, őszi és téli 3—3. Igaz, a nyáriak közé föl van véve 3 aratási esőért és esőtáni, inséges, zivataros időben és szárazság és jégveréskorra írott egy-egy ének, valamint ujkenyeri urvacsora osztási. Az őszihez egy ujkori urvacsora vételi, ide az őszihez közé különösen lehetett volna, sőt kell is felvenni egy vetéskorit, hiszen hiveink zöme földmíveléssel foglalkozik s hanyatló szőlőtermelésünk dacára is vagy egy szüretel. Valamint árvíz idején vagy annak elvonulása utáni éneket.

Az időszerű énekek nagyobbára újak, mindenik igen szép gondolat- és eszmegazdag hangulat- és buzgóságra keltők, de azért mintha a mi erdélyi énekeink nem állnának mögöttük. Majd jön egy templom szentelésre, kibocsátandó papok és lelkész beiktatására írott ének az ünnepélyes alkalmaknak teljesen megfelelők.

Egyházi közgyűléskori tisztviselők beiktatására összeállított ének Reformáció emlékünnepére 4, igen szép ezek között az ismeretes Erős várunk nekünk az Isten kezdetű, míg a régiben ezen alkalomra csak egyetlen énekünk van.

Végül keresztelese, konfirmációra, házasságra (ide igen beillenék és szükségét pótolna temetési énekek felvétele), király halálára s hazafias ünnepélyre írott énekek jönnek, melyeket bezárnak az 6-évi alkalmi dicséretnek. Ez röviden az új énekeskönyv tartalma.

A mire kimondhatjuk általában, hogy gazdagabb, mint a régi. Ez a tartalom, a gondolat és eszme szabatosabb alakban, szabályos ütemű verssorokban a költészet alaki szabályainak teljesen megfelelő ritmikus rimes szakaszokban van tömörítve. A dallamoság kedvéért különös gond volt fordítva az egyes ének technikai alakjára. Talán ezért történt, hogy egy pár régi ének kivételével mindeniken kisebb-nagyobb igazítás, kifejezési változtatás, rövidítés, vagy bővítés történt. Ami által nem egy veszítette régi szépségét, elhalványult jellegét kifejező színe. Olvasva bár összecsengőbbek a sorok, szabatosabbak a kifejezések, tisztábban kitetsző a gondolat és eszme, mégis a szívet nem ragadják úgy meg, mint a régié; a kedély, a hangulat, a buzgóság nem ébred annyira föl, mint a régié hatása alatt. Inkább az ész szólal meg bennök, mint a szív. Mintha a gondolatok és eszmék kifejezésén korunk mai helyzetét uraló szín és hang vonulna keresztül. Mintha a rohamos haladás, s a változó szellemi áramlatoknak hullámai tükröződnie rajtuk. Pedig a modern korszakba való beillesztésnél, ha valahol, különösen itt kellett volna méltán lenni vallásos buzgóságunk, áhitatunk régi, bár nem csiszolt, de értékes darabjaira. A dallamokra rövid véleményem, mint laikusnak csak annyi: Olyan különbség van a régi és új dallam között, mint a hegyi patak gyors futása és kanyargó Tisza méltóságos lassú hömpölygése között.

A mű beosztásánál a magyarországi régi énekeskönyv vétetett mintául. Ettől csak annyiban tér el, hogy a zsoltárokat nem választja el oly élesen,

mint amaz. Ugyanis a zsoltároknak befejezésével nem szakítja meg a sorszámot, hanem folytatólagosan átviszi a dicséretre.

Azt hiszem, helyesebb a régi. Külön sorszámot adni mind a zsoltároknak, mind a dicséretnek. Sőt a zsoltároknak nem is kellene sorszám, csak azt jelezni, hányadik zsoltár. És külön betűsoros tartalomjegyzéket mindkettőnek. Hogy a dicséretet üjlesztésével kezdődnek és 6-évvél záródnak elfogadhatónak tűnik fel, de talán helyesebb a mi énekeskönyvünk beosztása e tekintetben. Ezt teljesen meglehetne tartani. Vagy ha az esztendő az irányító, akkor is talán az egyházi év kellene, hogy énekeink sorrendjében figyelembe vételessék, a mint ez az 1700-beli énekeskönyveinkből is látható. És a különös alkalmakra írottak nem szétszórva, beszövé az évszaki énekek közé, hanem külön csoportosítandók, hogy könnyebben lehessen megtalálni.

A mi a könyv kül- és belalakját illeti, tetszetős és csinos. Betűi tiszták, könnyen olvasható. Külső alakját azonban lehetne még tetszetősebbé tenni; kicsiny, magán használatra szánt imakönyv formába állításával.

Nagytisztelű közgyűlés! Nyílt lélekkel, nyílt szívvel ismertetem az új énekeskönyv tartalmát, sorrendjét, beosztását, külső alakját, hogy véleményt mondhassak arra a kérdésre: beválik-e? Közhasználatra bocsátásával fellendítésére, előnyére lesz-e énekgyűnknek?!

Bár a legnagyobb és legőszintébb hálás elismeréssel adozom azon bizottságnak, mely közös szünyünk sikerre, diadalra jutásán buzgón munkálkodott: mégis az ismertetés alapján szerény véleményem az, hogy munkájok az új énekeskönyv hiányai-fogyatékoságai pótlása kiegészítése végett adassék vissza, kérve a nagyérdemű bizottságot, hogy ki, maradt szép énekeink közül a még felvehetőket vegyék be, mert ezekkel régvárt közös kincsünk, az új énekeskönyv belső bece, értéke csak nő.

Mikor ez meglesz, akkor jelenlegi énekeskönyvünket nyugodtan tesszük könyves polcainkra; addig pedig csak azokkal az énekekkel és azon a hangon dicsérjük az Urat, mint a melyeket apáink buzgón énekeltek.

Nagybecsü adomány.

A kiskaludi leányegyházköztségnek kiváló husvétii öröme volt. Egy ezüst, aranyozott urasztali kelyhet és egy ugyanilyen minőségű kenyérszító tányért látott meg, midőn körülállotta a szent asztalt. Az ékszerész számlája szerint a kehely 265, a tányér 35, együtt 300 kor. értékű. A kehely oldalán ezen felirat olvasható: „E pohár amaz új szövetség az én vérem által“ I. Kor. XI. r. 25. v., a talp egyik lapján: „A kiskaludi ev. ref. leányegyháznak 1904.“; másik lapján: „Kiskaludi Szász Dénes, kir. kuriai bíró.“ A tányéron: „A kiskaludi ev. ref. leányegyháznak.“

Nem próbálom tolmácsolni azon nemes érzelmeiket, melyek a becses ajándékban megnyilatkoznak, szóljon helyettem az alábbi kísérő levél.

Nagytisztelű Esperes ur!

Istenben boldogult szülőim: néhai kiskaludi Szász Lajos kedves apám és neje néhai kiskadácsi Marosi Juliánna kedves anyám emlékére, a kiskaludi ev. ref. leányegyháznak egy aranyozott ezüst urvacsoraosztó kelyhet és egy hasonminőségű, ugyanarra a célra szolgáló tányért ajándékozok.

Ezeket a dolgokat abban a reményben, hogy a leányegyház az ajándékot elfogadja, evvel az ajándéklevéllel egyidejűen Nagytisztelű úr czimére küldöm, avval a szíves kéréssel, hogy az ajándéktár-

gyait az elébb megnevezett leányegyház tulajdonába és birtokába átadni kegyeskedjék.

Boldogult szülőim mindig hithű protestánsok voltak, kik az élet viszontagságai között egyedül az Urban kerestek és találtak vigasztalást. A fiui kegyeletnek ily módon megnyilvánulása méltó az ők emlékéhez.

Ezen kívül más tekintetek is közrehatottak elhatározásomra: a szülőföldem iránti szeretet; boldog gyermekévek oda fűződő kedves emlékei; továbbá az a gondolat, hogy ezek a rendeltetésük szerint szent dolgok, hosszú időn át, nemzedékről-nemzedékre, intő jelül s buzdításul szolgálhatnak arra, hogy tanulással, szorgalommal és becsülettel onnan alólról is magasra lehet eljutni. Mindezek együttvéve véve létesítették ezt az ajándékot, mely a kegyeletnek s már érintett más érzelmeknek és czélnak a kifejezője.

Menjetez tehát szent dolgok szép Magyarország szivéből keletre, székely véreimhez! Hirdessétek ott a szeretetet, mi hitünknek is az alapja; a testvériséget, a munkát, a tiszta magyar hazafiságot s serkentetek időtlen időkig magasra!

Budapest, 1904. márczius hó 26.

Tisztelettel *Szász Dénes,*
a magy. kir. curia rendes bírása.

Ezen levél fölment engem minden további fölvilágosítástól. Csak annyit jegyzek meg, hogy a fennemlített édesanya özvegyességben nevelt fel 8 fiut és egy leányt. Mind a 8 fiu tanult a kollegiumban s 5 közülök tekintélyes hivatali állást tölt be. Az önfeláldozó édes anya rövid életrajza a „Vasárnap” című lap folyó évi 6-ik számában látott napvilágot a „Protestáns asszonyok” cikksorozatában.

Fogadja a nemesszivü adakozó úr itt a nyilvánosság terén is magam és leányegyházközségem hála köszönetét.

Kecsetben, 1904. április 29.

Menyhárt András,
ref. lelkész.

Egyházi ünnepély Percsenben.

Élénk mozgalom színhelye volt a perceseni ev. ref. egyház április 17-től 24-ig, mert megérkezett Aradról az igen szép kivitelű két új harang s így megvalósult az egyháznak azon régi óhajta, hogy megújítsa régi harangjait, melyek közül az egyiket 1848-ban Aradra elvittek volt ágyúöntés céljára s ezen útban meghasadott. Ezen ügyben segítségére volt az egyháznak mult évben elhunyt Kovács Ferencz egyháztag, szabadságharczkorabeli főhadnagy, ki nevével Kiss Rózália urnóval még halála előtt abban állapodott meg, hogy halála után özvegye 2000 koronát adományozzon az egyháznak harangöntés céljára; az özvegy ezen köszönettel fogadott 2000 koronát február 17-én át is adta. Az egyháztanács azonnal érintkezésbe lépett Hönig Frigyes aradi harangöntővel, ki a harangöntést elfogadva, a megállapodás az lett, hogy tekintettel az adományozók kívánságára, miszerint nagy harangot óhajtanak, de amely az egyháznak is tekintélyét emelné: Hönig Frigyes harangöntő készít két szép összhangzatu harangot s a két régít átveszi és a többlet árt fizeti az egyház.

Ezen megállapodás folytán április 17-én a két új harang meg is érkezett s egy hétig a templom előcsarnokába közszemlére ki volt téve. Volt is nézője, mert napnap után tódult a sok néző s talán egész községben nincs ember magyar, román vagy más valláson lévő, ki meg nem nézte volna. Az új harangállvány, azonban csak úgy volt elkészíthető, ha a régít levették, ami 20-án történt meg természetesen igen sok néző előtt s mivel éppen halott volt, ideiglenesen a templom mellett felállított állványra lett elhelyezve. Miután azonban az új harangállvánnyal elkészültek a hivek, április 23-án rendeltetése helyén díszelgett az új harang s megszólalt egyszerre az új és a régi, amidőn is az újnak szép és erős hangja felül multa a régít s így a gyülekezet örömmel fogadta az új harangot. Voltak azonban mégis, nem tagadhatni, kik fájó érzéssel,

mondhatni sirva váltak meg a régítől, miután az több mint 100 éve szolgálta az egyházat s így megszokták.

A két régi harang felírása a kisebbiknél: Judit me Georgius Lázár ex Rettég 1791. De hogy ki volt az a Lázár György, sehol nyomára találni nem lehet. A nagyobbik harang felírása: Isten dicsőségére öntetett a nemes perceseni ev. reform. eklésia számára Anno MDCCLXXV. Tehát míg a kisebbik 113, a nagyobbik 139 évig állott az egyház szolgálatában.

Április 24-én volt a nevezetes nap, midőn az új harang először, a két régi pedig pedig utólszor szólalt meg, hogy a hiveket imádkozásra hívja az Isten házába. Az egyház életében ez igen nevezetes forduló pontot a hivek meg is értették, mert valóságos népáradat volt az Isten házába siető közönség, úgy, hogy az elég terjedelmes templom zsufolásig megtelt, mikor is — a helybeli lelkész gyengessége következtében — a ballai lelkész, tiszteletes Nagy Zsigmond úr lépett a szószékre s megtartotta a felavató imát és beszédet.

A szépen és gonddal kidolgozott s nagy hatással előadott ima után, szép és magasan szárnyaló s a vallásos hitet szépen kidomborító beszédben lelki buzgósággal bucsuztatta el a hiveket a régi harangtól s elfogadásra ajánlotta az újat, mint a melyek hivatva vannak jövőben, hogy a hiveket összegyűjtse az Isten házába imádkozni, hol a szerencsétlenek, özvegyek, árvák vigasztalást találnak, a kik pedig könnyeket hoznak az Isten házába, azok itt le-töröltetnek. Végül felhívta a szülőket, hogy a vallásos hitet keblökben mindvégig megőrizni törekedjenek s tanítsák gyermekeiket imádkozni s mondják azoknak este, reggel: „Kis kacsóid összetéve szépen, Imádkozzál édes gyermekem!”

Percsenben, 1904. évi ápril 26.

Papp György,
ev. ref. kántor.

KÜLÖNFÉLÉK.

Zsinattartás iránti királyi engedély. A magyar kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter f. évi ápril hó 13. kelettel 33456. sz. a. következő leiratot intézte Kun Bertalan tiszán-inneni ev. ref. püspök urhoz, mint a magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventje elnökéhez: „Méltóságos és Főtiszteletű püspök ur! Ő császári és apostoli királyi felsége folyó évi április hó 8-án Bécsben kelt legfelsőbb elhatározásával, legmagasabb engedélyével, legkegyelmesebben hozzájárulni méltóztatott ahoz, hogy az evangélium szerint reformált magyarországi keresztyén egyház zsinatja, az egyetemes konventnek folyó évi február hó 9-én kelt legalázatosabb felség folyamodványában elősorolt tárgyak feletti tanácskozás és határozás céljából, folyó évi november hó 10-re Budapestre egybehivassék, ott megnyitassék és megtartassék a nélkül, hogy az 1790—91. évi XXVI. törvényczikk 4. szakasza értelmében fentartott, a királyi biztos kirendelésére vonatkozó jogát ő Felsége jelenleg érvényesíteni szükségesnek látta volna, egyebekben az idézett t.-c. idevonatkozó rendelkezései szorosán megtartandók lévén. Miről van szerencsém Méltóságodat, hivatkozással a folyó évi február hó 9-én 58. szám alatt kelt nagybecsű felterjesztésére, szives tudomás, mihez tartás és a további intézkedéseknek saját autonom hatáskörében leendő megtehetése végett ezennel értesíteni. Budapest, 1904. április hó 13-án, Berzeviczy.”

Pályázati hirdetés. A nagyenyedi ev. ref. tanítóképző-intézet I. osztályába az 1904—5. iskolai évre — az esetlegesen ismétlőkkel együtt — összesen 30 növendék vehető fel. A II., III., IV. osztályokba a tanulók nagy létszáma miatt új felvételek nem eszközölhetők. Felvételért az I. osztályba folyamodhatnak azon ép és egészséges szervezetű tanulók, kik 14. életévüket betöltötték, de 17 évesnél nem idősebbek és a középiskola vagy polgári iskola I—IV. osztályait sikeresen végezték. A folyamodványok július 20-ig nyújthatók be az igazgatósághoz, felszerelve születési-, ujrualtási-, iskolai-, tisztí orvosi bizonyítványokkal és hiteles községi bizonyítvánnyal a szülők vagyoni állapotáról és a családfő polgári állásáról. A folyamodványhoz csatolandó egy pontosan címzett (utolsó pósta, lakóhely, utca és házsám) levélboríték vagy levelezőlap, hogy az értesítés a felvételtől akadálytalanul legyen eszközölhető, a mi augusztus 1-ig feltétlenül megtörténik. A felvett tanulók beiratáskor fizetnek egész évre 9 korona internátusi-, 4 korona beiratási- és a képezdei önképzőkör segélypénztárába 3 korona tagsági díjat; s élelmezési segélyül kapnak naponta pár cipót és a felvett köztül 8 tanuló másodnapra ingyenes ebédet is. Bővebb értesítéssel a tudakozódóknak szívesen szolgál az igazgatóság. Kelt Nagyenyeden, 1904. április hó 22. Nagy Lajos igazgató-tanár.

Alkalmos konfirmációi ajándék! A konfirmáció egyike az élet legfontosabb mozzanatainak. Az ébredező lelket ilyenkor megérinti az Isten lelke s fogékonyvá teszi az evangélium, az égi örömhír elfogadására. A konfirmáció eredményét tegyük maradandóvá alkalmas emlék által is. Ilyen alkalmas emlék az a szép kis könyvecske, melyet a Bethánia-egylet ily czímen adott ki: Örömhír, irta Márk. Fordította Kecskeméthy István. Márk evangéliuma e könyvecskében új és szép köntösben jelen meg. Szép, zengzetes és volnák, valák nélküli magyar nyelven. A könyvecske betűi is szép nagyok és nem rontják a szemet. Márk evangéliuma e kiadásban több mint 3 ivre terjed. Rendelje meg tehát minden lelkész a konfirmáltak számára. Egy példány ára 20 fillér s a megrendelt példányok ára e címre küldendő: Bethánia-egylet Budapest, II., Batthyányi-utca 31. sz. 7. a. Budapest, 1904. április havában, Szabó Aladár tanár, a Bethánia-egylet elnöke.

Köszönetnyilvánítás. Nem mulaszthatjuk el, hogy nyilvánosságra ne hozzuk és köszönetet ne mondjunk egyházunk nevében az alábbi kegyes adakozóknak, névszerint: Tiszteletes Vass Ferenczné szül. Széki Mária ev. ref. papnének, ki is egy urasztali takarót 25 korona értékben; Vass Berta egy keresztes kristály poharat 3 korona értékben; Tamási Amáli Varga Jánosné egy katedra takarót 6 korona értékben; Tamási Ágnes egy urasztali abroszt 4 korona értékben voltak kegyesek ref. egyházunknak adományozni. Fogadják a kegyes adakozók egyházunk hallgatói nevében méltó köszönetnyilvánításunkat. M.-Sülye, 1904. április hó 18. Aknai Márton ev. ref. számadó gondnok.

GYÁSZROVAT.

Néhai *Szász Gerő* haláláról a család a következő gyászjelentést adta ki: Alulírottak ószinte mély fájdalommal jelentik, hogy *Szász Gerő* nyug. evang. ref. első pap, folyó hó 29-ikén este, hosszas szenvedés után, életének 73-ik évében meghalt. Hült tetemei május hó 1-én a halottas háznál reggel 10 órakor tartandó rövid ima után, Ördög-Kereszturra szállítatnak s övéi mellett tétetnek örök nyugalomra. Kolozsvárt, 1904. április hó 30-án. Öz. Szász Gerőné sz. Gyujtó Róza, özvegye. Herczeg Lajosné sz. Szász Margit, Szász Zsombor, Szász Edith, Szász Tibor gyermekei. Herczeg Lajos veje. Szász Zsomborné sz. Brandt Elza menyee. Herczeg Tima, Klára, Flza, Szász Irmelin unokái. Gyászjelentőt adott haláláról egyházközsége is, mely nagy papját saját halottjaként temettette el, a család határozott akarására sokkal egyszerűbb gyászszertartással, mint a milyennel különben nagy halottját megtisztelni kívánta. A gyászháznál *Herepei* Gergely lelkész társa mondott gyönyörű órációt, azután *Csengeri* János egyet. tanár bucsuztatta el az Erd. Irod. Társaság alelnökét benne. Erre a halottat gyászokocsin, nagy közönség által kísérve a város végéig, Ördög-Kereszturra szállították, hol a temetőben Biró Sándor lelkész mondott felette imát. Nyugodjék csendesen, emlékezete él!

HIVATALOS RÉSZ.

1631—1904. sz.

KÖRLEVÉL

az ifju lelkészek felavatása tárgyában.

Ezennel értesítjük az összes érdekelteket, hogy a f. évi május hó 27-én kezdődő egyházkerületi rendes közgyűlésen lelkészi felavatási ünnepély nem fog tartatni, mert jelentkezők nagyon csekély számban lehetnek és mert a most jelentkezhető 1—2 lelkész aa felavatásának a jövő évre való elhalasztása hátránnyal nem jár.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. április hó 22-én tartott üléséből.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 1716—1904.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Előljáróságaihoz.

A folyó évi május hó 27-re összehívott egyházkerületi közgyűlés választás utján tölti be a marosvásárhelyi latin-magyar és a sepsiszentgyörgyi ref. főgimnázium német-magyar nyelv és irodalmi tanszékét. Felhívjuk a mélt. t. Előljáróságot, hogy a tanárjelölő bizottsági ülésre, a Rendszabályok 5. §. értelmében képviseltetésről gondoskodni sziveskedjék.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától Kolozsvárt, 1904. április hó 30-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

1860—1904. sz.

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű esperes és tiszteletes lelkész aaihoz.

A mult évi egyházkerületi közgyűlés 75. jkvi szám alatt kelt felhívása következtében, az egyházkerületi tanügyi bizottság véleményének meghallgatásával a következőkben állapítjuk meg a vallás- és közoktatásügyi minister urnak 66569—1902. sz. s igazgatótanácsunknak 5167—902. számú körlevelével életbeléptetett *gazdasági ismétlő iskolai* szervezete és tanterv keretében a *vallásos nevelés* és oktatás elveit.

1. Az állami, községi ev. ref. vagy más felekezeti népiskolák mellett fennálló ismétlő iskolák ev. ref. tanköteleseinek vallásos nevelése és oktatása az ev. ref. lelkész feladata és kötelessége. A hol az egyháznak megfelelőleg képesített kántora van, az énektanításban kötelessége a lelkész segítségére lenni.

2. A tanítás anyaga az 1878-iki egyházkerületi közgyűlés 67. számú határozatával kiadott népiskolai „Tanterv és Utasítások és Rendszabályok“ szerint az ismétlő iskolák számára előírt vallástani tananyag.

3. A tanítás ideje az egész iskolai év alatt vasárnapok délutánjain, templomozás után. A kedvező évszakokban a templomban folytatható az iskolázás, kedvezőtlen, hideg időkben pedig a templomból az iskolába, vagy más alkalmas fűtött helyiségbe vezet az ifjakat a lelkész. Az ismétlő iskolákban kötelesek részt venni a 12—15 éves tanköteles fiúk és leányok, tekintet nélkül arra, hogy konfirmáltak-e vagy nem. A 6 heti konfirmációi oktatásban külön részesítendőek azok az ifjak, akik abban az évben konfirmáltaknak.

4. A lelkész az ismétlő iskolásokkal végzett munkájáról, a vallás- és énektanítás tárgyáról, haladási naplót vezet, a melyet aláírásával hitelesít az esperes a visitatio alkalmával s a melyet a lelkész az iskolai év végén, 8 nappal az évszáró vallástani vizsgálat után lezár, aláír és beküld az egyházmegyei tanügyi előadóhoz. A tanügyi előadó az összes haladási naplókról összefoglaló jelentést terjeszt az egyházmegyei tanács elé, mely megteszi a mutatóközi hiányok tekintetében szükségesnek mutatkozó intézkedéseket s a tett intézkedések jelzésével az igazgatótanács elé jérjeszti a tanügyi előadó jelentését, mindig augusztus hó 15-ig.

5. Ez a szabályzat 1904. évi szeptember hó 1-től, minden egyházunkban alkalmazásba veendő, még abban az esetben is, ha iskola, vagy ismétlő iskola nincs s akkor is, ha az ismétlő iskolakötelesek száma nagyon csekély.

6. Az 1878. évi népiskolai rendszabályoknak a lelkészeket, az esperest, az egyházmegyei tanügyi előadót, és az egyházmegyei tanácsokat illető részleteit a vallás és egyházi énektanításra nézve ki kell terjeszteni azokra a nem ev. ref. népiskolákra is, a melyekben ev. ref. tankötelesek is tanulnak. Az ev. ref. tankötelesek nyilvántartása s az egyházi tárgyak figyelemmel kísérése mellett azonban tul ne lépjék lelkészeink a nem ev. ref. népiskolákkal szemben a törvények értelmében őket megillető jogokat.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. április hó 21-én tartott üléséből.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 1858—1904.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Elöljáróságaihoz.

Az egyházkerületi tanügyi bizottság előterjesztése alapján számba vettük a *gymnasiunai vallás és egyházi énektanításhoz* rendelkezésünkre álló és még szükséges tan- és segéd-könyveket.

Bücs tanítók kezében, részint a hézagokat pótolva, részint a nehézségeken könnyítve, a most alkalmazásban levő, új tartervel is sikerrel használhatók:

Az I—II. osztályokban dr. Bartók György: „Biblia ismertetés”,

a III. és IV. osztályokban Nagy Péter „Konfirmációi nagyobb káté”,

az V—VI. osztályokban S. Szabó József „Ker. Egyháztörténelem”,

a VII. osztályban Péter Károly „Keresztyén vallás”, a VIII. osztályban Farkas József „A magyar prot. Egyháztört.”

Az összes osztályokban Deák Gerő „Buzgóság Lantja.” A felsorolt tankönyvek minden gymnasiumunknál első sorban használhatók s alkalmazandók mindaddig, míg hivatalos bírálatok alapján megfelelőbbekre mutathatunk rá.

Tekintettel arra, hogy a III. és IV. osztályban a hit- és erköstan tanítása a konfirmációra való előkészítésnek megfelelő czélt szolgál, erre pedig egyházkerületünkben a Nagy Péter-féle Konfirmációi káté kötelező, a III. és IV. osztályokban további intézkedésig minden esetre a Nagy Péter konfirmációi nagyobb káté alkalmazandó kézikönyvül.

A segédkönyvek közül a biblia és a hivatalos egyházi énekeskönyven kívül a tantervhez fűzött megjegyzések szerint még szükséges más segéd- és olvasókönyvekre megjelenésük után időnként felhívjuk a méltóságos t. Elöljáróság figyelmét.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. április hó 21. tartott üléséből.

Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

KÖRLEVÉL

az összes lelkész és vallásnár aaihoz.

Az egyetemes ev. ref. konvent 1901. évi 38. számú határozatával megállapított s a vallásant, egyházi éneket és a kiegészítő megjegyzéseket illetőleg egyházkerületünk összes gymnasiumaiba kötelezőleg bevezetett új tanterv szerint a következő tan- és segédkönyvek alkalmazása szükséges:

I. osztály: Az ószövetségi isteni kijelentés. II. osztály: Az újszövetségi isteni kijelentés. III. osztály: A keresztyén hittan elemei. IV. osztály: A keresztyén erköstan elemei. I—IV. osztály: Tanulók biblijája. V. osztály: A keresztyén egyház története a reformációig. VI. osztály: A keresztyén egyház története a reformáció után. V—VI. osztály: Képek a keresztyén egyház történetéből. VII. osztály: Keresztyén hit- és erköstan. VII. osztály: Olvasókönyv apologetikus és a keresztyén vallás erkölcsi élet megnyilatkozását tárgyaló olvasmányokkal. VIII. osztály: A magyar protestáns egyház története. VIII. osztály: Olvasókönyv a magyar ref. egyház hithőseinek és vértanúinak, mint szintén a XVI. és XVII. században folytatott vitairódmak ismertetésével. I—VIII. osztály: Iskolai egyházi énekeskönyv.

A vallásantitással elméletben és gyakorlatban foglalkozó lelkészeknek igen hálás tér nyílik tanulmányaik gyakorlati érvényesítésére, a felsorolt könyvek megírásához szükséges irodalmi tevékenység kifejtésére. Igazgatótaná-

csunk a hozzá kéziratban vagy kinyomatva beterjesztett könyveket hivatalos bírálat alá bocsátandja s a megfelelőknek szerzőit akár a kiadás közvetítésével, akár a tan- és segédkönyveik alkalmaztatásra ajánlásával támogatja. Felhívjuk a nagytiszteletű és tiszteletes lelkész és tanár aait, e nevezetes, egyházi életünket közelről érintő kérdés komoly megfontolására.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. április hó 21-én tartott üléséből.

Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

97—1904. sz.

PÁLYÁZAT

helyettes és segédtanári állásokra.

Az államilag segélyezett sepsiszentgyörgyi ev. ref. székely Mikó-kollegium főgimnáziumánál az 1904—1905. iskolai évre következő tanári állások kerülnek betöltés alá:

I. *Hellyettes tanári állás* 1600 K évi javadalommal. Pályázhatnak *magyar-latin nyelvi* szakot végzett ev. ref. vallásu tanárjelöltek. Az alkalmazott tanár, ha okleveles, vagy ha oklevelét időközben bemutatja, a fenti javadalom mellett 400 K lakáspénzt fog nyerni. Heti óráinak a száma 18—20 leend.

II. Az internátusi és konviktusi felügyelőséggel összekötött *két segédtanári állás*, melyeknek évi javadalma 1200—1200 K pénzfizetés, az internátus külön szobájában lakás, fűtés, világítás és a konviktushan teljes élelmezés. Pályázhatnak *bármely nyelvészeti szakcsoportot* végzett, legalább alapvizsgálatot tett ev. ref. vallásu tanárjelöltek. Kötelességük az internátusban és a konviktusban a felügyeletet az előirt szabályok szerint gyakorolni, amellet heti 12—15 órán a részükre kiosztott tárgyakat tanítani. Ha az alkalmazottak valamelyike esetleg a konviktusi gazdai teendők végzésével is megbizatik, azért 300 K külön javadalomban részesül.

Pályázni óhajtok felhivatnak, hogy vallásukat, életkorukat, képesíttségüket, esetleges eddigi szolgálataikat, védkötelezettségüket, testi épségüket és egészségi állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványukat alulirt előljáróshoz f. évi május hó 28-ig nyujtsák be.

Az alkalmazottak állásukat 1904. augusztus hó 30-án kötelesek elfoglalni.

Az ev. ref. Székely Mikó-kollegium előljáróságának Sepsiszentgyörgyön, 1904. április 30 án tartott gyűléséből.

Dr. Bodor Tivadar,
koll. főgondnok, elnök.

Dr. László Ferencz,
koll. tanár, jegyző.

Sz. 450—1904.

MEGHÍVÓ.

A sepsi ref. egyházmegye m. t. és tt. közgyűlés tagjait van szerencsém a f. év május 10-én délelőtt 9 órán kezdődőleg Sepsiszentgyörgyön, a Székely-Mikó kollegiumban tartandó rendkívüli ehmegeyi közgyűlésre isztellett meghívni.

Tárgy: Véleményadás az egységes liturgia tárgyában. Véleményadás a tanítók leányainak a Szeretetházba való felvétele tárgyában. 1903. évi ehmegeyi számadások felülvizsgálása.

Választások: ehmegeyi főjegyző, 2 gyámintézeti ellenőrző bizottsági tag, gyámintézeti pénzkezelő, műszaki előadó.

Főgondnoki állásra s ezzel esetleg felmerülő algondnoki állásra jelölés.

Segélykérvények, esetleges indítványok tárgyalása. Ilyefalván, 1904. május 1.

Józsa Sándor,
esperes.

KÉRELEM.

Tisztelettel kérem a szilágyszolnoki ev. ref. egyházmegye nagytiszteletű lelkészeit, sziveskedjenek az általam részükre még január havában megküldött egyházkerületi egyházi értekezlet 1901. és 1902—1903. évi évkönyveinek árát, összesen 3 koronát czimemre megküldeni, hogy az elszámolást folyó évi május hó 15-ikére megtehessem.

Lecsmér, 1904. ápril hó 29.

Szilágyi János,
ehm. ért. pénzt.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felölős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Jézus mennybemenetele.

Luk. ev. 24. 51.

Hol van az ég, a menny? A gyermekek kezeikkel a magasba mutatnak és mondják: odafenn! Azonban, a mit ma a gyermekek mondanak, a régmúlt időkben az mondta minden ember. Azt gondolták, hogy az ég egy széles mező a föld felett, mint egy épület emelet, a melyet bizonytalannal elérnénk, ha mindig egyenesen felfelé repülhetnénk. Sőt nem ritkán úgy fogták, hogy magának az égnek is különböző emeletei vannak. Pál apostol azt írja, hogy ő elragadtató volt egészen a harmadik égi és uri imádságunk az eredeti nyelven e szavakkal kezdődik: „Mi Atyánk! ki vagy a mennyekben!” Ily gondolattal akartak a homályos ósidőkben az emberek Babelben egy oly magas tornyot építeni, mely „az égig érjen.”

Ez a képzet az égről az idők folyamán megváltozott. Az Isten kegyelme megengedte, hogy a látható világ alkotmányát helyesebben ismerhessük meg, mint eleink. A csillagokat immár nem tartjuk kicsiny világító lámpácskáknak; tudjuk, hogy földünk csak egy kicsinyke mellék-bolygó, hogy a világűrben nincs fenn és lent s ez űrnek, a mennyire csak emberi szemek elhatolhatnak, vége nincs sehol.

A világűr ilyen ismeretének meg vannak a maga következményei a mi világról való felfogásunkra nézve és hogy róla világosan beszéljünk, az annál szükségesebb, mert a „menny” kérdése legszokottabb vita tárgya a keresztyének és materialisták között. Némelyek a keresztyének közül, nem gondolván kellőleg utána a mennyről való felfogás változtának, igen könnyen tévedésbe esnek, azt híven, hogy miután a távcsövekkel a világűrben a mennyt sehol sem találják: a másvilágról való hit is hajótörést szenvedett. Holott a dolog egyáltalán nem úgy áll. A természettudomány csak annyit mond nekünk, hogy emberi szemekkel látható menny nincsen. De ezzel még nincs az mondva, hogy ne lehetnének olyan lények, az életnek olyan alakjai, a melyek emberi vizsgálódással meg nem közelíthetők és csak kijelentésből ismerhetők meg.

A menny nem valami hely ebben a világban, hanem új világ, más élet, olyan lét, melyet közülünk közelebről senki le nem írhat. A szentírás azt mondja: „A mit szem nem látott, fül nem hallott, azt készítette Isten azoknak, a kik őt szeretik.” A mennybemenetel tehát nem annyira helyváltoztatás, mint inkább lényegváltozás: átmenet ebből az időből az örökkévalóságba, a világból Istenhez.

Az égben lenni, azt teszi: Istennel lenni. A ki az égben van, annak része van Isten örök szentségében, igazságosságában, szeretetében és örömeiben. Micsoda talajon állnak, járnak az idevultak lábai: nem tudjuk; bizonyos csak az, hogy az nem földi, érzéki s hogy azt nem borítják földi gondok, fájdalom, szenvedések, halál. Szeretteinket Isten kezeibe ajánljuk, midőn végső búcsunkat küldjük utánnak az égre.

Jézus mennybemenetele mindazonáltal abban különbözik a miénktől, hogy ő nemcsak az Isten szentségében, igazságosságában, boldogságában vesz részt, hanem hatalmában és mindenütt jelenvalóságában is. Ezekről mondja: „Adatott nekem teljes hatalom a mennyen és a földön” —

és: „Ime, én veletek vagyok minden napon, mind a világnak végeig.”

„Úl az Atya Istennek jobbán”: azaz, részes az Ő uralmában és hallja a mi könyörgéseinket.

(Naumann: „Gotteshilfe“-ből.)

Jókai Mór

1825—1904.

Baksay püspök temetési beszéde.

Mondhatnánk-e mi többet annál, amit négy nap óta ezer ajakról hallunk erről az életről? Megtoldhatnánk-e ékeesebb szavakkal azt, amit annyi szív érez? Tűzhetnénk-e csak egyetlenegy virágot a koszoruk ama tömegébe, amely e ravatalt elborítja, kezdve attól, amelyet a királyi felség nyújtott, egészen addig, a melyet a földhözragadt szegény asszony szedett az erdőn, hogy idehozhassa?

Nem vagyok oly elbizakodott, hogy megkísérssem vázolni ezt az életet, hogy próbálnám ecsetelni, mit tett ő hazájáért, hogy próbálnám sugárszálakba fogni az ő olthatatlan hazaszeretetét, lángoló szívét és szívének nemes hűségét, a mely életerejének fogatkozásával egy pillanatra sem gyengült meg.

Utolsó óráiban visszavágyott a déli éghajlat bübajos vidékére, mondván: „Ha ott maradtam volna, tovább terjedt volna életem fonala!” De hát vajjon itt nem terjed-e a végtelenségig? Amott ki sem hültek volna a poraid, már idehoztunk volna téged, a mint 10 évvel ezelőtt hazahoztuk nemzetünk nagy patrónusát s amint haza fogjuk hozni a nagy Rákóczi hamvait, ha Isten kegyelme szentesíti felséges királyunk nemes elhatározását. Vajon nem jobb-e itt nekéd? Itt, ahol — midőn nemes lelked elszált — megértettük szived utolsó dobbanását? Jobb, hogy itthon emelkedett ki a porhüvelyből nagy lelked, felverve minden érzést, hogy kiki ide siethessen a maga koszorújával.

De merjem-e mondani, hogy itt állva e ravatalt előtt, nincsen bennem semmi a kétségbeesés zokogó fájalmából. Keresem az okát. Talán diadalma ez a fájdalomnak, vagy testvére a diadalnak. S hogy a szív sivárgásának vádjá ellen védekezsem, egy példát hozok fel. Hatvan évvel ezelőtt ezen a helyen szerteszéjjel heverték az építőanyagok. S amikor a törmelékeket szépen egymásra rakták, összeillesztgették, kivált ez a gyönyörű palota József nádor, Széchenyi Ferencz és a többi nagyobb momentumául vagy epítáfiumául. Megsíratta akkor valaki azokat az

épületanyagokat, hogy nem látja többé, könnyeztek a szemek látván a tökéletesen végrehajtott alkotást? Könnyeztek bizony, sirtak örömben, mert ez a tökéletes alkotás örökre az övé marad. Én is sírok örömben, láttára ennek a mennyei bölcsesség terve szerint kialakult s bevégzett életnek, mely örökre a mienk marad; mienk, ugy, mint ez a muzeum minden összegyűjtött kincsével, folytatva közöttünk munkás életét, szórva tovább is elméje kincseit, mint a nap a maga sugarait, anélkül, hogy azzal egy szemernyi is veszítene súlyából és erejéből; gyógyítva, leddve, vigasztalva, bátorítva, felderítve, sírásra fakasztva szívünk mozdulását, mint a vizeknek folyását szabadon hajtva. Ez a kéz annyi virággal hintette, annyi árnyékos fával szegélyezte utunkat, annyi irral kötözgette sebeinket, annyi vigasztalással bátorította csüggedésünket, multunk dicsőségére vagy szégyeneire annyi erővel ébresztette figyelmünket és mikor hegedüink lepattogott hurjaikkal függöttek a babiloni fűzek és fejünk a nagy bunak és bánatnak miatta meghajolt a porig, az ő szíve annyi édes bátorító szóval tudta feledtetni népe fájdalmait, mint egy édes anya, midőn haldokló betege halálveritőkeiket törölgeti, gyógyulásról szól, míg szíve szakadóban van... Mit várnánk még tőle, mindent elmondott és amit elmondott, mind a mi kincsünk marad. Egy teljesen bevégzett életpálya s ha szólna még csak azt mondhatná, Horáciussal: Aere perennius, ha szólna még csak azt mondhatná, amit Monica mondott fiának Szent Augustinusnak: Édes fiam, engem semmi sem köt már a világhoz mit keresnek itt tovább. Ez az épület egy bevégzett palota, ez az élet egy bevégzett pálya, egy befejezett élet. Egy ország fővárosának nagy népessége, egy ország népessége, egy egész nemzet gyült ide a ravatalhoz, ahol a muzsa siratja az ő elsőszülöttjét és a haza siratja az ő dicső fiát.

Az én kötelességem azonban tulajdonképen az, hogy megemlékezzem a keresztyén lélekről, amely elszállott. Ez a nagy elme, ez a nagy szív igaz keresztyén lélek volt. Az anyai csók egy vallásos mult szent örökségét lehelte reá. Ez a nagy szív vallásos volt, ragaszkodó egyháza tanaihoz és mindenk fölött türelmes, a mint keresztyén lélekhez illik. Lehetséges, hogy alkotott magának egy külön rendszert, de kereste a mindenhatót, kutatott, de nem a szkeptikus romboló dühével, hanem a hívő lélek meggyőződésével.

Temetünk egy halhatatlant. Temetjük ma, temetjük holnap, temetjük mindig, mindaddig, a mig ebben a városban, ebben az országban csak egyetlen ajkon is megcsendül a magyar szó. Oh halhatatlan halandó, elbocsátunk téged. Menj le hát azokról a lépcsőkről, a honnét ötvenhat évvel ezelőtt hirdetted a nemzet feltámadását. Ott várnak reád az ifjak, akikkel együtt küzdöttél hazánk dicsőségéért.

Most már mennyei királyod előtt álasz. Koronázzon meg téged az, a kibén hittél. Legyen áldott a te emléked. Legyen dicsőséges a te lelked megjelenése a lelkek hazájában. Amen!

Az orsz. ref. tanáregyesület a gyakorlati tanárképzésért.

(Vége.)

A gyakorlati előkészítés közben nyert ily irányu tájkoztatások jelentősége nyilvánvaló, mihelyt meg gondoljuk, hogy mily kevésbé ösmerjük a régi nagy protestáns tanárokat, s hogy a magyar közoktatás történetében, mint homályosítja el az erősen érvényesülő állami szempont s a mindjobban kiemelkedő

katholikus önérzet protestáns iskoláink nagy jelentőségének tudatát. Ezért kell azon lennie minden ref. gymnasiumnak, mely a tanárok gyakorlati előkészítésében részes lesz, hogy az általános didaktikai és paedagogiai szempontok érvényesítése mellett saját maga történetéből vegye a tanárjelöltek gyakorlati és protestáns tanári tudatosságának erősítő eszközeit.

Mindezek alapján tisztelettel kérjük a Főtiszt. és Mélt. egyházkerületi közgyűlést:

1. Méltóztassék intézkedni az iránt, hogy az egyházkerület kebelében valamelyik jól berendezett, jelesebb tanárokkal ellátott, gazdagabb paedagogiai és szakkönyvtárral felszerelt főgymnasiumban a szakköznevelés letett református tanárjelöltek a paedagogiai vizsgálatuk előtt eső törvénykövetelte gyakorlati évet eltölthessék, szaktárgyaik tanításának gyakorlatába s az általános paedagogiai és didaktikai elvek gyakorlati alkalmazásába rendszeresen bevezetessenek.

Az intézkedés természetesen első rendben a vezetésre hivatott, képzett szaktanár és igazgató kizemelésében s ez alapon a tanintézet kijelölésében áll. De másodrendben bizonyos anyagi áldozattal is jár. Valamint ugyanis a tanárképző intézet gyakorló iskolájában a tanárjelöltek egy része ösztöndíjat élvez, ugy lehetőleg nekünk is meg kell könnyitenünk a ref. tanárjelöltek részére a gyakorlati évnek gymnasiumainkban való eltölthetését. Kisebb ösztöndíjak vagy tápintézeti (internatusi) segély nyújtásával kellene biztosítanunk a nagyjelentőségű cél keresztülvitelét. Másfelől a jelöltek vezetésével megbízandó szaktanárok és igazgató részére is némi tiszteletdíjról és heti tanóráik lejjebbállításáról kell gondoskodni, hogy a jelöltek vezetésére, a velök tartandó methodikai értekezletre, a didaktikai és paedagogiai kérdések megbeszélésére annál több időt fordíthassanak.

Magát a vezetés munkáját, vagyis a gyakorlati év lefolyását nem óhajtjuk részletes utasítással megszabni. Mint már fentebb is hangoztattuk, a gyakorlati tanárképzés sikeres megoldása csak a személyi hatás érvényesülésén épülhet és ez elv egészen megfelel tanintézeteink protestáns szellemének is. A megbízott szaktanárok döntsék el magok, hogy miképen végezzék e feladatot egyes részeiben; az egyházkerületnek csak az általános keretet kellene megadni a gyakorlati év berendezéséhez ily módon: A megbízott tanárok vezessék be a jelöltet hivatásába, az igazgató a gyakorlati paedagogia és általános didaktika alapján, a szaktanárok a szaktárgyak történeti és módszeres feldolgozásával; a jelölt tervszerűen látogassa a tanórákat minta-tanítások hallgatása céljából, majd szaktárgyának egyik-másik részéből tartson a szaktanár előtt próbatanítást, végül pedig az iskolai év második felében néhány (legfőllebb 6) órán hetenként a rendes tanítást vegye át a szaktanár felügyelete és vezetése mellett. Mindezeket rendszeres bírálat kövesse s e mellett paedagogiai és didaktikai kérdésekre vonatkozó dolgozatok készítése és tárgyalása útján vezetessék tovább a jelölt pályájának elméleti alapján is. E keret minden intézményben, mely a gyakorlati tanárképzést szolgálja, csaknem egészen azonos és e keretben a vezetéssel megbízott tanárok működése is elég szabad lehet.

2. Tisztelettel kérjük a Főtiszt. és Mélt. egyházkerületi közgyűlést, méltóztassék odahatni, hogy az egyházkerület kebelében lévő gymnasiumok fentartó testületei a tanszékek betöltése alkalmával az olyan tanárjelölteket, kik gyakorló évüket református tanintézetben töltötték, más pályázók felett különösebb figyelemben részesítsék. Az a tanárihiány, a melynek idején kénytelenek voltunk onnan venni tanárainkat, a hol kaptuk s nem ritkán más hitfelekezetek világ-

nézetében növekedett tanárokat alkalmazva, ezektől kellett várunk a protestáns szellemnek iskoláinkban tovább fejlesztését, immár mindinkább megszűnik s így méltán megvárható, hogy tanintézetünk fentartó-testületei megválasztandó tanáraik református szellemére és ennek biztosítékaira elsőrangú figyelmet fordítsanak.

3. Méltóztassék a gyakorlati tanárképzés előadott elveit a gymnasiumainkban alkalmazott vallástanárok előkészítésére is kiterjeszteni. E szak tanárainak is paedagogiai előkészítésben kell részesülniök, mert rájuk is ugyanaz a feladat vár, a mi tanártársaikra, a neveléstudomány terén pedig még elméleti készült-ségek is kevesebb, mint amazoknak. Már pedig első renden a vallástanításnál sem annyira theologiai magántanárokra és írókra, mint inkább jó tanítóokra és okos nevelőkre van szükség középiskoláinkban. És a vallástanárok gyakorlati előkészítése igen könnyen megoldható, amennyiben mindazok a theologiat végzett egyének, kik középiskolai vallástanárok akarnak lenni, mint segédlelkészek, találnak időt és módot a középiskolai vallásórák látogatására s a hivatásukba való bevezetéssel megbízott kiválóbb vallástanárok utasításainak követésére.

Főtiszt. és Mélt. egyházker. közgyűlés! Tanár-egyesületünk csak hivatását igyekszik betölteni, midőn ref. középiskolai oktatásügyünk legégetőbb kérdésére, a gyakorlati tanárképzés hiányára rámutatva, a ref. tanárjelöltek gyakorlati előkészítésére s iskoláink szellemébe való bevezetésükre tisztelettel felhívjuk az egyházkerületek figyelmét. Nem új dolgot sürgetünk, nem idegenből importált eszmét ajánlgatunk, hanem a múlt század első felében épen hazai református tanügyünk körében tervezett intézménynek a kor szükségletéhez képest újabb alakban megvalósítását s ekkép iskolaügyünknek történeti alapon való fejlesztését óhajtjuk. Abban a reményben, hogy a gyakorlati tanárképzésnek épen református iskoláinkban való nagy jelentősége és égető szüksége iránt a figyelmet sikerült felköltenünk, tisztelettel kérjük e tárgyban a gyors intézkedést, hogy a ref. tanárjelöltek a hivatásukra való gyakorlati előkészítést minél előbb ref. gymnasiumainkban nyerhessék.

Mély tisztelettel vagyunk
Debreczenben, 1904. április 15.

S. Szabó József,
főjegyző.

Dóczi Imre,
elnök.

Emlékezés Somkerek Miklósr.

Az elmúlt hó 16-án temették el Somkerek Miklóst, egyházközsége hiveinek, egyházmegyéje papjainak s az egyházkerület legilletékesebb képviselőjének nagy résztvéte mellett.

Az áprilisi szeszélyes idő s ingatag egészségi állapotom meggátoltak abban, hogy hű barátomnak ravatala mellett személyesen róhassam le iránta érzett vonzalmamnak s őszinte nagyrabecsülésemnek adóját.

E kényszerű mulasztásnak pótlására van szánva az alábbi igénytelen néhány sor: az elismerésnek zöld levelei, reá hintve az újan felhányt sirra, melyben egy minden izében derék ember porai pihennek.

Mintha most is látnám egyenes tartású, erőteljes, szabályos testalkatát, rajta kissé hajlítva hordott fejével, melynek arcvonásaiból az emberies szelidség mellett, a férfias önértzet és a makula nélkül való becsületesség sugároztak ki.

Ilyennek ismertem meg, ilyennek tapasztaltam egész pályafutásán, minden ténykedéseiben, a mire bőven is volt alkalmam.

A nyolczvanas évek derekán egyházmegyénk közigazgatása nem vala kifogástalan. Sokféle zavar és rendellenesség vetődött felszínre, melyeknek el-

enyésztetését — több irányú kísérletezés után — egy új tisztikar beállításától várta a központi főhatóság.

Új választás rendjén a közbizalom Somkerekit hívta az egyházmegye élére, munkatársakul néhai Ujvári Józsefet közügyigazgatónak, csekélységemet pedig főjegyzőnek állítván melléje. Ha e választásnak más jó oldala nem is lesz vala, meg volt azon előnye, hogy egymás iránt teljes bizalmat és rokonszenvet érző emberek kerültek egy munkakörbe, oly ambícióval pedig, hogy az egyházmegye reprezentációjának helyreállítására minden lehető megteendenek.

Ebben rejlett forrása munkásságuk sikerének; ez tette könnyüvé a munkát, mely pár évig éppen nem vala gyönyörűség. És mégis élvezetes volt; azzá tette Somkerekinek rokonszenves egyénisége, könnyen kijöhető előzékeny természete. Mindig kellemesen gondolok vissza azokra a napokra, melyeket az egyházmegye tanácsulésain s a közgyűléseken — másfél évtizeden át — az ő társaságában töltöttem el. Itt nyílt alkalmam bépillantani lelki világába is.

Tiszta, világos felfogásával mély belátás párosult; határozott nézetekkel birt, de nem ragaszkodott makacsul azokhoz. Inkább magát engedte meggyőzteni érvek által, hogysem elnyomja állásának fölényével az ellen véleményt. A nemes ambíció nála sem hiányzott: annak kielégítését azonban nem személyi előnyök megszerzésében, hanem az egyházmegyei élet színvonalának emelésében kereste. Ő maga szerény és követelődés nélküli természet lévén, nem kedvelte a strébereket, a kikkel szemben olykor bizonyos hűvösség is nyilvánult magatartásában. Annál melegebben érzett hasontermészetű paptársai iránt, a kiknek nagy részükben őszinte igaz barátja, szükség esetén készséges támogatója, az ijább nemzedéknek pedig atyai bölcs tanácsadója vala.

Ily egyéni vonások mellett csak természetesnek lehet találni, ha esperesi működésének sikerei iránt az elismerés, személye iránt a tisztelet és nagyrabecsülés évről-évre fokozottabb mértékben nyilvánult meg közgyűléseinken; az a szeretet és bizalom pedig, mely paptársai részéről életében környezte, meghatározó kifejezést nyert szomorú végtisztességtételénél is.

Az egyházmegye megfogja örökíteni emlékét évkönyveiben, én — a hű barát könnyeivel áldozok emlékének.

Apanagyfalu, 1904. május 1. Péter Antal.

Lelkipásztori jubileum.

Lélekemelő módon, bensőséggel teljesen ülte meg a tasnád-szántai ev. református egyházközség a m. hó 24-dikén 81 éves agg lelkipásztornak, Kovács Ferencznek, lelkészkedése ötvenedik évfordulóját. Kovács Miklós birtokos és egyházi főgondnok kezdeményezésére, lelkes vezetése, irányítása és rendezése mellett, az öreg pap hiveinek, a tasnád-szántai református gyülekezetnek, nyolcz egyházmegyei lelkésznek és a más felekezetűek közül is sokaknak, így a r. kath. plébánosnak is meleg részvételével.

Az ünnepélyen elejétől végig nemes, tiszta hangulat ömlött el, megfelelő az öreg lelkipásztor tiszteletre méltó kálvinista puritán jellemének és méltó az ő hűséges támaszához, az ünnepélyt rendező Kovács Miklós nemes előkelőségéhez. Főlemelő, megnyugtató az a szeretetteljes viszony az agg lelkipásztor és az ő nemes lelkű barátja, az egyháznak főgondnoka között, melyet szilárdá tesz egyik részről a hálás elismerés a nemes segítő társ, másik részről a tisztelet az 50 évi fáradhatatlan munkában megaggott lelki vezér iránt. És ma, amikor a vallás-

talanság oly sűrűn és oly bántóan nyilatkozik meg az egyházellenes irányzatban. szinte feltűnő és igen jól esik a megbecsülés.

Az ünnepély ragyogó napfényes időben kezdődött d. e. 10 órakor az ottani fiatal tanító által kitűnően vezetett földmives-énekkar üdvözlétével, a háznál. Az üdvözlő ének hatása alatt köszöntötte az ünnepeltet meleg, szép szavakban Kovácsy Miklós főgondnok. Ezután az ünneplő közönség harangszó mellett vonult a virágokkal ékes, szép, tiszta templomba.

Az istentiszteletet Bartha Dezső tasnádi lelkész, egyházmegyei főjegyző szép imája nyitotta meg; prédikált Vincze Ödön diósadi lelkész, a megye ismert és szeretett szónoka, Ézs. 52: 7. és Lukács 19: 38. vv. alapján: „Oh, mely szépek az evangélium hirdetőinek lábai, aki békességet hirdet — szabadulást predikál“ -- „Áldott, aki jött az Urnak nevében!“ Ezután az ünnepelt aggastyán remegő hangon adta elő az ő 50 éves lelképásztori munkálkodásának tömören összefoglalt történetét... Sirt a sirókkal, örült az örvendezőkkel. Sirt a maga és egyháza romlásán. 1866-ban porig égett a lelkészlak, abban az ő vagyonának egy része, fölemelte romjaiból ezt, a tanítói lakot díszesen kijavíttatta, kiépíttette a templomot, létesített orgona-alapot, mindezt az ő hűséges munkatárs, nemes barátja, a buzgó egyházas férfiú: Kovácsy Miklós lankadatlan segítségével; visszaadta a magyarnak a magyart, ki már a beolvadás útján volt.

Működése olyan, mint a Nilus termékenyítő habjai, melyek évezredek át hordják folytonos munkával az áldást a környező földekre. Legyen Isten áldása galambösz fején, kegyelme roskatag vállain!

Templomból kijövet a jelenlevő lelkészek be mentek az öreg férfiúhoz, akit családjával együtt még egyszer köszöntött és megáldott az egyházmegye papsága nevében az egyházmegyei főjegyző, ez a nagy eszű és gyönyörűen beszélő ember, kinek rögtönzött beszédei is a legmagasabb irodalmi színvonalon állnak.

Aztán jött a közebed Kovácsy Miklós uri házá- nál, melyen a vidéki és helybeli intelligenciából sokan megjelentek. A fehér asztalnál aztán újra ünne- pelték az öreg pátriarchát, a házi gazdát hitvesével, családjával, az ünnepély teljes sikerének egyetlen tényezőivel.

EGYHÁZI ÉLET.

A kézdii egyházmegye közgyűlése.

Világi és egyházi tagok élénk részvétele mellett tartotta meg közgyűlését múlt hó 28-án a kézdii egyházmegye a kézdivásárhelyi takarékpénztár tanácskozó termében. A tagok érdeklődésének oly nagyfoku megnyilatkozása, a mint e gyűlésen látszott több fontos ügy megbeszélése, mindenek fölött azonban a tárgysorozat 4. pontjában kitűzött „főgondnoki állásokra való jelölés“-nek tudható be.

Elnöklő Boros Géza esperes üdvözölvén a népes gyűlést beszámol félévi működéséről s az egyházmegye életének nevezetesebb mozzanatairól. Kegyeletes szavakban emlékezett meg Lázár Mihály főgondnok haláláról, ki hosszú éveken keresztül viselte méltóan egyházmegyénk főcurátori hivatalát.

Megnyitó és beszámoló beszéd tartása után a tárgysorozat rendén az egyházi építkezések ügyének szakszerű felülvizsgálása érdekében az egyh. m. tanácsnak „műszaki előadóval“ kibővítése került tárgyalás alá.

Élénk eszmecsere indult meg eme tárgy fölött, melynek során több indítvány tétetett, mindenik indítványozó a czélt helyesnek tartván, annak meg-

valósítását, gyakorlati keresztül vitelére óhajtá biztosítani.

Végül is azon indítvány fogadtatott el, hogy az ig.-tanácshoz intéztesék fölrirat s abban kéressék föl egy rendes fizetéssel ellátott s az egész egyh. *kerületre* kiható műszaki előadói hivatal fölállítására, mivel az egyes e. megyék nem igen rendelkeznek megfelelő műszaki férfiakkal és anyagi erővel; és aztán a 6000 koronáig menő építkezések is ezen hivatalhoz terjesztetnének föl, ezen kisebb és az egyh. megyék jogkörébe tartozó építkezések azonban csak tisztán szakszerű tanács nyújtás végett.

Nagyobb hullámokat vetett föl a gyűlésen az „egységes lithurgia“ tárgyában kiadott ig.-tanácsai javaslat, illetve az ezen tárgyban benyújtott bizottsági munkálat.

Boros Géza esperes aa. ugyanis a tárgy fontosságára tekintettel múlt hó hó 21-én papi értekezletet hívott össze s ezen alaposan megtárgyaltatta eme messzekiható nagy kérdést.

A megjelentek mindenike látható érdeklődéssel hallgatta, a mint Kiss József főjegyző olvasta ezen értekezlet eredményeképen összeállított jelentést, helylyel, közzel fölhangzott a tetszészaj, viszont eleven vitatkozás is indult meg dr. Damokos Ödön vil. algondnok, Bodor Géza esperes, Szabó Jenő és Voloncs Miklós lelkészek között.

Pillanatra a múlt egy szép képe elevenült meg előttünk, a mikor egyházi és világi elem egyforma buzgósággal, szent ihlettel, ugyanazon lelkesedéssel, hittel és kegyes lélekkel fogta föl és támogatta a kálvinista igaz egyház igaz ügyeit és szabadelvű intézményeit.

Az élénk eszmecsere és parázs vitatkozások tüzből kikerült határozat nagyjában így hangzik:

Értekezletünk elismeri, hogy jelen liturgiánk a vallásos szükségletet nem elégíti úgy ki, mint azt a hitélet kívánja, mert a kedélyt nem hatja eléggé meg, inkább az értelemre hat, holott a vallás alapja a kedély, éltetője az érzelem s ebben a tekintetben sok reformra van szükség.

Nem helyeseljük s nem is helyeselhetjük, egyházi alkotmányunkkal összeférhetőnek nem tartjuk, hogy egy ily fontos ügy minden előkészítés nélkül, mintegy erőszakolva, az egyházközségek meghallgatása nélkül hozassék szönyegre.

De mindezek mellett is tisztelettel meghajlunk az Ig.-tanács intézkedése előtt s midőn javaslatát általánosságban elfogadjuk, a részletekre vonatkozó véleményünket ennyiben foglalhatjuk össze.

1. Ünne- és vasárnapokon délelőtti 11 pontból álló istentiszteleti sorrendet elfogadónak véleményezzük, a biblia olvasást és gyülekezet megáldását szintén, de kötelező formula *nélkül*.

A 6. pont alatti ének (l. Ig.-t. javasl.): „Megáll az Istennek ígéje stb.“ nem lévén meg új énekes könyvünkben, abba okvetlen beveendő.

2. A délutáni és hétköznapi istentisztelet rendjét elfogadjuk, a templomok állandó nyitvatartását azonban hitelveinkkel ellenkezőnek véleményezzük. (Eljön az idő, hogy sem Jeruzsálemben, sem a hegyen nem imádjátok az Atyát. Ján. 4:21.)

3. Urvacsora osztás évenként 5-ször történjék. A bőjti urv. osztásnak, mivel mi bőjtöt nem tartunk, értelme nincs s így törlendő. Az adventi urv. osztás pedig a Reformáció emlékünnepe teendő (ezzel tehát megvalósulna Bodor János, Zágon kiváló papjának gyönyörű eszméje. M.), de az urv. osztást megelőző bűnbánati héten a katechisatióknak helye nincs, miért is az szintén törlendő.

A „Hiszekegy“ és a bűnvallomási 3 kérdés *csak* okt. 31-én mondassék. A kérdésekre a feleletet a gyülekezet adja meg, azonban az Ament a pap mondja és ne a nép.

A konf., új pap, püspök beigtatása, templomok, temető, zászlók stb. *avatása* (és nem „szentelése”) sorrendjét változatlanul elfogadandónak tartjuk.

Eme pont kimerítése s a 3-ik pont rövid tárgyalása után országos közalapi kérvények stb. kerülvén szönyegre, a főgondnoki állásokra való jelölés következett. Az atmosféra forró, a kedélyek izgultak valának.

Öt perces szünetet adott esperes elnök aa, mely azonban nem hogy csillapította volna, de a végsőre fokozta a lázas érdeklődést. Az ülés megnyilván, némi vita után megtörtént a szavazás, melynek eredményeképpen az egyik főgondnoki állásra jelöltettek: gróf Haller János főispán, dr. Damokos Odön és Vajna István algondnokok; a másik szintén megüresedett főgondnoki állásra pedig: Kovács Károly dálnoki ügyvéd, Kőnczei Domokos és Szini Gyula orvos. Jelölés megejtésével a gyűlés Bodor Géza záró szavai után véget ért.

A jelölés eredménye kielégítőnek mondható, mivel mindenik candidált férfiú teljesen rászolgált arra, hogy egy oly díszes és megtisztelő állásra emeltesék, mint a milyen egy ehm. főgondnoki méltóság.

Mivel azonban csak két állás van szervezve, így az eh. kerület tagjainak bölcsesége és a 12-ik apostol választásánál is közreműködő istenitélet ereje van hivatva arra, hogy eh. megyénket, a két legarravalóbb, legérdemesebb s egyházáért igazán buzgó és lelkesedő férfiúval ajándékozza meg, mert minékünk, a „Szentföld“ határán lakozóknak, bizony nagy szükségünk van a vallásukért munkálni kész világi öröklőkre is!!

M—i.

Egységes liturgia.

Irta: *Tóthfalusi József* marosvásárhelyi lelkész.

Magyar református egyházunknak zsinati megoldásra váró nagy feladatai egyik elsőrangú kérdésül van az egységes liturgia ügye feltüntetve. Nem csodálom, mert való igaz, hogy míg a mi egyházkerületünkben, szinte teljes az egység, addig a többi egyházkerülettel szemben levő viszonyunkban elég nagy az eltérés, sőt, az ugynevezett magyarországi kerületek egyházközsegeiben, még kisebb körzetekben is, a kifejtett gyakorlat, illetőleg eljárás, a liturgialis cselekvényeknek úgy elemeire, mint sorrendjére és a legfontosabb liturgialis formulákra nézve akkora különbséget mutat, hogy szinte bámulatos s éppen ezért bir reánk nézve nagy jelentőséggel, az az igyekezet, a mely a meglevő zürzavarban rendet, nyességet óhajt. Sajnos, hogy ez a nagy kérdés nem volt képes arra, hogy a hozzá méltó nyilvános eszmecsere tárgyát képezze, holott úgy egyháztörténelmi, mint hitelvi szempontokból, gazdag tér nyílt volna meg, úgy a tájékozásra, mint a tanulságok elvonására. És megvallom, hogy épen mi, az erdélyi liturgusok mulasztottunk ebben nagyot, mert a mi egyházkerületünkben érvényben levő liturgialis cselekvények és eljárások, nagyon csekély változtatással, a leghivebben egyezők azokkal, a melyeket az evangéliumi hit alapján megújított keresztényen anyaszentegyház, nagy reformátoraink utján eredetileg nyert s a melyek, ránk nézve annál becsesebbek kell legyenek, mert ezek, egyuttal a XVI., illetőleg XVII. századbéli tiszta kálvinizmusnak meghagyott drága örökségei. És megvagyok győződve, hogy ha idején léptünk volna a nyilvánosság sorompói elé, kedvezőbb hangulatot kelthettünk volna liturgiánk iránt még azokban a hittestvéreinkben is, a kik bennünk, rajtunk és körülöttünk csak a sajátosságot, speciálitást keresik és látják. Kétségbevonhatlan igazság ugyanis az, hogy ez a mi örökségünk, egykor csakugyan közös kincsünk volt. Az erdődi első zsinattól

kezdve ugyanis buzgó reformátoraink mindent elkövettek, hogy „az okos és tiszta buzgóságból folyó liturgia“ a magyar ref. egyházban nyilvános és általános tekintélyvel birjon.

Huszár Gál (1557.), *Heltai Gáspár* (1559.), *Méliusz Péter* (1565.), *Beilhe István* (1582.), *Szenczi Molnár Albert* (1608.) erre vonatkozó munkálatai s azok eredményei, mind-mind becses darabjai azon emlékeknek, a melyek a ma előttünk álló cél helyes volta felől, sok évszázados mult idejéből tájékoznak, mert mindenik arra igyekezett, hogy minél nagyobb körre, lehetőleg általánosan terjessze ki azt a hatást, a mely egy egységes liturgia gyakorlatára birhatja rá, a pápisták vagy ágostai benyomások sulya alól alig felszabadult lelkeket. Mindenekfelett *Melotai Nyilas* Istvánt említem föl olyan gyanánt, akinek ily szempontok szerinti befolyása teljes, általános. Az ő *Agendája*, vagy a miként maga nevezi egyuttal: „Az az anyaszentegyházbeli szolgálat szerint való cselekedet, melyben az új testamentumnak két szákramentumának, az szent keresztségnek és az urvacsorájának kiszolgáltatásának és az házasulandóknak egybeadattatásoknak módja megiratik, azokhoz illendő hasznos tanulságokkal egyetemben“ oly érvényre jutott, hogy nem zsinat utján ugyan, de a debreczeni anyaszentegyház példájára, a mely a liturgiálékat e szerint módosítá, az egész hazában levő magyar ref. egyházak önként bevették. A mű maga a palatinusi (heidelbergi) *Agenda* alapján készült s érdekesen jellemzi a kor szükségét s a célt, melyet elérni óhajtott. Erre vonatkozólag részletes felvilágosítást nyújt a mű ajánlása után: „A kegyes olvasóknak“ irt tájékoztatás, mely szerint: eleitől fogva nagy kívánságokkal óhajtották mind az egyházi szolgák s mind a külső rendeken levő értelmes emberek, hogy az eklésiában lenne mind egy a keresztelésnek, urvacSORA kiszolgáltatásnak stb. módja. Mert valamennyi gyülekezetbe bemegy, majd mindannyi formát látsz. Pedig egy az evangelium, egy a hit, egy a közönséges eklésia, keresztség, végvacSORA, tehát kiszolgáltatásának módja is egy kell legyen, hogy mindenek ékesen és szép renddel folyhassanak. Így ir *Melotai Nyilas* István idézett művében; feldolgozván „a szolgálatnak azt a formáját“, melyet Debreczenben negyedfél esztendeig tanuló deák korában, majd skólamester korában látott és hallott s „amaz boldog emlékezetű nagy apostoli emberektől“ *Hodász Lukácstól* és *Sárközi Jánostól* megtanult, azután pedig a kassai eklésiában, majd Szatmár városában, esperességében hét évig, püspökségében öt esztendeig s végül Gyulafehérvárt három évig gyakorolt s egybegyűjtve kiadott, egyfelől: hogy szolgatársai előtt legyen „példa“, másfelől: hogy a keresztényen községnek legyen értésére „az anyaszentegyházbeli szolgálat tudománya“. Hatását nem csökkenté sem az 1626-dik évben, a *bekecsi* (Abauj m.) templom felszentelésekor mondott szertartási beszédekből készített liturgia, sem a Samorjai János „Helvéczi valláson levő eklésiáknak egyházi czeremóniájáról és rendtartásokról való könyvecskéje (1636.) mert annyira általánosan elterjedett s köztekintélynek örvendő volt. A *Melotai Nyilas* „Agendája“ később is becses maradt, a mikor a nemzeti zsinati végzések, a hatalom erejével és tekintélyével akarták biztosítani az egységes liturgiát. Már a szatmárnémetiben 1646. folyamán tartott nemzeti zsinat III. végzése, oly határozatot közöl, mely szerint: „mint-hogy a hit és hitvallás egységéhez nem kis mérvben szükséges a szertartások és czeremóniák egyezése is, az is egyakarattal határozatott, hogy egy a szentírással és a régiek kegyes gyakorlatával nem ellenkező közös liturgia szerkesztessék“. Gondolom, hogy a *Geleji Kalona* István nagy szervező talentumára valló ezen előbb idézett végzésnek eredménye, az általa egybegyűjtött „*Egyházi kánonok*“ XLVI—LX.

XLVII. artikulusai is, a melyeknek megszerkesztésénél, bizonyára egyik alapúl szolgált *Melotai Nyilas* munkája, illetőleg az annak alapján kifejtett gyakorlat, valamint a belgiumi (hollandiai) egyházak liturgiája. E kánonok valódi sinórmértékei lettek a magyar református liturgiának s a királyhágón innen és túl, az 1653-ban Debreczenben, részben a fenjelt szatmárnémeti zsinat végzése, részben az utóbb említett törvénygyűjtemény hatása alatt megállapított liturgia épen úgy magán hordja a forrás egységének bélyegét, mint az előbbivel egyező jó rokonság jegyét az erdélyi ev. ref. anyaszentegyháznak mai rendtartásai, melyek az 1865-iki közszinat határozata következtében vétettek munkába s 1865-ben a Vadas József és Nagy Péter-féle „*Agenda*“ által nyertek nálunk hivatalos megerősítést. Ha azért az idők folyamán különbség, helyesen különféleség merült fel, mi nyugodtan hívhatjuk hittestvéreinket ahoz a forráshoz, melynek vize egykoron mind egyformán táplálta az „igaz hitű“ egyházak tagjait.

(Folytatása köv.)

TÁRCSA.

Burján Józsefné—Nagy Rákhel

kegyadománya a balai leányegyháznak.

(A görgényi egyházmegye levéltárából közli: *Csekme Ferencz.*)

„— Mi, alább neveinket felirtak adjuk tudtokra és emlékeztetekre mindazoknak, a kiknek illik, mostaniaknak és jövőbelieknek ezen mi levelünknek rendében, hogy a folyó 1834-ik esztendőben, Jan. 26-ik napján, midőn hivattatva letünk volna, ezen Nemes Torda Vármegye felső kerületében Balába, a Pálfalvi néhai Tekintetes Burján József Ur elmaradott özvegye Tekintetes Nagy Rákhel asszony nemes lakóházához.

Tkts. Nagy Rákhel Asszony ép, és egészséges állapotjában, józan és tiszta elmével, ezen alább megirandó utólsóbb rendelkezését és testamentuma dispositióját hagyá és rendelé mi előttünk; és kére bennünket, hogy kívánsága és hagyománya szerint írni meg, nevünk aláírásunkkal és petsétünkkel megerősítve adnók is ki.

Mely utólsóbb vagyis második testamentaria rendelkezése tisztelt Burján Józsefné Nagy Rákhel Asszonynak szóról-szóra így hangzik:

En Arva Burján Józsefné Nagy Rákhel, az elmúlt 1832-ik Esztendőben Januarius 21-ik napján megtemtem vala mindenféle néhai Pálfalvi Burján József férjemnek, — de azután magam egyedül is szerzett felkelhetőimről és szerzeményeimről való utolsó rendelkezésemet és Testamentumomat. Mely akkori utolsó rendelkezésemnek és Testamentumomnak *Első* pontjában a férjemnek a Nemes Torda Vármegyei Balai ős örökös jószágára épített mindenféle építményeinket hagytam vala Felfalvi Nagy Sándor és Nagy Károly ötséimnek, a kiknek is édes Attyok velem első unoka; az édes Anyok pedig a férjemnek testvére volt. Ugy gondolkozván, hogy ők az én jó szívből való hagyomással nem élnek vissza, hanem abba valamelyik haláláig megkivánnak nyugodni. De ők ezeket nem esmervén meg, mihelyt megtudták ezen hagyományomat, még halálot sem várták, hanem mingyárt, ennekelőtte már szinte két esztendővel jószágostól együtt eladták egy nagy summa pénzen, és azt el is dorbézolták, úgy hogy már super additiót is vettenek reája és ezzel engemet úgy megsértettek, úgy megszorítottanak, hogy kéntelen vagyok azon előbbeni utolsó rendelkezésemben hagyott *első* pontot merőben Nagy Sándor és Nagy Károly ötséimre nézve revocalni, vissza huzni; mely szerint tehát:

1-o. A mi meg van írva az első hagyományomban az 1-ső pontban a házamon elkezdve minden épületemmel együtt Csürt, Marha és Sertés pajtákat, Gabonást, Pintzét, a Kapunál egy kis Házikót, azzal a foglalással együtt, a mely a Burján jószágának észak felől részén esik, és a Házam, Veteményes kertem, Marha aklom, kutam és a Kapunál levő kicsin ház és egy marha eresz rajta vagyon: a melyet tulajdon én foglaltam a közönséges helyből, az általam bekerített Temető helyvel együtt, a mely vagyon a Burján jószágának és az én foglalásomnak napnyugoti részében; hagyom és testálom a Balai kitsin Nemes Reformata Ekklesiának és maradékinak örökösön.

Ugy hagyom pedig, hogy nem valami egyéb szükségre eltékozzolja vagy elpazarolja, hanem ha az Ur Isten Ő szent Felsége a Balai nemes kis Ekklesiát annyira gyarapítja, tehát a ház, azon alatta levő foglalással együtt legyen Levitai Ház,

a többi épületek pedig a Levita számára az Ekklesia szükséges épülettei legyenek.

Melynél fogva Nagy Sándor és Nagy Károly Ötséimnek az első testamentomomban az 1-ső pont alatt nekik hagyott, de most általam revocaltatott hagyományaimhoz soha többé semmi justt ne tartsanak; hanem adják el ők azt, a mit ők szereztek s az én véres verejtékemmel keresett szerzeményeimnek hagyának békét.

2-o. A 17-dik, 18-dik és 26-dik Pont alatt levőket még életemben most kiadtam. Az egy paplanyon kívül.

3-o. A 24-dik és 25-dik pontokat Nagy Gergelyre és Nagy Farkasra nézve merőben vissza huzom: azon okból, hogy akaratom ellen házasodtanak meg; hanem azok helyett mind a kettőnek egy-egy bornyut és 3 m.—3 m. juhok hagyok külön-külön.

4-o. Továbbá ha az Isten életemnek kedvez, egy szép haranggal is még életemben meg akarnám a Balai Nemes Reformata Ekklesiát ajándékozni; ha pedig az Isten ő szent felsége tetszéséből aztat meg nem érhetném hagyom és testálom az első Hagományomban megirt négy Testvéreimnek azok közül pedig Nagy István és Vítális Elek Ötséimnek, mint elsőbb hagyományom executorainak, hogy elsőbb hagyományomban megirt tisztességes temetésemről (mely a nagyertsei pap Tiszteletes Nagy Sándor és a sárpataki pap Tiszteletes Szalma uram által két predicatio mondással essék meg) megmaradandó közönséges javaimból egy 150 R. forintos Harangot vegyenek; melynek minthogy fele a Férjem Burján József, a más fele pedig az én együtt lévő szerzeményeinkből telik ki, mind a kettőnek a neve irattassék rá a Harangra, Ugy hagyom pedig, hogy azon harang mind a Reformátusok, mind a Greco Unitosok halottaik részére egyformán szolgáljon. Hasonlóképpen égi háborukor és a Greco Unitosok Vízkereszt-napi és Pünköszt határra kijáró Processiojokkor mindenkor meghuzassék.

Ezen kívül:

5-o. Az első hagyományomban az én általam revocaltott tudniillik az 1-ső 24-ik és 25-ik pontok alattiakon kívül, a többieket most is helyben hagyom és megerősítem, a megirt Átok alatt.

Mely szerint mindezen mostani újabb, mind az előbbeni Hagományaimnak, testamentumaimnak Executorául hagyom L. Báró és Fő Biró Magyar Gyerő Monostori Mígs Kemény Domokos ur ő Ngát, és Traktualis Direktor Tiszteletes Szalma urat: a kik közül a Fő Biró ur ő Nagyságát alázatos tisztelem mellett bizodalmasan instálom, hogy annak idejében méltóztassék ezen testamentumaimnak elég tételben való vittetéskre adasistentiát parancsolni. Mely jóságáért ő Nagysága a Boldog Menyországban vegyen örökös justt, szíveimből kívánom.

Mely utóbbi rendelkezését, vagyis testamentomát, hogy a fen tisztelt Asszony szóról-szóra, mindenekbe, a fennebb megirt módon atta legyen mi nekünk előnkbe, és mi is asszerint igazságosan irtuk legyen meg: arról a mi igaz hitünk és jó lelkünk esmérete szerint tulajdon neveinknek aláírása és szokott petséteinknek erőssége alatt jövődöre ezennel bizonyosságot tészünk a fen irt Hellyen, napon és esztendőben.

Zalányi T. Elek

Ns. Tordavármegye Hütös Assesora.

Felsőszentmihályfalvi Osváth József
Ns. Tordavármegye Hütös Assesora.

Mezőháti Gramma János

Ns. Tordavármegye Hütös Assesora.

* * *

További adatok ezen alapítvány sorsáról. 1835. márcz. 20-án Zalányi T. Elek és Osváth József contractuszerűleg igazolják, hogy 22 v. r. forint Kovács Ferencznel van elhelyezve intresre (Balai okmánylaistnem 3. szám.)

1839. dec. 13-án Kovács Mihály, Szalma György, esperestet kéri „ezen summácskának évenkénti haszna és interesse kinyomozására“, — valamint egy másik alapítványra nézve is (Szabó Máriáé) melyről így ír: „A mint emlékezem, ezelőtt egy néhány évvel lévén itten Balában, egy szegény sorsu árva, de igen jó lelkű hajadon Leány, kiis meghalálózása alkalmatosságával, mivel néki semmi atyafia nem lévén, a mit szegény sorsa szerint kézi munkája által szerzett vala, pénzre tétetvén, utólsó haldokló óráiban testálta a Balai Reformata Eclesia számára“. (4. sz. okmány.)

1840 márczius 10-én, — egy az esperes által kiküldött bizottság 180 magyar forint és 86 pénzben állapítja meg a Szabó Mária — alapítványt; a temető jövedelmét pedig 29 mforint és 2 pénzben, kontraktusokra kiadva (6 számú okmány)

1846 apr. 20-án Székely Elek arra kéri a traktualis Consistoriumot, hogy a Burján-féle levitai telket és a harangra adott 150 forintot „kerestesse ki“, hogy jobbacská erővel csatlakozhassanak a nagyerczei anyaegyházhoz (7 sz. okmány.)

1846 május 26-án Székely Elek felvesz a Burján-féle-kegy hagyományból 30 váltó forintot. (8. sz. okmány.)

1846 május 8-án Boér Simon alispán küldi az espereshez a Kovács Mihálytól felvett Burján-féle 30 v. forintot és Kovács Ferencz utódai részére irt kötlevelet. (9. sz. okmány.)

Közben kezd az alapítvány sorsa ingadozóvá lenni, — s

hogy mégis harangot vehessenek, — egy újabb alapítvány tétetik, — melyről Osváth József megyegondnok 1852. jun. 29-én így ír: Egy idevaló istenfélő gazdag magtalan Varga Mihály nevezetű ember látván megyénknek nagy szegénységét, most a midőn beteg ágyában feküdt volna, minden hátra maradandó dolgait jól elrendelve kívánta hagyni. A házhoz hivatott bennünket egy néhány megye tagjait a kik előtt egy 250 váltó forintokról szóló Contraktust nekünk által ad irás mellett azzal a hagyomással, hogy ezen tiszta adósságot Trinssi Lajostól vennők fel és azzal szegény megyénknek vennők egy harangot mentől hamarébb.“ —

Ugyanezen levélben megemlékszik a Burjänné-hagyományról, melyből az Eklésia békapott 62 m. forintot 40 pénzt, 117 m. forintot és 60 pénz pedig vagyon a Nagy István 3 gyermekénél. (11. sz. okmány.)

1852-ben Osváth József írásos nyilatkozatot ad, hogy hol van a harang ára? (15. sz. okmány.)

1852. szept. 15-én Józsa Dániel és Zilinczy Pál biztosok bizonyítják, miszerint néhai Burjänné örökösei Nagy Farkas, Gergely és Zsuzsanna előttük elismerték, hogy egyenként 39 frt 20 pénzzel tartoznak (16. sz. okmány.)

Sárkány Dániel nagyercsei lelkész 1866. decz. 18-án már a Burjänné-féle kegyhagyomány megsemmisültét jelenti Benkő esperesnek ezen címűs megjegyzéssel: „A kutya elnyelte a háját.“ A terjedelmes belsőség, per utján az örökösöké lett. A 150 forintból is csak 52 forint jött be.

A közben említett más alapítványok sorsa is a megsemmisülés lett. Igazán jól teszi főhatóságunk, ha a mult idők gondatlanságait jövőre fokozott vigyázással igyekszik helyre hozni s minden meglévő alapítványainkra, mint a szeme fényére úgy ügyel, mert kegyes lelkek emlékoszlopai azok s mint ilyenek, nagy ügyeletre érdemesek.

KÜLÖNFÉLÉK.

Jókai Mór a magyar költők pátriárka-királya f. hó 5-én este elhunyt. Halála alkalmából minden lap megemlékezik nagy nemzeti jelentőségéről és érdemeiről. Mi — miután már temetése is megtörtént — *Baksay* püspök gyönyörű halotti beszédének közlésével áldozunk drága emlékének. A nemzeti kegyelet szépen nyilvánult ravatalánál. 329 koszoru borította koporsóját. A temetése az állam költségén történt, melyen ő Felsége a király is képviseltette magát. Emléke örök, míg magyar él!

Zsinati képviselők választási módja a tisztán-inneni egyházkerületben. E kérdésben most döntött a kerület közgyűlése Miskolczon. 38 szóval 32 ellen úgy határozott, hogy *lajstromos* szavazással történjék, azaz minden presbiterium az ehkerületet megillető számú képviselőre adjon szavazatot. A megválasztáshoz *abszolút* szótöbbség kívánatik. A póttagokra, *ugyanannyi számban, mint a mennyi a rendes tag*, külön szavazás rendeltetik el a rendes tagok megválasztása után. A szavazatok június 1-éig *Raadcsi György* szavazatszedő bizotts. elnökhöz küldendők be. Tudvalevőleg a mi kerületünkben is lajstromos szavazás lesz. Helyes lenne a póttagok számát nálunk is a rendes tagok számában állapítani meg. De a szavazást külön választani már nem tartjuk helyesnek. Hogy a választás kivitelének különösen abszolút szótöbbség mellett sok nehézsége lesz, bizonyos. De hát ki kell próbálni!

Vélemények az egységes lythurgia ügyében. Egyházmegyéink most foglalkoznak az ez ügyben közreadott javaslat véleményezésével. Eddig szerkesztőségünknek a *naggyenedi* és *szebeni* egyh. megyék referenseinek, a közgyűlés által elfogadott javaslatai küldettek be. A *naggyenedi* Jancsó Sándor előadásában kifogásolja. 1. A perikopalis rendszer bevitelét az istentiszteletbe a bibliolvasás alakjában. 2. A „*verba solemnia*“ használatát. 3. A textus felvételt bevezető formulában a „hitünk nagy titka“ kifejezést. 4. A vasárnapi hirdetéseket. 5. A hétköznapi bibliamagyarázatokat s különösen azok *estveli* tartását s főleg az *estveli templomozást*, melyet absurdumnak mond. 6. Hogy ünnep napokon délelőtt kétszer is lehessen templomozás. 7. A reform. emlékünnepét megelőző katekizációt. 8. Az urvacsorai kérdésekre adandó hallható feleletet a hivek részéről. Egyebekhez hozzájárul. — A *szebeni* — Incze Lajos referációjában — a következőket tartalmazza: 1. Ima előtt mondassék „A mi segedelünk...“ 2. Mivesnap d. u. csak szombaton legyen templomozás. 3. Biblia-magyarázat csak vasárnap délután, a többi helyet komoly vallás- és énektanítás az iskolában. 4. Urvacsora csak 5-ször osztandó: 3 ünnep, új-kenyér- és borra (ez okt. 31-én). 5. Bűnvallomás, hitvallomás (hiszekegy) és 3

kérdés (mostani erdélyi alakjában) megtartandó, hivek hangos feleletével, mely szükséges. 6. Az urvacsorai szer-tartás megosztva maradjon a kathedra és asztal mellett. 7. Esketés mindig templomban, kötelező eljegyzéssel, mielőtt a polgári eljárás kezdetét venné (reversalisok ellen). 8. „Avatás“ helyett „szentelés“ legyen a hivatalos név. 9. Papi egyenruha elrendelendő. Ha terünk engedi, készségi-gel egész terjedelmükben is leadjuk e javaslatokat.

Pályázati hirdetés. Az E. M. K. E. Igazgató-választmánya a folyó évi május hó 15-iki határidővel pályázatot hirdet a Gyertyánffy István kir. tanácsos ny. paedagogiumi igazgató 200 koronás néptanítói jutalmára. Pályázhatnak oly néptanítók, kik működésük területén hosszabb szolgálati idő mellett nemzeti szempontból nagyobb eredményeket értek el. A kérvényhez csatolandó bizonylat arról, hogy a pályázó tagja-e az Eötvös-alapnak, mely körülmény azonban a pályázattól kizáró okot nem képez. — Kolozsvár, 1904. május 1. Az E. M. K. E. elnöksége.

Adomány. Barta Károly feldobolyi ref. lelkész, a döghei ev. ref. egyh. temploma építésére 1 koronát adományozott.

Nyilvános köszönet. Méltóságos Zeyk Károly ur egyházunk főgondnoka és áldott jólelkű neje Tisza Eteleka öméltósága új kis templomunkat egy Ajtonban temett, Enyeden Spangenberg Gyula ur műhelyében készült remek és értékes díófa *urasztalával* ajándékozták meg. Amidőn öméltóságaiknak ezen jószívű ajándékozásukat nyilvánosságra hozom s érette ugy a magam, mint szegény egyházam nevében hálás köszönetet mondok: nem azért teszem, mintha ezzel a hála adóját leróttuk volna s öméltóságaik hitből származott jócselekedeteiket publikálni akarnók, hanem, mert a vett örömet jól esik másokkal is közölni. Sok ily áldozni szerető tagokat adjon isten a mi anyaszentegyházunknak. Mezőnagyacsán, 1904. május 8-án Péter Antal, ev. ref. pap.

Szerkesztői üzenet.

„Páthmosi hangok“ ismertetését jövő számunk hozza, most lehetetlen volt.

Kolozsvár szab. kir. város monostori kerületében építendő ev. ref. templom építési költségeire adakoztak.

(Folytatás.)

III. Kimutatás.

Szilágyi Lajos ivén: Kolozsvári csizmadia társulat 50 k. Hegedüs Péter 1 kor. Antal András 1 kor. Tóthfalusi József 10 kor. Kocsis Mihály 40 fill. Szöllősy István 1 kor. ifj. Kovács József 1 kor. Győri István 1 kor. Sipos József 1 kor. Örményi Antal 1 kor. Sipos István 1 kor. Szilágyi Lajos 1 k. Együtt 69 kor. 40 fill. Liczkay Mihály 10 korona.

Székula Ákos ivén: Koltói gróf Teleki Lászlóné 10 kor. Erdélyi Bank és takarékpénztár r. t. 50 kor. Székula Ákos vezérfelügyelő 50 kor. Együtt 110 korona.

Fazakas József ivén: Fazakas József nyug tanár 40 kor.

Szilágyi György ivén: Szilágyi György 2 korona.

Tordai Samú ivén: Tordai Samú 2 korona.

Ifj. dr. Sipos Gábor ivén: ifj. dr. Sipos Gábor 5 kor N N. 1 kor. G. L. 1 kor. Együtt 7 korona.

Tuba Lajos tanár 40 korona.

Ferenczi András 2 korona.

Szabó József ivén: ifj. Szabó József 1 korona.

Jálics Ferencz ivén: Jálics Ferencz Budapest 10 kor.

Régeni György ivén: Bogyó Istvánné 10 korona.

Kaszanyiczky Endre ivén: Kaszanyiczky Endre Debreczenben 10 korona.

Gróf Teleki László ivén: gyömrői gróf Teleki László Gyömrőn 20 korona.

Csató János ivén: Csató János Nagyenyeden 2 korona.

Népbank r.-t. Kolozsvárt 20 korona.

Kelemen Márton ivén: Kelemen Márton és özv. Papp Áronné 13 korona.

Mózsa Áttila ivén: Mózsa Áttila Maros-Csapon 5 kor. Mózsa Áttiláné 5 kor. Együtt 10 korona.

Sebessy József Budapest — Kőbányán ivén: Kaniadaky G. János Budapest 20 kor. Első magyar sertéshizláló r.-t. Kőbányán 10 korona.

Rajkovits Zmetkő Kőbányán 10 kor. Bucatar Miklós 5 k. Nikolits D. Dóme Kőbányán 5 kor. Együtt 50 korona.

Zathureczky József ivén: Zathureczky József Nagy-Ajtán 5 korona.

Zathureczky Gyula ivén: Zathureczky Gyula Barothon 10 korona.

Id. Éltető Albert Magyar-Régenben 6 korona.
Bedő József nyug. igazgató Bartothon 2 korona.
Fonciére, pesti biztosító intézet erdélyrészi vezérügy-
 nöksége 100 korona.

Özv. K. Csoma Józsefné Fehér Gyarmathon 10 korona.
Néhai Kazai Rezső dohánygyár igazgató ivén: a Kolozsvári magy. kir. dohánygyár személyzete: 1. a tisztviselők 16 kor., 2. szivar csomagolás 5 kor., 3. szivargyártás I. terem 31 kor. 20 fill., 4. szivargyártás I. terem 8 kor. 34 fill., 5. III. terem 6 kor. 60 fill., 6. közönséges pipadohány gyártás 6 kor. 30 fill., 7. finom pipadohány gyártás 5 kor. 40 fill., 8. Válogató osztály 7 kor., 9. asztalos műhely és varró ház 2 kor. 60 fill., 10. ált. kezelés 2 kor. 10 fill., 11. szivargyártás II. terem szivarka III. terem 13 kor. 20 fill., 12. szivarelőkészítés 1 k. 70 f. Együtt 185 kor. 44 fillér.

Dénes Ferencz ivén: Dénes Ferencz 2 korona.

Bárány Dezső ivén: bárány Dezső Budapest 50 korona.

Csekme Ferencz *ev. ref. esperes* ivén: Csekme Ferencz Gernyeszegen 2 kor., Csekme Ferenczné 1 kor., Benedek Árpád Vajda-Szt. Iván 1 kor., ifj. Kis Lajos Felfalu 1 kor., Pap Lajos D. Széplak 1 kor., Hitelszövetkezet Gernyeszegen 2 k., Apró adományok 2 kor. 70 fill. Együtt 10 kor. 70 fillér.

Juhász János ivén: Juhász János 10 kor., Juhász Jánosné 5 kor., Juhász Mariska 5 kor., Keresztes Árpád 5 kor., Keresztes József 5 kor., Boskovits József 1 kor., Burgya Tódor 2 kor., Enyedy István 1 kor., Bonyhay Sándor 1 kor., Fülöp Ferencz 1 kor., Burgya Geróné 1 k., N. N., 1 kor., Somogyi János 2 kor., Balázs Balázné Alsó-Járán 1 kor., Balázs Balázs Alsó-Járán 1 kor., Burgya János Kis-Jenőn 1 kor., Burgya Gerő 1 kor., özv. Hutter Jánosné 2 kor., Kilvady Pál 1 kor., Elekes Geróné 1 kor., Hancz György 1 kor., Zászlófy Kajetan 1 kor., Kovácsik Vendel 1 kor., Fekete István 1 korona, Apró adományok 3 kor. 80 fill. Együtt 55 korona 80 fillér.

Butyka János ivén: Szalma József 1 kor., Albert István 1 kor., Albert András 1 korona, Butyka János 1 kor. Együtt 4 korona.

Kilin Miklós ivén: Kilin Miklós 2 korona.

Csernátfalva előjáróságának gyűjtése: Együtt 4 k. 10 fill.

Jeney Lajos ivén: id. Jeney Lajos 4 kor., Jeney István 1 kor., Jeney László 1 kor., Jeney Imre 1 kor., ifj. Jeney Lajos 1 kor. Együtt 8 korona.

A felsorolt nemes adakozóknak az egyházközség e helyen is — midőn szives adományait nyilvánosan nyugtázza — hálás köszönetet mond

Az egyházközség presbyteriuma.

(Folyt. köv.)

HIVATALOS RÉSZ.

1937—1904. sz.

ÉRTESÍTÉS.

A folyó év első negyedére esedékes káplántartási kongruából egyházkerületünk területéről a következő lelkészek részesültek:

Biró Károly mocsolyai lelkésznek 125 kor. Cseresznyés Ödön balázsfalvi lelkésznek 125 kor. Pap István székelykocsárdi lelkésznek 125 kor. Mihálycz Ákos magyarvalkói lelkésznek 125 kor. Sebestyén Ferencz magyarfenesi lelkésznek 125 kor. Kovács Gábor szentmargitai lelk. 100 kor. Kövendi Kálmán m.-n.-fülpösi lelkésznek 122 k. 50 f. Orbán Károly magyarósi lelkésznek 125 kor. Soltész Sámuel cserefalvi lelkésznek 125 kor. Muzsnai Sándor gógánváraljai lelkésznek 125 kor.

Felhívjuk az illetőket, hogy a hozzájuk közvetlenül megküldött nyugta-úrlapon kiállított nyugtaikat sietve tessék felkifizetés végett.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától Kolozsvárt, 1904. május hó 2-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 499—1904.

KÖRLEVÉL

valamennyi nt. esperes urnak.

Felkérem nt. Esperes aait, sziveskedjenek e hó végig értesíteni, hogy e megyéjük területén, mely e községben nincs a *lelkészi állás* betöltve? mely időtől kezdve áll üresen? mi gátolta a betöltést? melyikben forog fenn a sürgős betöltés szüksége? ha a beszolgáló lelkész mellé segítségül kell menni: minő jav dalmat (lakás, fizetés) biztosíthatnának a hívek s. lelkész részére?

Kolozsvárt, 1904. május 11.

Dr. Bartók György, püspök.

126—1904. sz.

PÁLYÁZAT

h. tanári állásokra.

A székelyudvarhelyi ev. ref. főgymnásiumnál az 1904—1905-dik tanévre három helyettes tanári állás fog betöltetni: 1. egy *magyar—német* nyelvi, 2. *magyar—latin*, vagy *latin—görög* nyelvi, 3. egy *mennyiségtan—természettani*, mely utóbbival a mértani rajz tanítása van összekötve. Mindhárom állás bennlakással s ebből folyólag az internátusi és konviktusi felügyelőséggel kapcsolatos, mely felügyeletet a fennálló szabályok és az igazgatóság utasításai szerint kötelesek gyakorolni. A mértani rajzot tanító h. tanár, ki a konviktusban a gazdai teendőket is végzi, legfennebb 14, a másikkal heti 18—20 órán köteles tanítani. Évi javadalom 1200 korona fizetés, az internátusban lakás, fűtés és világítás s a konviktusban a fiukkal való étkezés. A képesítettség legkisebb követelménye az alapvizsgálat. A *magyar—német* nyelvi tanszékre megválasztott h. tanár, a ki egy szabadságot r. tanárt helyettesít, ha pályázata benyújtásakor már szakvizsgálatát is letette, 1600 korona fizetésben részesül.

Pályázók felhivatnak, hogy vallásukat, életkorukat, képesítettségüket, szolgálataikat és egészségi állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványukat az intézet igazgatóságához f. évi *junius hó 1-ső napjáig* juttassák el. Az állomásokat aug. 30-ig el kell foglalni.

Székelyudvarhely, 1904. április 30.

Gönczi Lajos, ig.-tanár.

MEGHIVÓ.

A sepsi ev. ref. egyházmegye „Egyházi Értekezlet”-ének tt. világi és egyházi tagjait, a f. évi május hó 24-én (Pünköst 3. napján) délelőtt 9 órakor, Aldobolyban tartandó rendes közgyűlésre, tisztelettel meghívom.

Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó, tartja: alúlrít egyh. elnök. 2. Titkári jelentés, felolvassa: tisz. Takács Károly, egyh. titkár. 3. 10 órakor istentisztelet, melyen imádkozik: tisz. Kiss Lajos, ért. eh. alelnök; predikál: tisz. Jakab József, gidófalvi lelképásztor. 4. Istentisztelet után „Vén Mihály életrajza” cz. dolgozatát felolvassa: tisz. Kovács Antal, e. m. h. főjegyző aa. 5. Az egyházkerületi „Egyházi Értekezlet” mult évi közgyűlésének határozatait ismergeti: tisz. Bene István, aldobolyi lelképásztor, ért. egyh. jegyző aa. 6. Pénztáros jelentése. 7. Az egyházmegyei könyvtár sorsa fölött határozni. 8. Világi elnökválasztás. 9. A felső-borsódi ev. ref. lelkészi értekezlet felhívását ismergeti: tisz. Kiss Lajos, eh. alelnök aa. 10. Lehető indítványok.

Közébedről gondoskodva lesz s akik azon részt akarnak venni: sziveskedjenek szándékukat, legalább május 20-áig, tisz. Bene István, aldobolyi lelkész aával, pár sorban közölni.

Tisztelettel kérem tisz. lelképásztortársaimat, hogy az egyházközségükben levő világi tagokkal e meghívót közölni sziveskedjenek.

Hosszúfalva, 1904. május hava 4-én.

Zsigmond Károly,
ért. egyh. elnök.

MEGHIVÓ.

Az erd. ev. ref. egyházkerületi *Egyházi Értekezlet* Igazgató-választmányának tagjait van szerencsénk 1904. május hó 28-án d. e. 8 órára Kolozsvárt az ev. ref. *theol. fakultás disztermében* tartandó ülésre tisztelettel meghívni.

Tárgyak: 1. Elnöki megnyitó. 2. Titkári jelentés. 3. Pénztárnok jelentése. 4. Az ez évi *kézdivásárhelgi* közgyűlés idejének és tárgysorozatának megállapítása. 5. Folyó ügyek. 6. Indítványok.

Ez alkalommal újólag kérjük az egyh. megyei Értekezletek vezetőit, esperes, elnök, pénztárnok urakat, kegyeskedjenek oda hatni, hogy az új-cziklusra szétküldött taggyűjtő ivateket a szerzett tagok aláírásaival a lelkész urak az egyh. megyei Értekezlet pénztárnokához beszolgáltatva, ezek az azokból összeállított összes kimutatást a tagoktól *tek. Balogh Károly koll tanár urhoz legkésőbb május 20-ig* (Kolozsvár Farkas-utcza) beküldeni sziveskedjenek.

Kolozsvár, 1904. május 4-én.

Nagy Károly,
alelnök.

Tárkányi György,
titkár.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendő, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Pünköszt.

Tavaszi nélkül nincs nyár és őszi, virágfakadás nélkül gyümölcsérés; fejlődési fokozat észlelhető a természet országában lépten-nyomon. Az emberi gondolkodás terén is hasonló jelenséggel találkozunk. Az erkölcsi érzék fejlődése, az erény virágainak működése a fokozatos haladás tüneteit tárják elénk. Ebben nyilvánul az élet lüktetése, mert a merev mozdulatlan egység a halállal.

A hitnézetek terén is beigazolván látható a folytonos életerő működés; a vallásos nézetek is fejlődés, átalakulás tüneteit tárják elénk. Az örökös mozgás szükségszerűsége annyira feltétlen, hogy ha az előrehaladás folyamata bármi okból fennakadt, visszaesés, visszafejlődés áll elő inkább, hogy sem teljes mozdulatlan állapot.

Mint mindenben, úgy a hitéletben is eszközök által munkálkodik a gondviselés.

A hajdankorban a több isten imádás található fel az emberiség gondolkodásában, mint akkori értelmének megfelelő produktum. A műveltség, felvilágosodás haladtával kél életre a szívekben az egy istenség magasztos eszméje, de még az sem volt kezdetben ama magaslaton, hova később emelkedett.

Jézusban s Jézus által ragyogott fel az ujjászületés hajnalának bibora, midőn megzendült ama nagy igazság szava: „Isten lélek s akik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják a mennyei Atyát.”

Ekkor lett „új ég és új föld”, melyben Isten úgy lett megismerve, mint az emberiség édes atyja, kinek fiává lehet hit által az egész emberiség, bármely népből, nyelvből vagy nemzetségből való legyen.

Jézusnak földön megjelenése, tanítása, példaadása, halála, feltámadása s menyemenetele: az óvilág romjain az újvilág tündöklő palotáját építette fel.

Midőn a Jézus által megígért Szentlélek kitöltetett az apostolokra az első Pünköszt nagy napján; midőn az anyaszentegyház megalakult e földön: a hitélet tisztult légköre átalakítá az egész világot, hogy ragyogjon, világítson mindenütt az evangélium fáklyája, legyen munkás állandóan a szívekben a Szentlélek ereje.

Igy dicsőült meg az emberi erőtlenségben Istennek mindenható ereje!

Ez örök értékű esemény emlékére ünnepli a keresztyénség a Pünkösztöt.

De midőn meghordozzuk ma tekintetünket a letűnt múlt emlékezetre méltó eseményein, vegyük vizsgálat alá a jelent és lelki szemünkkel tekintsünk a jövő felé. Istennek Szentlelkéért esedezve, a jónak, igaznak, nemesnek szeretetétől áthatva „munkálkodjunk, míg nappal vagyunk, mert eljő egykor a sötét éjszaka, midőn többé senki nem munkálkodhat.”

Ne nyugózzon le bennünket a tétlenség álma. Gondoljunk lelkünk igaz javaira.

„Imádkozzunk és dolgozzunk!”

„Jövel Szentlélek Ur Isten!” . . .

Dombi Lajos.

Egységes liturgia.

Irta: Tóthfalusi József marosvásárhelyi lelkész.

(Folytatás.)

De távol legyen a szemrehányás! A mint távol áll tőlem az a cél, hogy sötétebb színben lássam a valót, mint a hogy megilleti. Mert beszélünk ugyan az egységes liturgia hiányáról s látjuk is annak nagy szükségét, de azért ne habozzunk bevallani, hogy mindaz, a mit e fogalom keretébe elképzelhetünk, magától a mi Urunktól, a Jézus Krisztustól felállított főelve, Istennek lélekben és igazságban imádásán alapszik és az evangélium szelleme előttünk a közös vezér, mert a liturgiális cél csak az, hogy az élőhit és igazi kegyesség, az okos és tiszta buzgóság emelésére és gyarapítására szolgáljon. És, hogyha közelebb fekvő okok, a mai kor igényeinek, viszonyainknak parancsoló szükséglete nem állana a felmerült követeléssel elénk, maradhatnánk továbbra is közönyösök és a nagy Geleivel együtt vallhatnók, hogy: „bár az urvacsora kiszolgáltatásánál és némely más dolgoknál saját egyházunkban különböző szertartásokat használunk: a vallásban és hitben azért nem különbözünk és azzal a mi egyházaink egysége és társulata szét nem bomlik.” Erről szó sem lehet! Hiszen mi a liturgia? Távol legyen, hogy én itt a theologiai meghatározás lényegébe mélyedjem s ezen czímen folytassam tovább gondolataim menetét. Csak megjelölni óhajtom azt a szempontot, melyre a szóban forgó tárgyra vonatkozó nézeteimet alapítom, megmondván, miszerint az őskeresztyén egyházi fel fogással egyezve, liturgia alatt, az egész istentiszteletet értem; tehát az istentiszteleti gyakorlatokat és eljárásokat; az éneklés, könyörgés, szentírás olvasás, magyarázás és szákramentumok kiszolgáltatása körüli eljárást, illetőleg intézkedést. E szerint a liturgia jelenti a lelkész nyilvános szolgálattételeinek határozott formáit; ha a gyülekezetnek is van teendője az istentisztelet alatt, ez a legszorosabb értelemben vett ritus, a szertartási elem; a kettő együtt, t. i. liturgia és rituale, jelenti az Agendát, vagyis az egyház szertartásának rendjét, helyesebben rendszerbe foglalását.

Szinte emészt a vágy arra, hogy tovább lűzzem ezt a tárgyat így közelebről meghatározó kérdést, bár kétségtelen, hogy nem tartozik főkérdésünk keretébe, innen esvén azon, de nem vonhatom ki magam, az egyidejűleg jelentkező ama másik kérdés hatása alól, a mely már szorosabban érdekel s némi tekintetben irányít, hogy tudniillik a mi mai liturgiánkkal szemben, milyen volt az első keresztyén század s a további történelmi fejlődést megelőző, az eredeti kálvini, illetőleg helvét és esetleg más refor-

mált egyházak liturgiája. Ugy vélem, nem zárkozhatunk el e fejtegetések elől sem, ha ügyünket kellőképpen méltányolni s egyházi életünk érdekében gyümölcsözővé akarjuk tenni.

Az első keresztyén egyházi liturgiáról szólván, az bizonyos, hogy a mi Urunk, Jézus Krisztus nem hagyott semmi szabályt, sem időt, sem formát nem állapított meg arra nézve, a mit alapul vehetnénk. Eppen ezért bizonyos az, hogy e liturgia kifejlődése egyszerű volt, mint a szeretet s abban a vágyban összpontosult, hogy Krisztus követői az igaz isteni s megváltói szeretetben növekedjenek. Az, hogy az idők folyamán létrejött egyházi, helyesebben különböző felekezeti rendszerek, liturgiákat közvetlenül az apostoloktól vezetik le, mint p. o. a római egyház Pétertől, a görög Jakabtól, ennek semmi történelmi alapja nincs s okát abban leljük fel, hogy ők nem a külső formákat, a vallásos szertartások külső oldalát s törvényszerűségét (legalitás actionis), hanem a belső érzületet, a cselekedetek erkölcsi alapját (moralitás actionis) tartották az istennek tetsző élet alapjául s egyedüli tényezőjéül, egyformán hirdetvén zsidónak és pogánynak, hogy: Isten lélek és a kik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják.

Nem kísérhetjük tovább, a mindenesetre egyháztörténelmi szempontból érdekes fejlődést és kialakulást, a későbbi eltévelyedéseket, bár a kérdés izgató s egyszerismint vonzó, hanem a közbeesők kihagyásával szólnom kell, az u. n. svájci, illetőleg főként a kálvini egyház liturgiájáról.

Ami a Zwinglii egyházi felfogását illeti, általában annyit mondhatunk, hogy konzervatív elvet vallott és követett. Az urvacsora kiszolgáltatásának módja, melyet eredetileg a mise helyett hozott be, csak tisztító rostája volt a Gergely pápa által behozott misemondási rendnek. A kereszteleési agenda, bár egyszerűbb lett, külsőségeiben megtartá az öltözésnél a misemondó inget. Az imádkozásnál térdepelt. Eleinte az egyházi szónoklat is igen egyszerű volt. Megelőzte az előíma s az igehirdetést követő az általános bűnvallás és végül jött az utókönyörgés. Ezekhez járult a gyülekezet éneklése, de nem mindenütt fogadták el, mert p. o. Zürichben csak a XVI. század végén lett általános. Egyébiránt a Zwingli szerinti reformált egyházak liturgiája, a mint ez az idők folyamán kifejlett és megállapodott, ma a következő: Az istentisztelet kezdődik az ének kihirdetésén. Éneklés után következik a könyörgés, ezután a textus felvétel, egyházi szónoklat, ennek végével a bűnvallomás, bűnbocsánatkérés, ezután utókönyörgés és záró ének. A gyülekezet eloslása előtt a házasulandók, megholtak kihirdetése és a megáldás. Ha kereszteleés van, ez az egyházi szónoklat és utókönyörgés közé esik. Az úri imát rendszerint kétszer, kereszteleés alkalmával háromszor is mondják. Az ünnepeken kiszolgáltatni szokott urvacsora az utókönyörgés után következik.

Ezek után rátérhetünk a Kálvin liturgiájára, a mely egyszerű ugyan, de a nagyszerűség remeke. Központja: az evangelium hirdetése, az Isten ígéje. Mindaz, a mi ezt megelőzi, előkészület erre, átmenet a világi (profán) életből, az evangelium hirdetésére s mindaz, a mi ezután következik ismét átmenet a kegyelem hirdetéséről az életre. Ugyanis: miután a hívők egybegyültek a lector, — biblia olvasó — néhol a szószerkebe, néhol az urasztal mellé lépven, megszabott rövid előfóhászt mond, így szólván: „Segedelmünk legyen Isten nevében, a ki teremtetette az eget és földet! Atyámfiai! jertek hallgassatok figyelemmel és tisztelettel Isten ígét” s e felhívás után, bizonyos részt olvas a szentírásból. Ezután a gyülekezet énekel; majd a tiz parancsolatot olvassa fel ezen előzetes figyelmeztetés után: „Hallgassátok figyelemmel és tisztelettel Isten tör-

vényének tiz parancsolatát, a mint ez megvan írva Mózes II-ik könyve XX. részében.” A felolvasó végül ezt mondja: „A törvénynek summája, a mint azt a mi urunk megmondta az ő evangeliumában, szent Máté szerint a XXII. részben, nem más mint ez: szeressed a te Uradat, Istenedet” stb.

Ennek megtörténtével, a szolgálatban levő lelkész lép szószerke s rövid fóhász után bűnvallásra hívja fel a gyülekezetet s elől mondja a Kálvin által fogalmazott bűnvalló könyörgést. Ezután a gyülekezet énekel s ennek végével, a lelkipásztor az Isten szent nevét hívja segítségül, hogy az ígét hiven, Isten nevének dicsőségére, a gyülekezet építésére hirdethesse s hogy ezt a nép lelki alázatosággal s engedelmességgel fogadja. Erre a textus felvétel, egyházi beszéd s egy terjedelmes utó könyörgés következik, melyben a gyülekezet hálát ad a hirdetett ígért, könyörög ez élet lelki és testi szükségéiért, az anyaszentegyházért, fejedelmekért, előljárókért, betegkéért stb. Majd felolvastatik az apostoli hitforma; a nép egy vagy két verset énekel s a lelkipásztor megáldó szóattal bocsátja el a gyülekezetet s egyszermind inti az önkéntes adakozásra. A gyülekezet a bűnbánat szükségét érezve lépett be a szent házba s a bűnbocsánat reményével és kegyelem vigaszával megáldva tért vissza az élet gondjaihoz.

Ezt a rendet maga Kálvin állapította meg; ő fogalmazta a bűnvallási formulát, utó könyörgést, melyeket a külföldi ref. egyházak az istentisztelet egész rendjével együtt igen kevés kivétellel, helyesebben különbséggel máig megtartottak. Az alapelv tehát egészen krisztusi, illetőleg evangéliumi s üdvösséges. Lényege összefoglalva ez: A nép előtt olvastatik Isten törvénye, mely megszabja teendőinket s kimutatja a czélt, mely felé törekednünk kell; de ez mélyen érzi, hogy e czéltől milyen messze marad s mennyire nem képes betölteni a törvényt. Nyilván bevallja tehát a maga bűnös és romlott voltát s egyedül Isten irgalmára támaszkodva, bűnbocsánatért s újjászületésért esedezik. Az egyházi beszédet közvetlenül megelőző könyörgés már nincs szorosán megszabva, tartalma azonban részint az Isten tökéletességeinek dicsőítése, részint és főként a mindjárt következő igehirdetésre való vonatkozás, hogy t. i. adjon ahoz kegyelmet és sikert. Az egyházi beszéd szorosán az Isten ígéje körül forog. Az utó könyörgés kezdete is az éppen lefolyt igehirdetésre vonatkozik és hálát ad ezért; de a lélek már a földi élet széles mezejére is rátekin s könyörög nemcsak magáért, hanem a hazáért, nemzetért s minden jó és igazért. Az apostoli hitforma elmondása ünnepélyes kijelentés arra, hogy a hívő lélek, a keresztyén közönséges anyaszentegyház fundamentumán áll és él. Az uri ima csak egyszer mondatik t. i: az utókönyörgés és az apostoli hitforma között; sőt a skótoknál, határozottan meg van tiltva annak minden alkalommal való elmondása, hogy pusztá gépiességgé ne fajulhasson.

Az urvacsorának kiszolgáltatása igen egyszerű, s lényegében a miénkkel egyező, de a bűnbánati könyörgés és hitvallomás, a melyek nálunk ugyszolva az urvacsorázás bevezető részei, elmaradnak, mivel ez istentisztelet folyamán, mint annak rendes kiegészítő részei, már elmondattak. Az utolsó vacsora szerzetetésének története szintén a korintusi gyülekezethez írott első levél alapján idéztetik. Az egész urvacsorai agenda könyörgésből, intésből és hálaadásból áll. Osztás közben szentírásbeli helyeket mond a lelkész az urvacsorában részesülőkhöz szószerkeből bizonyos alkalmi részek olvastatnak. A poharat osztja nem lelkipásztor is s végül a bezáró megáldás előtt Simeon énekét éneklé az egész gyülekezet. Szigorú kálvinizmus szerint az Urvacsorának kiszolgáltatási helye a templom s magánházaknál csak olyan helye-

ken engedtetik meg a templomon kívüli kiosztás, a hol templom nincs, de a hol a gyülekezet már megalkult. A kiszolgáltatás rendszerint vasárnap, vagy ünnepnapon a főistentisztelet kapcsán történik, évenként többször, meghatározott napokon.

A keresztség szakramentuma is templomban szolgáltatott ki, a gyülekezet jelenlétében. Intő (alkalmi) beszéd, úri ima és az apostoli hitforma után szülők és keresztszülők együtt tesznek ünnepélyes fogadást arra, hogy a megkereszteltet a keresztyén hitben nevelik.

A házasságkötés, melyet az új egyházpolitikai törvények életbeléptetése előtt, nálunk is szokásos háromszori kihirdetés előz meg, szintén templomban az istentisztelettel egybefüggően kell megtörténni. Az eljárás igen egyszerű. Rövid előfóhász után, rövid intő beszéd. Kikérdezés. A gyülekezet megkérdezése a felől, hogy annak tagjai közül, nem tud-e valaki házassági akadályt? Fogadástétel, (de nem esküformában) s végül rövid intés, ima és áldás.

A konfirmációt bár később általánosan elfogadta a kálvini egyház, nem fordul elő Kálvin szertartási művében.

Az egyházi éneket nagy becsben tartja a Kálvin liturgiája, de megkívánja, hogy annak szövege és tartalma Isten igéjéből folyjon s a szentírásból véssék. Jellemző elve az igazi kálvinizmusnak, hogy istentiszteleten egy ének sem zendülhet meg, melyben az egész gyülekezet tényező részt ne vehessen. Ki van zárva tehát minden karének, szólózás, hanem a gyülekezeti énekes könyv a legtöbb helyen négy hangra lévén kidolgozva, maga az egész nép énekel gyönyörű összhangban, amit úgy érnek el, hogy a növendékifjúságot már az iskolákban szorgalmasan tanítják a szabatos éneklésre. Az egyházi ének kíséretében ma már csak kivételes helyeken nincs ott az orgona is.

A halottak temetése, szigorú kálvini felfogás szerint, a legegyszerűbb, fény, hivalkodás nélkül való kell legyen. A szertartás fő-eleme: Isten igéje, a mely vigasztal, erősít, megnyugtat, oktat: az ember semmi volta felől s egyúttal arról, hogy Isten örök kegyelme, a dicsőült helyek boldogságát adja nekünk a feltámadásban, az Ur Jézus Krisztus érdeméért.

Hiányos lenne ez itt előadottak sora, ha nem tennék említést arról, hogy mi az eredeti kálvini felfogás, az ünnepeket illetőleg. Jegyezzük azért meg, hogy a szigorú kálvinizmus ünnepnapja, a hetedik nap megszentelése alapján a vasárnap. Érdekes, hogy a puritán eredetű külföldi ref. egyházak máig ragaszkodnak ezen elvhez s a mily nagy gonddal ülik meg a vasárnapot, éppen oly határozottsággal utasítják vissza a más, előtünk szokásos ünnepek megszentelését. A többi ref. egyházak azonban velünk tartanak e tekintetben is.

Hogy teljes legyen a mit e tárgy keretében el kell mondanom, felemlitem a lelkészi forma ruha-kérdését, mint a liturgia megjelenésének, illetőleg nyilvános szereplésének egyik külsőségét. Kálvin erre egyáltalán nem fektet súlyt. Annyira van, hogy teljesen mellőzi. Mindig egyszerű, tisztos öltözetben járt, mint a genfi miveltszertartás tagjai és szolgálatai alatt sem hordott forma-ruhát.

Ime, az eredeti református liturgiának s az ahoz tartozoknak Zwingli és Kálvin által megvalósított formája! Ezeknek futólagos megismerése után, igen érdekes volna, hogy vázoljam azt, hogy milyen az angol püspöki egyház, a skót s a német reformált egyház liturgiája? Azonban el kell, hogy ismerjem, miszerint erre is kiterjeszkedve többet ölelnék fel mint célohoz tartozik s azért most annak megismertetésére térek rá, hogy voltaképpen milyen is ezidőszertartás a magyarországi reformált egyházak liturgiája?

All, hogy az igazi keresztyéni s egyúttal protes-

táns alapelveket illetőleg egyek vagyunk, de a liturgiai cselekvények, formák, sorrend stb. tekintetében nagyok az eltérések. És, hogy nemcsak felkapott jelszó ez, elég lesz, ha éppen utóbb beszerezett adataim mellett, sőt legelső sorban azokat közlöm le, a melyek részint szakmunkákból részint egyházi lapjainkból tájékozhatnak.

Az istentisztelet nagy részben kálvini egyszerűséggel folyik le minden helyen. Lefolyása ez: felálló ének, vagy énekből rendszeren három vers; rövid fóhász, ima, úri-ima; textus felvétel: igehirdetés, ima úri-ima, hirdetés, áldás, ének. E sorrendtől való eltérés azonban sok helyt mutatkozik. Néhol az éneken vagy a textus felvételben, az úri ima és áldás elmondásában, illetőleg elhagyásában; más helyen: a gyülekezetnek az istentisztelettel szembeni magatartásában, a felállás, leülésben van meg a különbség. Látszólag kisszerű dolgok, de ha komolyan mérlegelünk, számot kell hogy vessünk azzal, miszerint bizonyos zavar, nyugtalanság fogja el a lelket, valahányszor oly istentiszteleten vesz részt, a hol a hívek egy része nem lévén ismerős a helyi szokásokkal, azoktól eltérőleg viselkedik.

Hanem sokkal nagyobb és feltűnőbb az eltérés az urvacsorát illetőleg. Nemcsak egyházkerületenkint, hanem egyházmegyénkint, sőt egyházközségenkint. Más Budapesten, mint Pápán és más Debreczenben, mint Kecskeméten s tovább végtől-végig! Itt hatszor osztanak urvacsorát, emitt csak ötször. Egyik elhagyja az Adventet, a másik Újév első napján is oszt urvacsorát, sőt sátoros ünnepeken mindkét napon. Egyik lelkész az istentisztelettel közvetlen összeköttetésbe hozza az urvacsorázást, másik tulságosan kiemeli, hogy ez amattól független s csak a templomban benmaradottakra szól. Ez bűnbánó imát, hitvallató kérdéseket mond; az ezeket elhagyja. Némi helyen az urvacsora kenyere és bora felett külön imádkozik a gyülekezet, más helyen egyszerre szenteli meg az imádkozó áhitat a lelki eledelt. Az is szokás némely gyülekezetben, hogy az első helyeken ülő férfiak és nők nem kelnek ki székeikből, hanem a lelkész viszi hozzájuk a szent szákramentumot. Egy-egy lelkész urvacsoraosztás közben bibliai-igéket mond a híveknek, a másik, illetőleg a legtöbb, nem mond. Egyik gyülekezetben a hívek az urvacsorázás alatt állandóan énekelnek, míg a másik helyen a közénéklés meg-megszünk s szünet alatt a katedrából bibliát olvas — a tanító. Megjegyzendő, hogy az urvacsora rendszerint a gyülekezetben, illetőleg templomban szolgáltatják ki, de rendkívüli esetekben a templomon kívül is, a betegeknek, raboknak, halálra ítéteknek, de csak a délelőtti órákban. Néhol csak a gyülekezeti urvacsorálás napján, más- hol akármely napon s egy esetben mások is részeseülnek az urvacsorában, más esetben pedig csak a beteg. Egyik lelkész éjjel is elmegy a hívó szóra, másik nem, mert úgy találja, hogy ez az urvacsorához fűzött hittal ellenkezik.

A házasság és keresztelés liturgiáját illetőleg már nem oly nagy az eltérés s örvendetes magyarországi testvéreinknek azon gyakorlata, hogy mindkét szertartás rendszerint a templomban tartatik meg s csak kivételes esetekben — a háznál, illetőleg lelkészlakban.

A házasságkötés sorrendje ez: előfóhász, alkalmi beszéd, eskü, ima, úri ima, áldás. Néhol a bűnbánati hetekben s ünnep első napján egyáltalán nem esketnek. A kecskeméti egyházban kedd és csütörtök a házasságkötésnek egyházkeblileg megállapított ideje, a mikor is rendes stóla díjért esketnek, máskor azonban kétszer, másfélszer annyit végzik az esketési szertartást.

A keresztelés még sokkal inkább gyülekezeti, mint a házasságkötés; ezért az istentisztelet idején,

utóéneklés előtt keresztelnek, akár vasárnapon, illetőleg ünneppon, akár hétköznapon történik. Lefolyása ez: előfohász, alkalmi beszéd, a keresztség kiszolgáltatása, áldás. Néhol a keresztszülők nyilvános fogadástétele is szokásos. Egyik lelkész egyfolytában önti le a megkeresztelendő fejét, másik az atya, fiú, szentlélek említésével meg-megállva és némelyik „nevére“, másik „nevében“ kifejezéssel használja a kereszteselési formulát.

Ezzel kapcsolatban kell hogy megemlítssem, a nálunk, erdélyi részeken teljesen (legalább előttem) ismeretlen egyházkeletést, a mely Magyarországon szórványosan szokásban van. Jelentősége az, hogy a gyermekágyból felkelő nő, először is templomba menjen (egyházhoz keljen) s ott a rendes istentisztelet idején, a gyülekezettel együtt Istennek hálákat adjon. Főként, a dunántúli egyházaknál tartotta fenn magát ez a szokás, hol az egyházkeletési szertartás ez: a lelkész rövid beszédet tart, a nőt megimádkoztatja és megáldja.

(Folyt. köv.)

Vélemény a próba énekeskönyvről.

Az ev. ref. egyház új, egyöntetű énekeskönyvet ad ki. Helyes és méltányolni való elhatározás. Még helyesebb, hogy próbakötetet adott ki és ezzel mintegy megakarja szavaztatni a közönséget. Nekem szavazati jogom nincs: mégis szavazni akarok. Érdekeimet sem érinti: mégis érdeklődöm iránta. Pedig mi köze egy unitárius embernek ahhoz, hogy jó lesz-e a reformátusok új énekeskönyve vagy nem? Fogadatlan prókátornak fognak nevezni. Sebaj. Az irodalmi izlés érdekében ezt is szívesen elviselem.

Az írónak és esztetikusknak érdeklődnie kell az ügy iránt. Ebben nincs valláskülönbség. Az énekeskönyv fontos tényező a művelődés történetében. Nemzeti jelentősége kétségtelen. Vannak a nemzetnek rétegei, melyek abból meritik szellemi táplálékukat. Nem közönyös dolog tehát kulturális szempontból, hogy milyen lesz az az énekeskönyv, melyet az egyetemes konvent az egész nemzet használatára rendel.

Jól tudom, hogy a papság is így vélekedik. Mert hiszen engem *Benedek Károly* alvinczi lelkész és egyházmegyei főjegyző figyelmeztetett az ügyre. Nehány nappal ezelőtt két könyvet adott kezembe: egy régi énekeskönyvet és a próbakötetet. Arra kért, hogy nézzem át s a megfelelő énekszövegeket hasonlítsam össze. Mondjak róluk pártatlan véleményyt. Mit tartok az egyikről és mit a másikról? Szerencséseknek tartom-e az átdolgozásokat? *Benedek Károly* kétségtelesen az író és esztetikus véleményére volt kíváncsi. Papirra teszem hát megjegyzéseimet. Ennek az ügynek minden jelentéktelen észrevétel hasznára lehet.

Nos hát, ez a próbakötet bennem a csalódás érzését keltette föl. Többet ront, mint a mennyit javít. Ki van bővitve ugyan új énekekkel és szövegekkel; de jaj, mivé lettek a legszebb régi énekszövegek! Valóságos vandalizmus, a mit egyik-másik szöveggel megcselekedtek. Sejtelmem sincs, kik az okozói ennek a pusztításnak és nem is keresem. Az átdolgozások elég sikeresen vádaskodnak szerzőik ellen. Az átdolgozási szenvedély lehervasztotta a költői szépségeket. Amit az énekeskönyv az új darabok által nyert, nem pótolhatja azt, amit veszített.

Nem vagyok hive a konzervativizmusnak; de Isten őrizzen az ilyen fajta újításoktól! Hagyjuk meg azt, a mit már mások jól megírtak. Ne akarjunk minden áron választékosabbat és szebbet adni. Ez énekeskönyvek különben is történeti fejlődés mentek át. Ha kiölnék belőlük minden hagyományos vonást, ha teljesen megfosztjuk minden régi színüktől és za-

matuktól: teljesen idegenné tesszük a nép számára. Pedig a népet kell itt első sorban tekintetbe vennünk.

Nem akarok hosszadalmas lenni. Egy szöveg tökéletesen elég, hogy fogalmat adjak arról, miből állanak ezek az átdolgozások. Egymás mellé állítok két megfelelő szöveget.

Régi:

Új:

Bár dördül ég és föld remeg, Bár döng az ég és föld remeg,
Hitünk nem rendül tőle meg. Nem rendülünk akkor se meg.

Mi történt itt? Az, hogy az új versben a második sor meg van fosztva erejétől. Kimaradt a *hitünk* szó, a mi itt éppen a leglényegesebb. A *se* szócska közbeszurása által pedig zavar keletkezik. Azt kérdehetnők: hát még mikor?

Régi:

Új:

A fellegek tömött homálya, A fellegek sűrű homálya,
Istenhez útunk el nem állja. Az Istenhez útunk nem állja.

Mi ez? Magyarul van ez mondva? A magyar ember *megállja a sarat, kiállja a huszonöt botot, állja az alkut, de az utat elállja*. Aki „állja“ az utat: nem tud magyarul. Ime, hova juttatja az embert a minden áron való átdolgozási düh. És aztán „*Istenhez*“ szoktunk imádkozni és nem „*az Istenhez*.“ A ki nem tud magyarul, az persze „*az*“-t tesz Isten elébe, ki-dobja az „*el*“-t és ezzel tönkrenyomorit egy szép verssort csak azért, hogy minden sor át legyen dolgozva.

Régi:

Uj:

Bár villám szórja szertesztét Bár rémitő sebes tüzét
.életvesztő sebes tüzét. A villám is hadd szórja szét.

Nagyon szép, tisztelt átdolgozó úr! Csakhogy nem az a fő, hogy „*rémitő*“ az a villám, hanem, hogy „*életvesztő*“; mert az olyan embernek, ki a saját árnyékától is fél, *az is rémitő*, a mi *nem életvesztő*. Persze, meg lévén cserélve a sor, így kellett folytatni: „A villám is hadd szórja szét.“ De nem addig van az. A villám sem tőlem, sem átdolgozó uraktól nem kér engedélyt, hogy szétszórja-e sebes tüzét? Ez a „*hadd szórja*“ biztatás tehát legalább is komikus. És aztán a „*villám is*“. Hát még mi? Eddig még nem volt szó a versben semmi olyanról, a mi sebes villámokat óhajt szórni. Mirevaló tehát ez a toldozás? Lám, lám, mégis csak igaz, hogy a sok beszédnek sok az alja.“

Mi állunk és nem reszketünk,
Isten kezében életünk!

Csoda, hogy ez a két sor amnesztiát kapott!
De ez csak az első strófa. Lássuk tovább.

Régi:

Új:

Dicső az égnek temploma, Fenséges az ég temploma,
A szélvész benne orgona. Benne a vihar orgona.

Hát ez mire jó? Nézzük meg csak közelebből.

U — | U — | — — | U —
Dicső az égnek temploma

A régi tehát szabályosan gördülő jambicus sor.
S az új? Ime:

— — | U U | — — | U —
Fenséges az ég temploma

Ez pedig összehányt-vetett sor spondeusokból és pirrichiusokból, amit semmiéle költői szabadság nem enged meg. De hát itt is fő volt az átdolgozás. Mert csak nem maradhat valami változatlanul! Ezért kellett a „*Szélvész benne orgona*“ helyett is „*Benne a vihar orgoná*“-t csinálni; pedig ez a „*benne*“ sorkezdet ugyancsak sérti a jóízű ember fülét.

De hát kinek van türelme mindezt elszámolni. Hiszen alig van ebben a versben el nem rontott sor.

Régi:

Új:

A tiszta kék boltról megint A fényes nap alátekint
A földre vidám nap tekint. A kiderült égről megint.

Ez nem csak át-, hanem *meg* is van dolgozva! Ismét a toldozgatás út győz egy verset. Arról van szó, hogy „megint vidám nap tekint alá“, mivelhogy előbb nem volt vidám az égháboru miatt. Az átdolgozó nem érti a különbséget és csak azt konstatálja, hogy a nap alátekint. Hát hiszen ezt cselekszi már jónéhány év óta!

Máshol meg ilyen javítás fordul elő:

Régi:

Uj:

Erdőkben zendül vig karének. Az erdőkben zeng a vig ének.

Nesze neked! Ez a két sor is megkapta a magáét. Az átdolgozónak halvány sejtelve sincs arról, hogy más az, ha „vig ének“ zendül valahol és más az, ha „a vig ének“ zendül. Mert az első épen azt akarja kifejezni, hogy *vig* és *nem szomorú* az az ének; a második pedig azt jelenti, hogy *másról, mint vig énekről* jelen esetben szó sem lehet. De nem elég, hogy az értelméből ki van forgatva, még a hangzása is fiúlértő: „Az erdőkben zendül, a vig ének.“ Ez az *a—a—a* tönkreteszi a legjobb sort is. És aztán írónak tudnia kellene, hogy ez a magyar nyelvben új keletű csinálmány, melyet lehetőleg kerülni kell.

Tovább nem folytatom Elismerem, hogy van ebben a versben néhány jó változtatás is; de a kevés jó elvész a zürzavaros átdolgozási áradatban. A tulságos buzgalomra, melylyel az átdolgozók működtek, el lehet mondani: „Atdál uram esőt, de nincs köszönet benne!“

Olybá tűnik ez fel nekem, mintha valaki nem volna megelégedve a *Hymnus* szövegével és így dolgozná át.

Isten a magyart megáld,
Hogy legyen jó kedve;
Segítő kart nyújts neki,
Ha ellenséggel küzdve;
Régen tépássza a sors,
Adj neki vig esztendő;
Ez a nép megbűnhődte
A multat s jövődöt.

Risum teneatis! Pedig ilyen rendszer nyilatkozik meg az ismertetett átdolgozásokban.

Az általam felhozott példa jellemzi az egész próbakiadást. Az embernek lépten-nyomon kell tapasztalnia, hogy a jobb régi szövegek áldozatul estek. Szépségeiket lehervasztotta az átdolgozók buzgalma. Ha volt bennük erő: kiirtották. Ha volt lendület: el-lapositották. Ha volt poezis: hétköznapivá tették. Ez a munka tehát nem érett meg a nyilvánosságra. (Vagy talán annyira *tulértett*, hogy élvezhetetlen!?)

Mint pártatlan ítélő, nem mondhatok egyebet, mint hogy vegyék alapos revízió alá ezt a próbakiadást. Allítsák vissza a jó régi szövegeket s hagyják meg eredeti mivoltukban azt, a mit rég próbált az idő. Csak olyan javításokra szorítkozzanak, melyek mulhatatlanul szükségesek. Hiszen ehhez nem szükséges egyéb, csak egy pár jó izlésű, helyes érzékű író ember. Ha a konvent ezt megcselekszi sok keserűségnek és panaszoknak veszi elejét.

Dr. Barabás Ábel.

Csak 630!

Jónapot papom! — köszöntött be a napokban hozzám egyik buzgó és kiválóan intelligens tagja gyülekezetünknek. Mond csak — szolt — körülbelül hány lelkipásztor van erdélyi egyházkerületünknek?

Lesz ugy 540 körül — felelém. És fő- és algondnoka? — kérdezé tovább.

Lehetnek ők is vagy 104-en, felelém.

Na hát, — szolt — összesen van egyházkerületünknek 644 vezető férfial.

Nem értettem, hogy hova akar czélozni az én atyámia, — azért bizonyos meglepetéssel kérdeztem tőle, — tehát tulajdonképpen mit is akarsz te e számokkal és e számok személyesítőivel!

Mit akarok, — mondá — hát szeretnék egy kissé a fejükkel beszélni, szeretnék egy kissé a szívükre hatni, mert bizony ugy látom, hogy elfér a 644 számon egy kis lezkezés.

Látod papom — folytatta elmélkedését — gyönyörű szép dolog az, ha az ember szépen tud beszélni. Szép, ha az eszméket és igazságokat a gyűléseken, értekezéseken formás előadásba tudja foglalni; tud keseregni, buzditni, tervekkel előállani, de a beszéd még egymagában nem vezet az üdvösségre, általa az igazság még nem indul el hódító útján... En barátom — folytatta — igen jól ismerem magyar fajunk kiváló tulajdonságait, a nagy pillanatokban előtörő lelkesedését, — de sajnos — ismerem e fellobbanó belső tűz természetét is, igen hasonló az a hamar ellobogó szalmalánghoz.

Mi kálvinisták, szin magyarnép vagyunk, természetes tehát, ha fajunk erényei és hibái bennünk egyaránt megtalálhatók. De vajjon e tény feljogosít-e minket arra, hogy a nembánomság párnájára düljünk és a legszentebb érdekek hívó szavára is, — Pató Pállal mondogassuk a hagyományos szót: Majd rá érünk arra még!

Hát tudod, — szolt, én a mulasztásokért, a maradiság hibáiért nem a tömeget, nem a millió népet vádolom, hanem csak a százakat. Azokat, akiket a gondviselés a nép élére állított, mint a nagy igazságok mértföldmutatóit; illetve, mint a mértföldmutatókra helyezett világító szövéteket.

Mert, hogy is állunk csak? — Tényleg nincs szebb vallás, mint a mi magyar kálvinista hitvallásunk. Tanaiban, szervezetében tüköre ez a Krisztus evangéliumának. A magyar kálvinista vallás a krisztusi alapon épült felséges történelmi jelenség, telítve: az Isten és hazaszeretet lelkétől. E fundamentumon épült fel a magyar szabadság és e fundamentumon kell a jövőben is megálljon. Ez az én hitem! En e hitem erősségét a történelem bizonyosságtételeiből merítettem.

Ennek a történelmi ténynek daczára, hogy mégis a milliók szent vallásunkért eléggé nem lelkesülnek, hogy a milliók számban nem szaporodnak, sőt még a közöny és nembánomság ül a lelkeken; ezért hidd meg barátom, a százak felelősek. Mert, ha lett volna mindig szent lelkesedés a százakban, akkor ma már nem lennének aggodalmink, mert lelkesedésünknek bőséges táplálékot nyujtana a tudat a kitartásra, hogy mi az Isten igaz ügyeinek vagyunk e haza drága földjén harcosai.

Ezelőtt három évvel — folytatta lelkes beszédét — ott voltam a Székelyudvarhelyen tartott egyházkerületi értekezleten, a mult évben Tordán is. Örült a lelkem, mert láttam, hogy ébredünk! Emlékezz csak, milyen lelkesedéssel beszéltem én akkor neked, hatása alatt az ott nyert benyomásoknak. Emlékezz csak! — azt mondtam, ha az értekezlet lelkesedése kihat az életre, akkor rajtunk a pokolnak kapui sem vehetnek diadalt!

És most barátom, — szolt — látom, hogy csalódtam. Most tapasztalom, hogy az a sok beszéd jórészben csak papirtölték volt, — mert ugy látom, hogy a határozatok nem érvényesítettnek az életben.

Tudod, hogy béczéztünk a mi kis „Vasárnap“-unkat, mert örvendettünk, hogy életre kelthetjük. No látod, ennek helyzete mérlege az én desperált hangulatomnak. Most is épp azért jöttem hozzád, mert beszélnem kellett, a szót magamba nem tudtam volna fojtani.

Most a IV-ik évfolyam 15-ik számában olvastam „a szerkesztő postája“ rovatban, hogy e hit ébresztő lapunknak csak 630 előfizetője van. Ott áll a Szerkesztő aggodalma is mindjárt e sorokban: „A magasabb nyomdai árak mellett nem tudom, hogy ezt az évet kihuzzuk-e deficit nélkül.“

Ime, van kerületünknek 644 vezető férfial, holott még ide sem számítottuk nagy befolyásu gym. tanárainkat és népiskolai tanítóinkat, mégis — e nagy szám mellett — egyetlen vallástársadalmi orgánunknak csak 630 előfizetője van. E számból, köztudomás szerint, tekintélyes tétel esik a nem papokra, így körülbelül a papok kétharmadrésze és mennyi hivatalos? — a lap iránt teljességgel nem érdeklődik.

Ilyen körülmények között azután, vajjon lehet-e remélni: együttérzést, egy célra törekvést és egyöntetű eljárást a vezérektől? Lehet-e csodálni, ha a nép rétegeiben terjed a közöny, ha a vezetők nembánomságban szenvednek.

Hiszen, ha a papok, főgondnokok, tanárok, és tani-

tók jőpéldával járnának elől, önmaguk deficit nélkül jól fentudnák tartani a lapot. És ha még minden illetékes 1—10—50 előfizetőt gyűjtene, rövid idő alatt viruló helyzetbe jutna lapunk, sőt meg is nőne külső formájában is.

Kérlek azért, — szólt — ird meg beszélgetésünket. Hívd fel a kerületi értekezlet figyelmét ez elszomorító tényre, szólj, hogy az elnökség hasson oda, miszerint a kínálkozó eszközök igénybevétele mellett, mihamarább megtaláltassék a bajnak gyógyító széruma. De megird ám! — szólt.

Es ime én megirtam.

Péchy Árpád,
ref. lelkész.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1904. május 13.

Elnökölt: báró Bánffy Dezső egyházkerületi főgondnok aa. Jelen voltak: Simó Lajos ehker főgondnok, dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla főjegyző, báró Bánffy Ernő, Becsek Lajos, Incze Gerő, Sándor János, Deési Gyula, dr. Sárkány Lajos, Lészay Ferencz, Herczeg Lajos és Váró Ferencz ig.-tanácsosok, valamint a tisztviselők.

Elnöklő főgondnok aa. az ülést megnyitván, fölhívása folytán előbb a tanügyi, azután számvevői és végül a közigazgatási ügyek kerültek tárgyalásra.

A tanárjelölő bizottság tagjai sorába ig.-tanácsunk képviselőiül, Lészay Ferencz és Váró Ferencz ig.-tanácsos aai küldettek ki.

A theologiai fakultás anyagi ügyeinek rendezése tárgyában javaslatételre kiküldött egyházkerületi bizottság jelentése és javaslata közgyűlés elé terjesztetni határozatott.

A theologiai előljárásnak azt a kérését, hogy a theologiai épületből kiköltözni kívánó tanárok részére 1200 korona szállásbér állapíttassék meg, ig.-tanácsunk a multévi rendkívüli közgyűlés határozata alapján és fedezet hiányában, teljesíthetőnek nem találta.

A nem református tanítóképezdek mellé szervezendő kántorképesítési helyi bizottságok alakítására vonatkozólag javaslatot tett volt az ehkerületi tanügyi bizottság, a közgyűlés elé leendő terjesztés végett, de ig.-tanácsunk kimondotta, hogy csak a közoktatásügyi miniszteriummal folytatandó előzetes tárgyalás után fogja a kérést közgyűlés elé terjesztetni.

Jóváhagyó tudomásul szolgált kolozsvári kollégiumunk ama bejelentése, melyszerint egyik tanáranak, betegség miatt, 8 heti szabadságidőt engedélyezett.

Az ajánlandó vallásos nevelési olvasmányok és tankönyvek kijelölésére fölkérte az igazgatótanács irodalmi bizottsága.

A dr. Gecse-féle emberszereteti intézet 1902 és 1903. évi számadása fölterjesztetett a miniszteriumhoz, annak jelzésével, hogy a tapasztalt hiányok megszüntetése iránt intézkedünk.

A Gecse intézetnél felhajthatatlannak bizonyult kétredebli követelés törlése engedélyeztetett.

Jóváhagyatott a kolozsvári kollégium 1904. évi költségvetése, az időközben beérkezett felvilágosítások alapján.

Nem találta teljesíthetőnek ig.-tanácsunk a marosvásárhelyi kollégium az iránti kérését, hogy a vagyon elidegenítési szabályzat részben módosíttassék.

Főt. Püspök aa. előterjesztése alapján kérést intéz ig.-tanácsunk az egyetemes konventhez aziránt, hogy a romániai missió részére folyósítva levő évi 2000 korona segély, mely itt fölölegessé vált, más egyházközseink részére folyósíttassék.

Ezek után a költségvetési bizottság jelentése olvastatott föl és a kerületi közgyűlés elé való terjesztése kimondatott, azzal a megjegyzéssel, hogy a ja-

vasolt intézkedések részben már ig.-tanácsunk által foganatosítva vannak.

Felolvastatott a számvevő aa. által összeállított vagyonügyi jelentés, mely csekély módosítással elfogadtatván, kinyomatása és a közgyűlési tagokhoz leendő szétküldése kimondatott.

Tudomásul vette ig.-tanácsunk a titkár aa. által összeállított közigazgatási jelentést is, mely szintén előzetesen fog a közgyűlés tagjainak megküldetni.

Megállapították a zsinati képviselő választás elrendelésére, az egységes liturgia szabályozására és az egyetemes énekeskönyv véleményezésére vonatkozó javaslatok.

Ujtordai egyházközségünk az iránti kérését, hogy a szélesebb tevékenységi körrel bíró egyházközsegek sorozatába felvéttessék, ajánlattal fogja ig.-tanácsunk a közgyűlés elé terjesztetni.

A lelkészek és tanárok mellékfoglalkozása tekintetében javaslatot terjesztünk a közgyűlés elé, kérve abban a fennálló szabályzat érvényben tartását, azzal a bővítéssel, hogy a hivatalszerű mellékfoglalkozások és ezek között a szövetkezeti elnöki igazgatóság is föltétlenül eltiltandó.

Zilahi egyházközségünk az egyházkerület szavatosságát kérve a templomépítésre fölveendő kölcsön biztosítására, ig.-tanácsunk a szavatosság elvállalásába bele nem mehetett, hanem utasította az egyházat, hogy községi kölcsön fölvetését kísérelje meg.

Mezőfelei egyházközségünk részére nem adhatta meg ig. tanácsunk az iskolaépítési engedélyt azért, mert kellő fedezettel nem rendelkezik és a fölvenni tervelt kölcsön kiutalási módozatai nagyon terhelők.

Nagynyedi kollégiumunk adásvevési szerződése, melylyel egy miriszlói kisebb ingatlant eladott, jóváhagyást nyert, de nem járulhatott hozzá ig. tanácsunk a fűrészmalmi telep eladását kimondó határozatához, minélfogva ezt az ügyet bővebb megfontolásra visszaküldötte az előljárásához.

Nem erősítette meg ig. tanácsunk a bögsői egyházközség amaz adásvevési szerződéseit sem, melyekkel 3 és 1/2 hold ingatlant 3200 koronáért vásárolt meg, mert a vételárát túlmagasnak találta.

Hasonlóan megtagadtatott az engedély a maroszentkirályi egyházközség által tervbe vett telekeladásra nézve is.

A sepsii esperes fölterjesztéséből örömmel vette ig. tanácsunk tudomásul ngos Koós Ferencz nyug. tanfelügyelő és kir. tanácsos aa. amaz intézkedését, mely szerint a brassói ev. ref. egyházközsség részére 5000 korona alapítványt rendelt.

Nagysajói egyházmegyénk közgyűlése elhatározván az egyházmegyei özv.-árv. gyámintézet fölözlatását, eme határozata elvileg jóváhagyó tudomásul vétetett, de a közczélokra rendelt hányad tekintetében az egyházmegyei közgyűlés új határozat hozatalára utasított, miután az egyházmegyei tanács idevonatkozó végzése, mint illetéktelen, figyelembe vehető nem volt.

Seress István pénztári gyakornok katonai szolgálatra behivatván, az általa kért 8 heti szabadságieő megadatott, de egyuttal fölmondattott szolgálata, miután az általa betöltött állás feleslegessé vált.

Bürger Lipót, krakkói lakos ajánlatára kimondotta ig. tanácsunk, hogy 6000 koronáért hajlandó részére a püspöki birtokhoz tartozó havasi erdőt és legelőt örökáron eladni.

Udvarhelyi egyházmegyénk tanácsának indokolt előterjesztésére jóváhagyó tudomásul vette ig. tanácsunk a nagygalambfalvi egyházközség az iránti határozatát, hogy 50 éven át szolgált öreg lelkészét félfizetéssel nyugalomba bocsátotta.

Végül a komollói egyházközség papi állomásának egy évig leendő üresen hagyását engedte meg ig.-tanácsunk, hogy az időközi papi jövedelem a ha-

tóságilag bezárt templom renoválási költségeinek részben való fedezésére fölhasználható legyen.

Ezek után még néhány apróbb ügy nyert elintéztést és ekkor az ülés bezárattott.

r. s.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítettünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Patmosi Hangok. Egyházi beszédek. *J. J. van Oosterzee* után *Kenessey Béla*. Kolozsvár, 1904. A „Theologus Kör” kiadása. Bolti ára: 2 K 40 f. I—IV. és 1—167. old.

János evangelista, Jézus legkedveltebb tanítványa; *Oosterzee*, az utrechti híres theol. professor és az Oraniai-házból uralkodott III. Vilmos hollandiai király udvari papja; *Kenessey Béla*, egyházkerületünk egyik fölkelte szónoka és theologiai tudósa: ez a három név fűződik a „Patmosi Hangok” cz. a kezünkben levő könyvhöz. Mindenesetre a 3 név közül egyik, akármelyik elegendő volna a művet illetőleg a közérdeklődés fölkeltesére; de így a 3 együttvéve, egy koszoruban, oly jelentőségessé teszi a külsőleg is tetszetős, csinos kiállítású könyvet, hogy már a cziménél egyszerre két irányban, subjectiv és objectiv szempontból kelti fel a közfigyelmet.

Azonban az első szempont a czimen tul csak addig kísér, míg az Előszóból megtudjuk a maga nemében nevezetes mű kiadásának körülményeit. T. i. mikor a b. e. Molnár Albert halálával bekövetkezett veszteség folytán a mű átdolgozója az egyházi szónoklattan tanítását átvette és az elméleti fejtegetések szemléléséül egy-két beszédet tanítványainak bemutatott a Patmosi Hangokból is: ezek a fiatal lelkeket annyira megragadták, hogy a theologus ifjak maguk kérték professorukat a kiadásra, felajánlván erre a Theologus Kör szerény pénztárát és mindnyájan előfizetőkül jelentkeztek és ilyenek eredményesen gyűjtötték. Ezen tény a mű érdeme mellett a figyelmes tanítványok háláját és elismerését mutatja professorunkkal szemben. A mi subjectivitás még fenmarad, azt a Jelenések könyvének Istentől Jézus Krisztus által ihletett írója, a közel 100 évet élt szent János evangelista, foglalja le magának, midőn nevezetesen eme könyv egyik-másik beszédének olvasásakor önkéntelenül eszünkbe jut az a róla festett szép kép, melyen az agg apostol egy egészen magában álló, tenger melletti sziklán ül (Patmos szigetén) és nézi az Eget és benne az oda költözött evangéliumi és apostol társait, a mint ők ott is a jó és szent dolgokkal foglalatoskodnak...

Ezen tul már Kenesseink szakavatott átdolgozásában *Oosterzee* maga gondoskodik arról, hogy e beszédeket ne szemlélhessük másként, mint csupán csak objectiv oldalról. Ezen az állásponton az első érdemleges ismertetést általános vonásokban az érdekes átdolgozó nyújtja a tanulmányának is beillő Előszóban. Innen ugyanis megtudjuk, hogy 22 évvel ezelőtt már mint fiatal theologusnak megragadta lelkét ez a beszédgyűjtemény, de a kiadás tervétől mindig visszariasztotta az a körülmény, hogy ha abban a terjedelemben adja ki, amint a nagynevű szerző megírta (30—40 nyomtatott lap egy-egy beszéd), akkor elrémülnek lelkészeink és használhatatlannak mondják, amit pedig a mű tartalma nem érdemelne meg. Átdolgozni, megrövidíteni sem merte, mivel attól tartott, hogy csak egyetlen mondat elhagyásával is merényletet követ el a mester magas szárnyalású nagy szelleme és páratlan szónoki egyénisége ellen. Azonban a tanítványoknak imént jelzett felbuzdulására és kértükre fölébredt K.-ben az „első szeretet” e beszédek iránt: a már rég lefordítottakat magyar irályi szempontból újra átnézte, a még le nem fordítottakat lefordította, illetőleg átdolgozta „lehetőleg úgy, hogy az eredetieknek mégis se egyetlen értékes gondolata, se egyetlen költői vagy szónoki kifejezése, fordulata el ne vessen. *Oosterzee* általában nem tartozott a tömör rövidséggel író szónokok közé. Paraenetikus modora nem egy helyütt terjengőssé teszi. Átdolgozásában éppen ezen terjengősségeket és azokat a sajátos egyházi viszonyokra tett vonatkozásokat mellőzte, melyek a rotterdami gyülekezetnél 1851-ben, mikor e beszédeket tartotta, még helyen voltak. Még így is a kellőnél terjedelmesebbek ugyan, de nem gépies betanulásra, hanem arra vannak számvánva, hogy a lelkészek „belőlük eszméket merítsenek, ihletet

vegyenek s velők lelküket termékenyítsék meg. . . Valóságos tárházai ezek az evangéliumi építő gondolatoknak; míg művészi beosztásuk, nyomon járó gyönyörű tárgyalásuk meg az egyházi beszédek megalkotásához szolgálhat mintául.” Lássuk már most röviden a könyvet a magunk szemüvegén is.

A mű 9 beszédet tartalmaz. Mindenik beszéd lényeges tartalmát megmondják a textusból, illetve a bevezetésből megállapított főtételek és ennek részei. E szerint a beszédek menete a következő: 1. A pathmosi kijelentésben (Jel. I. 9—20) a *Krisztus áll előttünk*, a) mint a láthatatlan Istennek képe; b) az Isten országának királyi főpapja; c) hiveinek hűséges barátja; d) a halál hatalmas legyőzője; e) a jövő Ur és királya. 2. Az ephesusbeliekhez írott levélben (Jel. II. 1—7.) *Az Úr szava szól az elszegényedett keresztgyénekhez* Ephesus által, a) mint a) magasan áll a kegyelemben; b) aztán láthatólag sülyed; c) fenyegetve intetik; d) dicsérve magasztaltatik és; e) serényen bátorítatik. 3. A smyrnabeliekhez írott levélben (II. 8—11) *ha a szenvedő hitnek nehéz harcokat kell szenvedni*, akkor az Ur mutatja meg, hogy: a) a szegény Smyrnát hogyan gazdagította meg; b) a megterhelte Smyrnát miként tisztelte meg; c) a fenyegetett gyülekezetet hogyan biztosította; d) a hűséges és győztes serget hogyan koronázta meg. 4. A pegamumbeliekhez írott levélből (II. 12—17) látjuk a *kísértések közt élő keresztgyént e világban*, mint az Ur tanítványát; a) a ki e világban lakik, de Jézust ismeri; b) a kit e világ gyűlöl, de Jézushoz hú; c) a világ fenyegeti, de Jézus felfegyverzi; d) küzd a világgal, de Jézus felüldíti. 5. A thyatirabeliekhez írott levél (II. 18—29.) *Krisztust mint a gyülekezetek bíráját tünteti fel* s látjuk, hogy, a) milyen mélyre tekint; b) milyen sokáig vár; c) milyen szigoruan büntet; d) milyen hűséggel int; mily gazdagon jutalmaz és; f) milyen hangosan kopogtat. 6. A sárdisbeliekhez írott levélben (III. 1—6) *az Úr a névleges keresztgyenség szemlélésénél* ma is: a) ugyanazt a csaló látszatot találja; b) ugyanazt a szeretetet tanúsítja; c) ugyanazt a büntető ítéletet hirdeti; d) ugyanazt a különbséget teszi és e) ugyanazt az üdvösséget kínálja, mint a sardisbelieknél. 7. A filadelfiabeliekhez írt levél (III. 7—13) vonásról-vonásra tárja fel előttünk a *Krisztushoz való hűség áldását*. Ez a hűség bátran dicsekedhetik a Krisztusban: a) királyi baráttal; b) feltárt bemenetellel; c) megbecsülhetetlen dicsérrel; d) szép diadallal; e) biztos őrizettel; f) örömteljes várakozással és g) maradandó tiszteleti helylyel. 8. A laodiceabeliekhez írott levél (III. 14—22) megmutatja, hogy a *lágymeleleg keresztgyenség*: a) miként viseli magát az Ur-al szemben és b) az Ur miként áll a lágymeleleg közönyösséggel szemben. 9. A hit Ámene (Jel. XXII. 20 b.) cz. gyönyörű beszéd *az Úr eljövele után való keresztgyén vágyakozásról* szólva, az alapige imáját ugy tünteti fel, mint a) sokat magában foglaló; b) természetes és c) jótékony imádságot — mondván a beszéd végén *Neanderrel*: „E világnak minden aranya sem ér föl azzal a szent vágyodással, mely fölfelé von bennünket. E vágy nélkül élni: ez a halál. Vágyakozzál és tudni fogsz élni!”

Benk István,

ev. ref. főgimn. tanár.

(Vége következik.)

Egyházkerületi Egyházi Értekezlet.

Nyugtatónyozás. Az egyházkerületi Egyházi Értekezlet központi pénztárába a lapunk f. 1904. évi 13-ik számában közzétett nyugtatónyozás óta a mai napig következő befizetések folytak be:

1. *A szélei egyházmegyéből Csűrös Ferencz* egyhm. ért. pénztárnok az egyházmegyét illető 25% levonása után április 2-án beküldött 49 kor. 50 fillért, Nagy Lajos 3 évi (1901—903.) 6 kor., Péter Antal, Cségydi Jenő, Lőrincz János, Gyárfás Albert, Bartók Béla, Veress Márton, Szathmári Sándor, Sipos Gyula, Sófalfalvi Károly, Szász Béla, Agyagási Gábor, Lőrinczi Gábor, id. Jakabházi Dániel, Solymossi Miklós, Fekete Gerő, Kovács Gábor, Jung Ferencz, Máthé György, Somkereki Miklós, Kovács Ákos, Csűrös Ferencz és Sáfrány Lajos 1903. évi 2—2 kor. tagsági díjában, továbbá Gyárfás Albert, bethleni egyház, Benedek

Lajos, Veress Márton, Peres Károly, Kovács Ákos, Csürös Ferencz és Nagy Lajos 1904. évi 2—2 kor. tagsági díjában.

2. *A kalotaszegi egyházmegyéből Bitai Kálmán* pénztárnok ápr. 6-án beküldött 48 koronát Ágoston György, Antal Domokos, Antal Géza, Belle Lajos, Beregszászi Albert, Biró András, Bitai Kálmán, Borsos Sándor, Csürös, József, Deési Gyula, Dósa Samu, Elek Lajos, Fazakas Lajos, Ignác Károly, Kolozsvári Antal, Kovács József, Muzsnai Miklós, Nagy Mihály, Sebestyén Ferencz, Székely Sándor, Valler József, Balázs István, Barabás Árpád, Bácsi Gyula, Demeter Gyula, Kiss Péter, Kónya János, Mihálc Ákos, Paulai Viktor, Régeni Ferencz, Tamó Gyula és Albert Imre 1903. évi 2—2 kor. tagsági díjában.

3. *A dési egyházmegyéből Vásárhelyi Boldizsár* lelkész ápr. 26-án beküldött 65 kor. 84 fillért Jónás Bálint részéről 3 évről (1901—903.) 6 kor., Kovács Odön részéről 2 évről (1902—903.) 4 kor., Biró Sándor, Tunyogi Béla, Székely Miklós és Pap István 1903. évi továbbá Kozma Imre, Ujfalvi Károly, Móricz Károly, Vajda György, Balogh Kálmán, br. Inczédi Sámuel, Horváth János, Piskolti Béla, Horváth László, Horvát Miklós, Ujfalvi Lajos, Ujfalvi Adámné, Székely Gyuláné, Veress Imre, Almási Sámuel, Sinkovits Bálint, Szakács Ferencz, Varga Károly, Szabó Lajos, Gámán György, Sártó Simon, Eperjesi Károly, Törpényi Ferencz és Vásárhelyi Boldizsár 1904. évi 2—2 kor. tagsági díjában és eladott nyomtatványok árában (11 kor. 84 fillér.)

4. *Akolozsvári eházmegyéből Lőrinczy Gábor* egyhm. ért. pénztárnok ápr. 26-án befizetett 16 kor. 50 fillért. Ebben az összegben és a lapunk 13-ik számában nyugtatványozott 30 koronában a következő tagok fizették be tagsági díjaikat az 1904. évre: Gaál Elek és Gaál Gyula 20—20 koronát; Muzsnai Miklós Tunyogi Béla, Nagy Lajos, Nagy Miklós, Teleki Mihály, Biró Sándor, Lőrinczy Gábor, Szabó József, Jakabházi Dániel, Kolozsvári Antal, Nagy Ferencz, Bartók Béla, a bonczhidai ev. ref. ehkös 2—2 kor.

5. *A nagyenyedi egyházmegyéből Péter Antal* pénztárnok május 13-án beküldött 296 kor. 51 fillért gr. Gethlen Géza és br. Kemény Pál 100—100 kor. alapító tagsági díjában, Füzi Sándor 9 kor. — Veress Károly, Bertalan József, Vinczi Domokos, Boér Dénes, dr. Mezei Géza, dr. Horváth Miklós és dr. Bocz Vilmos 4—4 kor. Zeyk Dániel, Jancsó Sándor, Szilágyi Farkas, Málnási Lajos, Gáspár János, Tóth Miklós, Solymosi Károly, Ferencz Sámuel, Dulló János, Péter Antal-tanár, Lugosi Boldizsár, Téglás István, Kimpel Antal, dr. Szentkovics Aurél, Solymosi Miklós, Sipos Béla, Faragó Miklós, Kónya András, Báthori Gyula, Bedő Károly, Benedek Gábor, Bodrogi János, Bőjthe Zsigmond, Dezső Zsigmond, Fogarasi Béla, dr. Farnos Árpád, dr. Farnos Dezső, dr. Garda Kálmán, Halmagyi Antal, Hegedüs Zsigmond, Imreh József, dr. Jenei Elek, dr. Lengyel György, Lázár István, Magyar Károly, Mátyás Lajos, Molnár Károly, Müller Mihály, Nagy Lajos, Pogány János, Szász József, Székely Odön, dr. Varró László, Vásárhelyi Károly, Veress Miklós, Zeyk Kálmán, Szécsi Ferencz, Mészáros István, Balog Elek, Csiki István, Szöllősi Miklós 2—2 kor. hátralék díjában, továbbá Ujvári István, a harasztosi ev. ref. egyházközség, Fehér Pál, Solymosi Károly, Péter Antal, Csombor István, Falka Károly, Zsigmond Pál, Kovács István, Csontos Jenő, Ujvári Sándor, a m.-szenygyeli ev. ref. egyházközség (234) Kostya János, Borza Sámuel, Balog Sándor, Aszalós György, Szőcs Dénes, Szécsi Ferencz, Mészáros István, Ercsei Pál, Balog Elek, Tarsoly Sándor, Benedek Ferencz, Zoványi József, Kovács Sámuel, Kovács József, Miklósi József 1904 évi 2—2 kor. és Tiboldi Ferencz, Sóos Gyula 1—1 kor. tagsági díjában.

6. *A sepsi egyházmegyéből Bőjthe Géza* egym. ért. pénztárnok május 17-én beküldött 168 kor. 78 fillért. Ujvárossy József 2 évi (1903—904.) 4 kor., Imecs Ernő 6 évi (1904—909.) 12 kor., Bene István (pap), Havadtői Mihály, Rác Albert, Kolcza Lajos, Péchy Árpád, Orbán Ferencz, Koos Ferencz, Vargha László, dr. Gencsy Endre, Otlík Géza, Barabás Miklós, Szabó Ferencz, Bitai Géza, Csulak Zsigmond, Kiss Lajos, Bartha Károly, Jakab József, Kolunbán Ferencz, a hidvégi ev. ref. egyház, Zsigmond Károly, Hadnagy, Benedek, Nagy Dénes, Fekete Benedek, Kiss József, Virág József, Biró Sándor, Reznek Mihály, dr. Kozma Miklós, Rusz János, Zsigmond Gáspár, Józsa Sándor, Csiszér Zsigmond, Demes Péter, a kisborosnyói ev. ref. egyház, Jóos Elek, Kovács Antal, Takács Károly, Kiss Gyula, Butyka Vilmos, Bede Dániel, Kovács Árpád, Farkas István, Mennyi János, Czeglédi János, Kiss Albert, Zajzon Ferencz, Csulak István, Bodor Domokos, Csősz János, dr. László Ferencz, Péter Mózes, Ferencz Lajos, Benke István, Bathó János, Gyárfás Árpád, Csánky Gyula, Pap György, Benkő Mór, dr. Koréh Lajos, Bodola Sándor, dr. Dadai Vilmos, dr. Nagy Sándor, dr. Bene István (ügyvéd), Koréh István, Sipos Samu, Zajzon Béla, Vajna Mihály, Antalfi Elek, Séra Tamás, dr. Izsák Lajos, Bikfalvi István, Császár Gyula, dr. Kiss Ferencz, Szász Ferencz, dr. Imre István, a sepsiszentgyörgyi Jókai nyomda, Gyárfás Győző, Zajzon Farkas, Gazda Gyula, Szilveszter Dénes, dr. Bodor Tivadar, Málík Loránd, Nagy István, Bartha József, Benedek János, ifj. Gödri Ferencz, Kónya Miklós, dr. Székely György, Sigmond Károly, Bartha József, Teleki József, Bőjthe Géza, Dávid József és Pünkösti István 1904. évi 2—2 kor. tagsági díjában és eladott évkönyvek árában (16 kor.).

Vajha a nagyenyedi, sepsii és dési egyházmegye s a szászvárosi egyházközség lelkes buzgalma áthatná összes egyházmegyéinket és népesebb egyházközségeinket is!

Kolozsvárt, 1904. május 17.

Balogh Károly,
egyhker. egyh. ért. pénzt.

KÜLÖNFÉLÉK.

Protestáns nőegylet Nagyenyeden. Egy minden tekintetben üdvös és nemes mozgalom híret vetjük Nagyenyedről. *Zeyk Dánielné* ő méltósága ugyanis látva a lépten-nyomon kiáltó nyomort szegénységet, arra gondolt, hogy a segélyezés nemes céljának felkarolására, az egyházi közös együvértartozás érzetének ápolására létesíttessék egy protestáns nőegylet, melynek célja volna Nagyenyed város területén a szegény betegek és a szegények rendszeres segélyezése vallás és nemzeti különbség nélkül, továbbá minden egyházi célnak erejéhez mért támogatása. Egy előértekezleten, melyen részt vettek néhány buzgó és tevékeny protestáns nőt kivül a ref. lelkészek, az egyesület működésének eszközeiül el lettek fogadva: kenyérosztás, népkönyha állítás, szegények, árvák meglátogatása s a templomi énekkar működése. Az alakuló közgyűlés május 29-én lesz a városháza tanácstermében, melyre a rendes tagoknak előjegyzett pár száz protestáns nőt jegyzékkel hívja össze az indítványozó főispánné ő méltósága. Jancsó Sándor lelkész lett megbízva, hogy az alakuló és tisztikart megválasztó gyűlésre alapszabálytervezet és szervezeti előirányzatot készítsen. A cél szent és nemes: a kizárólagosság nélküli szeretet munkája. Lobogó protestáns: de a közreműködésből és a jótékonyság gyümölcsének élvezéséből senkit se zár ki se felekezeti, se nemzetiség. A főelv: a közös Krisztus és az ő mindenekre kiterjedő sze-

retete! Örömmel üdvözljük mi is e szép mozgalmat, mely hivatva lesz Nagyenyeden a jótékony szeretet gyakorlásán kívül e vallásos és egyházas szellemet fejleszteni, ápolni. Vajha e szép példa kövételre találna többi egyházközseinkben is.

Vizsgai jutalomkönyv. A protestáns iskolák évfárá vizsgáira csakis olyan művek alkalmasak, melyek a tanulók értelméhez mért olvasmányokban evangéliumi szellemet és protestáns érzületet terjesztenek. Ilyen könyv jelent most meg *Vaday Józseftől Nagyváradon*. Címe „*Protestáns jellem*.” E könyvet már a múlt évben ismertettük és ajánlottuk. Még könyveben tehetjük azt most, mikor e könyv bővített második kiadása számos képpel s ezek között Réthy Lajos festőművész eredeti tusfestményeivel illusztrálva 160 nagy oktáv oldalon jelent meg. Ez a könyv valóban protestáns *jellemképző* mű. A III. elemi osztálytól a VI-ik gym. osztályig minden rendű protestáns tanuló kezébe alkalmas. Megrendelhető a szerzőnél Nagyváradon kedvezményes áron 1 kor. 20 fill., 1 kor. 60 fill., és 2 koronás diszkötésű példányokban. Ugyanott kapható a „*Protestáns lelkület*” című kötet 80 f., 1 k. 20 fill., és 2 koronás diszkötésben. Mindeniket jó lélekkel a *legmelegebben* ajánljuk.

A szilágyosmlyói lelkési állomásra a minősítés e hó 13-án tartott meg Szilágyosmlyón. Viski Pál esperes elnöklete alatt a minősítő bizottság, Bartha Dezső főjegyző, Viski János világi tanácsbíró és Nagy Ferencz, Halliárszky Sámuel presbiteri küldöttekből volt megalakítva. Beadatott 22 pályázati kérvény. Egy pályázó időközben visszalépett. A 21 pályázó mind minősített, kiknek névsora a pályázati kérvény beérkezése szerint a következő: Paulai Viktor magyargyerőmonostori, Demes Péter kisborosnyói, Ignác Márton érszentkirályi, Érsek Elek szárazajtai, Kovács Sándor marosillyei, Kozma Imre kackói, Szász Béla magyardécei, Mező Lajos györgyalvi, Kóréh Endre erszébvárosi, Baczó Lajos bethalfalvi, Kovács Gábor szentmargitai, Nagy Zsigmond szilágyballai, Csia Kálmán etédi, Józsa Károly szilágyborzási, Józsa Gyula szilágyardói, Kovács Árpád nagyborosnyói, Tami Gyula alpestesi, Zsigmond Károly hosszufalusi, Kócsi Dániel vajai, Péntek Ferencz zuglói és Bihari Lajos salánki lelkész. Ugyanekkor a választás napja is kitűzetett június 5-re, Bartha Dezső e. m. főjegyző elnöklete alatt. A szilágyosmlyói egyház május 15-én tartott képviselőtestülete Csia Kálmán etédi, Kóréh Endre erszébvárosi és Zsigmond Károly hosszufalu lelkészek meghallgatását határozta el, e célból egy 10 tagból álló bizottságot választott. Nincs azonban kizárva, hogy a meg nem hallgatandó lelkészek közül is többen ne kapjanak szavazatot.

Szászsebesi magyar kálvinista templomunknak Budapestről Orth Ambrusné urnó, a nagyhirű Barabás festő unokája szül. Maszák egy sajátkezűleg készített művészi kivitelű Gobelin festésű 200 korona értékű „Jézus egyedül” feliratu, uraslati terítők ajándékozott és egy 50 kor. értékű borostó kelyhet hazafias sorok kíséretében. Zs. Wersényi Róza urnó Selmezbányáról szintén szászsebesi templomunknak egy 150 korona értékű kettős nehéz selyem, szent edényterítőt ajánlódokozott, egyik oldalán szép festéssel szőlőgerendék, buzakalászkok és buzavirágok koszoruja nemzeti színű szalaggal öszszefoglalva s a koszoruban e felirással: „Isten áld meg a magyart!” Másik oldalán gyönyörű himzessel és e felirattal: „Forron szeretet szüleim Zs. Wersényi László, Zs. Wersényi szül. rettegi Wisky Klára és egyetlen testvérem Laczi, drága emléküknök szentelve.” 1904. Mindkét igaz honleány tette önmagát magasztalja. Nemes szívök, fenkölt lelkök a messi távolból megérezte, hogy a régi fejedelmi Erdély e nemzeti szempontból veszélyeztetett pontján szétszortan élő véreik leginkább reá szorultak a magyar társadalom segítő jobbára; hogy midőn Isten dicsőségére vizs vallásos keblük áldozatot a hazaszeretet oltáránál is drága áldozatot végez. Fogadják mindketten a szászsebesi ev. ref. egyház mély és örök háláját; drága életökét pedig tege boldoggá a jóságos Isten! Hubay Zsigmond kir. erdőtanácsos egyházigazgató. Benedek Károly adm. lelkész egyhm. főjegyző.

A szászsebesi ev. ref. templomra, a nemzetiségi áradattal élet-halálharcot vivő magyarság emez épülő bástyá-

jára kegyes adományokat küldöttek, melyeket hálás köszönettel nyugtáz *Benedek Károly* administrator lelkész, egyhm. főjegyző:

(Folytatás). Év. ref. Egyház Kunhegyes: 5 k., Év. ref. Egyház Rákospalota: 5 k., Szakolczai kir. járásbírótság ivén: Mitták Albert, dr. Mitták Jenő 1—1 k., Kiss József 40 f., Év. ref. Egyházközség Déva: 5 k., Év. ref. Egyházközség Magyaró: 4 k., özv. Ince Sándorné adóárnókné Gyulafehérvár 4 kor., Kovács Gábor m. kir. főerdész Zsarnócza: 2 k., Biró Pál felső keresk. isk. tanár Szombathely: 2 k., Fogarasi ev. ref. Egyház 4 k., Kiss Pál áll. főgym. tanár Erzsébváros: 2 k., M. kir. Erdőhivatal ivén Nagyszében: Szűcs Elemér 3 k., Lencsés Ambrus, N. János 1—1 k., Sümegh Ignác 2 k. (össze 7 korona). Tomcsányi Gyula m. kir. Erdőigazgató ivén Bésztercebánya: Tomcsányi Gyula 2 kor., Rejtő Adolf, Szilárd Károly, Ormay Kálmán 1—1 k., Pauer Jenő 40 f., N. N. 1 k., N. N. 40 f., Gombossy József 40 f., Ilyés 20 f., Urbány 20 f., Fischer Károly 40 f., Kolossy J. 1 k., N. N., N. N., N. N., N. N. 20—20 f. (összesen 9 k. 80 f.). M. kir. II. sz. csendőrküldeti parancsnokság ivén Szeged: Haner Jenő főhadnagy 2 k., Bohn János 10 f., Bodonyi őrmester 50 f., Polyákoviés őrmester, Papp János, Czákó Kálmán, Ficsmayer, Gábris István, Gelegonyocz, Filipovics István 20—20 f., Pataki Miklós 30 f., Fái Ferencz, Varga József, János Mihály, Horváth, Kiss József, Bodendafer, Balog Lajos, Bánfy Károly, Kiss József, Ludvig 20—20 f., Bubes 30 f., Kelbáza csendőr, Szilágyi, Péterfi János, Gál József, Mohl József, Suba Menyhért, Halász Lajos, 20—20 f., Pengő János 10 f., Szabó Sándor, G. Balogh Márton, Muresán László 20—20 f., Sipos Antal 40 fill., Józsa Antal 20 f. (össz. 9 k. 50 f.). M. kir. I. számú csendőrküldeti parancsnokság ivén Breáza: Ambrus István őrsv. 1 k., Papp János 50 f., Vítályos György, Fábán Benjámin, Bitai József 30—30 f., Mathejkó Szilveszter szemlész, Filep István fővigyázó, Sándorú Dénes vigyázó, Balogh István vigyázó, Zilahy János fővigyázó, Kaufmann Henrik 40—40 f., Longly D. Rezső 60 f., Kantz Ferencz, Rutka János 20—20 f. (össz. 5 k. 80 f.). Nagysomkúti járás szolgabíróóságán ivén: Ev. ref. Egyház, Cseterki Mózes, Bárbu Agoston, Szilágy Sámuel 1—1 k. (össz. 4 k.). Ev. ref. Egyházközség Szkulya: 5 k., D. Méléni 1 k. 50 f., Monus György ivén Szatmár: Szatmár vörmegei Takarékpénztár Részvénytársaság 2 k., Monus György 50 f., A debreceni orvos-gyógyszerészegylet: 21 k., dr. Széll Kálmán 3 k., özv. gróf Teleki Sándorné 20 k., gróf Teleki László 20 kor., Óbudai ev. ref. egyház 5 k., Kecskeméti kereskedelmi (parhitel Intézet és népbank 10 k., Tomcsányi Gusztáv ivén Máramarosziget: Tomcsányi Gusztáv 5 k., Szilágyi József 3 k. Székely Mihály, Jónás, Czékúr György, Czapai Gyula 2—2 k., Szabó Béla 1 k. 50 f., Zachár Alám, Biró 1—1 k., Koppányi Lajos 2 k., Szamovólszky Gyula, Bóér József 1—1 kor., Balz Károly 2 k., Rántó, Spengel Sándor 1—1 k., Gyarmaty Mózes 2 k., Nyitray József, Figuli Lajos, Rórich Ernő 1—1 k. (össz. 32 k. 50 fill.). M. kir. Erdőhivatal ivén Apatin: Balás Vincze főerdőmester 2 k., Keleti Lajos 10 k., Rákóczy Károly 2 kor., N. N. 2 k., Löfy Jenő 5 k., Prauer Gyula 2 k., Ondrus Gyula, Pápererer Árpád, Illés Vidor 1—1 kor., Szedi József 20 fill. (össz. 26 k. 20 f.). Erdélyi Pál egyetemi könyvtár igazgató gyűjtése Kolozsvár: Szádeczky Béla 2 k., Kelemen Lajos 1 k., Novák Rózsika 1 kor., Gárelli Árpád, Gyalui Farkas, Erdélyi Pál 2—2 k. (összesen 10 k.). (Folyt. köv.)

HIVATALOS RÉSZ.

2135—1904. sz.

KÖRLEVÉL

az összes ev. ref. alsó- közép- és fő-iskolai hatóságokhoz.

A vallás- és közoktatásügyi Miniszter urnak f. é. 12886 szám alatt kiadott alább következő rendeletét szoros alkalmazkodás céljából a következőkben közöljük:

„A m. kir. belügyminiszter ur f. év január hó 20-án 110,000—903. szám alatt valamennyi törvényhatóságnak körrendeletet bocsátott ki a szemcsés köthártyalob (trachoma) elleni ovsó és gyógyintézkedések tárgyában.

Ezen rendeletnek intézkedései a trachoma elleni védekezés során szerzett közel két évtizedes tapasztalatokon nyugosznak s az eddigi intézkedések hatályon kívül helyezésével a felügyeletet ellenőrzést, gyógykezelést és a trachomas betegek nyilvántartását szabályozzák.

Az 1888. évi november hóban 35,680. szám alatt kelt körrendeletet ezennel hatályon kívül helyezvén, az érintett belügyminiszteri körrendeletből kiemelem azon intézkedéseket, a melyek a Cim felügyelete alatt álló közoktatási intézetekben pontosan megtartandók.

Nevezetesen: minden nép-, közép- és szakiskolában, ott, hol a vidék teljesen trachomamentes, a községi, vagy körorvos, illetőleg városi orvos a növendékek szeméit az iskolai év elején és végén megvizsgálja, ahol pedig a községben több trachomas beteg van, a szemvizsgálatot az iskolai év elején, közepén és végén kell teljesíteni.

Ha egyes tanulók a vizsgálat alkalmával nem volnának jelen, vagy a tanév megkezdése után vételnének fel, a tanító köteles a későbbben belépett, felvett tanulókat az orvosnak megvizsgálás végett bemutatni. Időközben észrevett szembeteget az orvosnak szintén be kell mutatni.

Az iskolában, intézetekben stb. megejtett szemvizsgálatról a belügyminiszteri rendeletben közölt minta szerint szemvizsgálati jegyzőkönyvet kell felvenni, melyet ellenőrzés okáért az illető igazgató, illetve tanító megőrizni köteles.

A vizsgálat alkalmával talált trachomásokat az óvó és gyógyintézkedések megtétele végett a községi előljárásnak és az I. foku közegészségügyi hatóságnak a vizsgáló orvos u. m. a városi községi, illetőleg körorvos, ennek hiányában a járásorvos s oly községekben, hol kirendelt külön trachoma orvos van, ez köteles bejelenteni.

Iskolákban, más tan- és nevelő intézetekben a szemvizsgálatot a hatóság beleegyezésével az illető intézetek saját orvosai is végezhetik; az ellenőrzés behatóbbá tétele végett ezt tenni kötelesek is, és pedig nemcsak a fennebb érintett két, illetve 3 időponton belül is, ha gyanus eset fordul elő, a tanító, illetve igazgató kívánságára köteles szemvizsgálatot tartani.

Az iskolaorvos által végett vizsgálatot a hatósági orvos köteles a vidék fertőzött volta szerint félévenként, vagy évenként egyszer ellenőrizni és az ellenőrző vizsgálat eredményét a szemvizsgálati jegyzőkönyvben feltüntetni.

Az intézeti orvos által trachomásnak találtak, a fentérintett hatóságnak való bejelentése az intézeti orvos kötelessége, a ki szintén köteles szemvizsgálati jegyzőkönyvet felvenni.

Ha zárt intézetekben, iskolák, nevelőintézetekben, internátusában nagyobb számú szem megbetegedés fordulna elő, melyről nem egészen bizonyos, hogy trachoma-e, vagy nem, arról a közegészségügyi hatóság útján haladéktalanul a belügyminiszteriumhoz kell jelentést tenni, amely szakértő szemorvost fog kiküldeni a baj mivoltának megállapítása céljából.

Az iskola azon hely, a hol a trachoma ellen sikerrel lehet és kell is küzdeni. Az iskola, illetve a tanítók feladata tehát nemcsak a már talált trachoma betegekkel szemben az alább megállapítandók szerint eljárni, hanem úgy a szemvizsgálatok alkalmával, valamint az egészségügyi órák alatt a baj természetét, keletkezését, veszedelmességét, az ellene való védekezés módját, valamint azon körülményeket, a melyek terjedését előmozdítják, megismertetni.

Hívja fel a Cim a tanítókat, tanárokat, hogy időnként az ifjusági egyesületben, olvasó körökben stb. a trachomáról oly irányú ismertetést tartsanak, a mit a felnőttek is haszonnal hallgathassanak.

A trachomabeteg tanulókkal az eljárás a következő szembaj fokához képest:

1. Az iskolából csak azon trachomás tanulók tiltandók ki, kiknek baja bő genyes váladékképzéssel jár és ezek addig, míg ez az állapot tart.

2. Azok, kiknek szeme már nem váladékos, iskolába járhatnak, de a tanító ültesse őket külön, lehetőleg az első padokba, hogy könnyebben szemmel tarthassa őket, s legyen rá gondja, hogy egészséges gyermekekkel közös iskolaszereket s különösen tornaszereket ne használjanak.

3. A trachomás gyermekek rendszeres gyógyításban részesüljenek, a mi náluk könnyebben kivihető s épen azért eredményesebb is, mint a felnőtteknél.

4. Ha zárt intézetben, internátusban a növendékek közt több trachomást talált az orvos, ezek elkülönítéséről s gyógyításáról kell gondoskodni, nem pedig hazaküldeni, mert a hazaküldés által esetleg a baj továbbterjedése segítettnek elő.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától Kolozsvár, 1904. május 9-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

PÁLYÁZATI HIRDETMEY.

A kolozsvári ev. ref. kollegium államilag segélyezett főgimnáziumánál 1904. szept. elsejétől a nagymélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter ur kinevezése útján betöltendő mértani s szabadkézi rajztanári tanszékre pályázat hirdetetik. A tanszék javadalma évi 2400 K. fizetés és 560 K. lakásbér évnegyedes előleges részletekben vagy a lakásbér helyett szállás természetben; továbbá öt izben 200—

200 korona ötödéves korpótlék és idősebségi sorrend szerint való előlépés a 3600 koronáig emelkedő fizetési fokozatokban. Az ötödéves korpótlék megállapításánál a kollegiumi előljáróság elhatározása szerint a más gimnáziumoknál rendes tanári minőségben eltöltött és a folyamodók szolgálati bizonyítványai alapján elfogadható évek is beszámíthatók 10 év keretén belül.

A pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, tanári képzettségüket, eddigi szolgálatukat, katonai kötelezettségi viszonyaikat igazoló okmányaikkal felszerelt s a nagymélt. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter urhoz címzett folyamodásukat a kolozsvári ev. ref. kollegium igazgatóságához 1904. jun. 15-ig nyujtsák be.

A kinevezett rendes tanár a nem állami tanárok orsz. nyugdíjintézetének kötelezett tagja.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától Kolozsvárt, 1904. május hó 16-án.

Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 2284—1904.

MEGHÍVÓ

az egyházkerületi tanügyi bizottságnak 1904. május hó 29-én reggel 8 órakor Kolozsvárt, az igazgatótanács ülés-termében tartó rendes gyűlésére, melyre a bizottság összes tagjait meghívjuk.

A tárgysorozat a folyó évi április hó 20. napjára ki-tűzött ügyek folytatólagos tárgyalása az 5. ponttól kezdve.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától Kolozsvárt, 1904. május hó 13-án.

Bartók,
bizottsági elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
bizottsági titkár.

130—1904. sz.

PÁLYÁZAT

segédtanári állásokra.

Az államilag segélyezett marosvásárhelyi ev. ref. kollegium előljárósága jövő 1904—1905. iskolai évben betöltendő két segédtanári állásra pályázatot hirdet.

Mindegyik állás 1200 kor. évi fizetéssel, ingyen étkezéssel, fűtéssel, világítással és kiszolgálással jár. Pályázhatnak olyan ev. ref. vallású tanárjelöltek, kik a magyar-latin, illetve a magyar-német nyelvi szakcsoportból legalább alapvizsgát tettek. A tanításon kívül a megválasztott segédtanárok egyikének kötelessége leend az internátusban mint contra-senior, a konviktusban mint felügyelő; másikkának az internátusban mint felügyelő, a konviktusban mint gazda a felügyeletet az előirt szabályok szerint gyakorolni. (Mindenkinek feltétlenül az internátusban benn kell laknia.)

Pályázni óhajtok felhivatnak, hogy vallásukat, képzettségüket, esetleges eddigi szolgálataikat, védkötelezettségüket, testi épségüket igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványukat alulirt előljárósághoz czimezve a főgimnázium igazgatóságához f. évi július 31-ig adják be.

Az ev. ref. kollegium előljáróságának Marosvásárhelyt, 1904. április 29-én tartott üléséből.

Deák Lajos,
gondnok.

Paál Gusztáv,
e. jegyző.

25—1904.

titk. sz.

FELHÍVÁS ÉS KÉRÉS

az egyhm. Egyh. Ertekezletek ntü elnökeihez.

Tisztelettel kérjük ntü Elnök urakat, sziveskedjenek a közgyűlés elé terjesztendő titkári jelentés összeállítása céljából egyházmegyénk Ertekezleti működéséről tájékoztató jelentésüket, illetve titkári jelentést legkésőbb f. évi június 20-ig alulirt ker. ért. titkárhoz megküldeni.

A jelentésben különösen feltüntetendő, hogy hány tagja volt a mult évben az egyhm. Ertekezletnek s hány van most; kik a tisztviselők; vannak-e fiókkörök s hány gyűlést tartottak; hol és mik voltak a gyűlés pontjai, nevezetesebb határozatai. Micsoda egyháztársadalmi intézmények vannak az ehm. területén s minő eredmények mutathatók fel működésük nyomán?

Kolozsvárt, 1904. május 17.

Nagy Károly,
alelnök.

Tárkányi György,
titkár.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Az Igazgató-tanács jelentései.

Arról a féléves munkásságról, mely a legutóbbi egyházkerületi közgyűlés óta végbement, az egyh. ker. Ig.-tanácsa három — közgazgatási, tanügyi és vagyoni — jelentésben számol be és végül adja egyh. kerületünk pénztárának 1905. évi költségelőirányzatát.

A közgyűlési tagokhoz megküldött e jelentéseket ismertetve, némely reflexziókat fűzünk hozzájuk, ajánlva a tagok szives figyelmébe.

A *közgazgatási jelentés* első felében a *konvent* munkálkodását ismerteti nagy vonásokban az 1848. XX. t.-cz. végrehajtására vonatkozó memorandum, a zsinati törvénytervezet, orsz. papi nyugdíjintézet és a zsinattartás tekintetében. A második része egyházkerületünk közgazgatásáról kellene hogy képet adjon s így benne voltaképpen feldolgozandó volna az egyházmegyék és kollégiumok közgazgatási állapota is, de mint rendszerint, úgy most is főleg csak az egyházkerületnek az Ig.-tanács által végzett közgazgatásának kiemelkedőbb mozzanatait találjuk. E jelentésből azt látjuk, hogy az Ig.-tanács a kerület adminisztrációját nagy munkával és mindenre kiterjedő apró gondoskodással vezeti. Különösen kiemelendő a missziói egyházak ügyeinek rendezése és fejlesztése körüli tevékenysége s az, hogy a lelkesítés állami kiegészítése áldását sikerült újra szélesebb körre kiterjesztetnie. Hogy a kánthiányon megfelelően képesített nők alkalmazásának megengedésével igyekszünk segíteni: ezzel a modern kor szellemében való intézkedéssel, mi vagyunk hazánkban, helyes alkalmazás mellett — hisszük — szerencsés úttörők. Többrendbeli sajnos tapasztalat tette szükségessé az ellenőrzés és felügyelet részletesebb szabályozását az építkezések, kölcsönök, egyházi vagyoneledgenítések, alapítványok és mellékfoglalkozások ügyében. Ily dolgokban nem könnyű az igen kevés és tulsok közt a helyes középútat megtalálni s ha az erre törekvő minden jóigyekezet daczára is a gya-

korlat változtatások szükségét derítené ki, az ig. tanács bizonyára nem fog elzárkozni az indokolt előterjesztések figyelembevételétől. — A központi segélyek revíziója mutatja, hogy szorgos gondját képezi a kormányzó testületnek, kerületünk már-már veszedelemmel fenyegető anyagi helyzetének javítása.

A *tanügyi jelentés* négy örvendetes mozzanatot tüntet fel: 1. a marosvásárhelyi ev. ref. leányiskolának kerületi segélylyel való színvonalra emelését s már ez év szeptemberétől kezdve egy 30—35 növendéket befogadható internátussal való kiegészítését, 2. a marosvásárhelyi és szászvárosi kollegiumaink építkezési ügyeinek kivánt előhaladását, 3. nagyenyedi kollegiumunk nagyjelentőségű lépését az ev. ref. felekezeti tanárképzés gyakorlati előbbvitelére és 4. a ker. tanügyi bizottság munkálkodásának megkezdését.

A *vagyoni jelentéstől* a legtöbb ember többet és bővebb tájékoztatást várt, mint amit az ad. Nem tudjuk, hogy e jelentés azonos-e annak a bizottságnak a jelentésével, melyet a közgyűlés küldött ki ez ügyben való jelentéstételre, vagy talán attól fogunk kapni részletesebb jelentést?! Mert formailag csakis az a helyes eljárás, hogy a kiküldött bizottság jelentése terjesztessék szószerinti szövegében a közgyűlés elé az ig.-tanács útján, ennek esetleges reflexzióival együtt.*

E vagyoni jelentésnél voltaképpen többet vártunk. Vártuk a kerület anyagi helyzetének teljes és *részletes* ismertetését, beleértve azt a tervet is, a mely a köztudomásulag szomorú helyzet javítására kínálkozik. Hiszen a Hegedüs Sándor t. tag ismeretes indítványának elfogadása óta mind ezt várjuk évek óta — hiába. Erre vonatkozólag most is csak egy különben nem kicsinylendő konverziós tervet találunk, a mely körülbelől évi 3—4000 kor. megtakarítást jelentene. A további teen-

* Meg kell jegyeznünk, hogy ilyen bizottság most kiküldve nincsen. Író talán a theologiai fakultás vagyoni ügyei consolidálására kiküldött bizottsággal téveszti össze. Szerk.

dőkre nézve — úgy látszik — maga az Ig-tanács sem tud semmi javaslatot tenni, hanem vár az időtől, a remélhetőleg javuló közgazdasági helyzettől.

De az anyagot, a melynek alapján kell gondolkozni, tervezni, a tényleges vagyoni helyzetet őszintén feltárja. S e kép a maga szomorú vonásaival fel is hív minden egyházunkért buzgó, aggodalmaskodó és hozzáértő embert arra, hogy legjobb tudása szerint tevével, befolyásával a helyzetet javítani segítsen. Mert a helyzet, bár oly örökéletű testületnél, mint az egyház is, soha sem lehet teljesen reménytelen — most elég szomorú. Hiszen ha számbavesszük, hogy dacára annak, miszerint az utóbbi pár év alatt a kerület évi bevétele az államsegély révén 39000, a Gecse-alap révén 12000, a br. Radák-alap révén 4800, a szeretetházi rovatok révén 6831, a br. Baldácsy-alapból való részesedésünk emelkedése révén 2000 kor. s így összesen csak nagyjában 65.000 koronával növekedett — mégis költségvetése még mindig 10000 koronát meghaladó deficittel zárul: ez bizony legalább is szomorúnak mondható, annyival inkább, mert az egyh. ker. közpénztár, házi pénztár és konverziói többlet közel 500.000 korona tőkével vezetett alapjai után járó kamatok fel sincsenek véve. S hogy évi költségvetésünk mérlege még további kedvezőtlenebb alakulásnak néz elébe, az kétségtelenül megállapítható 1. azon tényből, mit a jelentés is kiemel, hogy a javukra 5—7%-kal kamatozó 1 millió 8—9 százezer korona részben rohamos visszafizetése, részben saját egyházközségeink ebben foglaltató 500000 koronányi tartozásának rendetlen és sok leirással járó kamatozása mérlegünket a jelzett főösszeg tekintélyes, s folyton növekvő hányadának erejéig, legalább is évi 1%-al kedvezőtlenebbé teszi; 2. abból, hogy főként ház-ingatlanaink tiszta bérjövédelmé, az átlag 5 év alatt teljesen megszűnő adómentesség (mely évi 40000 korona több kiadással jeleztetik) és folyton növekvő fenntartási költség folytán, mai átlag 4·5%-ról legalább is 4%-ra fog süllyedni és pedig itt ide-tova 4½ milliónyi tőke után. A harmadik legfontosabb jövedelmi forrásunk a 2,153.000 korona értékben kimutatott értékpapírok 77,717 koronában felvett osztaléka, mely így 3.61% jövedelmet hoz, — még ha öt év alatt a közgazdasági viszonyok javulása folytán nemcsak mostani kamatozását megtartaná, sőt vérmes reménységek beváltával 4% kamatozásra emelkednék is — a másik, közel 6½ millió értéken szenvedett veszteséget semmi esetre sem pótolhatná. S miután arra, a mit a vagyoni helyzet jelentés kilátásba helyez, hogy az 5 év alatt remélhető budapesti házbéremelkedés odáig jut, hogy házaink 40.000 koronányi adóemelését úgy megbirja, hogy a mostani tiszta jövedelem akkor is megmaradjon, alig lehet

számítani: készen kell lennünk arra, hogy az 1,900,000 korona visszafizetett kölcsön utáni 1% (19,000 kor.) és az ingatlanok 4½ millió értéke után ½% (22.500 kor.) veszteség, ha az értékpapírok ezen idő alatt remélt 0.39% jövedelem emelkedéssel (8190 kor.) és az annuitásos kölcsönök konverziója folytán remélt 4000 koronával részben paralizálható volna is: akkor is költségvetésünk évi 28.310 kor. val vállná kedvezőtlenebbé a következő öt év alatt, azaz, a mostani 10.533 korona deficit 38,943 koronára emelkednék. Ezen pedig már nem segíthetne az a meglehetősen utopisztikus felfogás, melynek a vagyoni helyzet jelentés kifejezést ad, hogy értékpapírjaink *látszólagos* (!) veszteségeit akár tőkefelemelés esetén újabban kibocsátandó hason részvények elővételi jogának gyakorlása által, akár más módon helyrehozassuk. Mert azzal a jelentés adós marad, hogy hol vennők a pénzt az *esetleges* elővételi jog gyakorlására, vagy minő az a más mód, melyen a helyrehozás eszközölhető lehetne. A miből világos, hogy kerületünk a mostani tőkeelhelyezéssel járó jövedelem mellett vagy a kebelbeli egyházaktól kölcsönre bevont tőkék után nem lesz képes fizetni az elvállalt %-okban számított kamatot s a mint leszállította már a nem személyi javadalmak alapját képező tőkék után fizetendő kamat lábat, le kell hogy szállítsa a többiét is, vagy progressív növekvő deficitjének súlya alatt fog elvérzeni.

Vagy ha e végzetes dilemma elől menekülni akar: akkor a tőkék elhelyezését kell még idejekorán megváltoztatnia. Hogyan? — arra én most e pillanatban a gondolatom szerinti *egyetlen* móddal még előállani nem merek. * Hogy a kerületnek ez a siker reményével ajánlható legyen: arra még további keserű tapasztalatokat kell a kerületnek tennie, főként a helyzet javulásához fűzött vérmes reményei tekintetében.

Hogy a legfőbb baj a vagyoneelhelyezés értékpapír részében van: mindenki előtt világos, a ki a jelentés 22-ik oldalán adott kimutatásra csak futólagos pillantást vet is. S ketőt leszámítva nem is annyira e papírok minőségében, mint azoknak érthetetlen s eddig mindenki előtt kellő módon meg nem világosított s absurdumnak mondható beszerzési árában van. Mert hisz azok a papírok névértékük után átlag 7—8%-ot s mai árfolyamuk után is közel 5%-ot hoznak, de a képtelen vételárak után csak — a mint fennebb rámutattunk — 3.61% körül jövedelmeznek. Nó hát így ebből természetesen nem lehet fedezni az 5%-os kölcsöneink kamatját s nem főleg akkor, a mikor azt látjuk, hogy a kerület 2 millió értékű s 4374 drb. részvénye után, mely 8 csoportban 200—2000 drb. egyfajta részvényben van

* Kár, mert e nélkül a különben értékes cikk hiányos. Szerk.

elhelyezve, csak az évi rendes osztalékban részesedik s teljesen nélkülözi azt a tekintélyes évi jövedelmet, melyhez ily tekintélyes számú részvények tulajdonosa, az illető intézetek vezetésében való természetes részvétel útján jutni szokott s a miért méltó szemrehányással illethetik a kerületet, hogy ily szomorú viszonyai közt a jövedelemnek ezt a forrását is igénybe nem veszi, holott e réven legalább a 10 ezer koronás deficitet elenyészthetné.

Volna még a jelentések sok pontjára nézve megjegyzésem, helyeslő is, gáncsoló is, de e kisebb jelentőségű dolgok által most nem akarom elvonni a figyelmet a legfontosabbtól — a vagyoni kérdésektől, melynek legfontosabb részét, a kerület által kezelt vagyon helyesebb — s előre jelzem a tulajdonosoknál decentralizált — elhelyezésének kérdését, ajánlom az illetékesek szíves figyelmébe.

Egységes liturgia.

Irta: *Tóthfalusi József* marosvásárhelyi lelkész.

(Folytatás.)

A konfirmáció általános az egyházban. A kor, melyben a növendék hitelesítésben részesülhet, rendszerint 12 év, de sok helyen, még ifjabbakat is konfirmálnak. Érdekes megemlíteni, hogy az oktatást nem mindig és mindenütt a lelkész végzi hanem tanító is s időtartama két és hat hét közt váltakozik. A szertartást illetőleg a hány ház annyi szokás; sok helyen a lelkész egyéni elhatározásától és kedvétől függ, hogy hogyan ossza be a konfirmációi ünnepély menetét. Városokban s nagyobb gyülekezetekben, az oktatás befejeztével, külön vizsgát tartanak s erre következő egyik vasárnapon következnek aztán az ünnepélyes nyilvános felvétel, illetőleg konfirmáció. Néhol, a fogadástételrel egyidejűleg az apostoli hitformát is elmondják, máshol ezt mellőzik. Egyik gyülekezetben szokásos az, hogy a konfirmálandó gyermekek fogadástételük után a lelkéssel is kezet fogjanak, mire az mindeniket külön is megáldja. Más — kivált népesebb — egyházakban ezt teljesen mellőzik, mint olyat, a mi üres formalitássá lehet, zavarólag hathat.

Ide ígatom a konfirmációi liturgiának azt a formáját, a mely Budapesten szokásos: A vizsga és a tulajdonképpeni ünnepély itt is külön van választva. Pünköst előtt egy héttel, tehát megállapított fix időben, az áldozó csütörtököt követő szombaton, egész nap folynak a vizsgák, a templomban szülők jelenlétében. Következő vasárnapon, a rendes istentisztelet keretében konfirmándusokhoz alkalmazott beszéd tartatik. Istentisztelet után következnek a tulajdonképpeni konfirmációi ünnepély. A lelkész az Urasztal elé áll, egy fiú és egy lány, a többiek nevében is elmondja az apostoli hitformát, azután feltételnek az ott szokásos fogadási kérdések. Utána a gyerekek a gyülekezettel együtt, az ott használt énekeskönyvből eléneklék a 37. dics, 3. versét, mire a lelkész imát s áldást mond. A megáldás úgy történik, hogy egy fiú és egy leány az Urasztal előtt letérdel s a lelkész kezeit fejükre tévén, ezek képében az egész sereget megáldja. Azután, mond a lelkész egy intő beszédet a szentírás fontosságáról az életben és egy új testamentumot ajándékoz minden gyermeknek az egyház részéről s egyuttal mindennel kezet fog. Csak ezután következik az urvacsora; kizárólag az akkor konfirmált növendékek részére, ennek keretében ur-

vacsora előtti és utáni imát egy-egy gyermek mond. Nem lesz érdektelen, ha az előbbiekkal kapcsolatban ideigntatom F. Varga Lajos lelkész afiának a bárándi lelkészi kör 1904. febr. 29-én, N. Rátén tartott értekezleten: „Az egységes liturgiáról“ felolvasott tanulmányában kifejtett, illetőleg általa s bizonyára abban a körzetben számos lelkész társa által gyakorolt eljárást, a melyből nyilván látható, hogy magyarországi testvéreinknél nem egy helyen akkora a liturgia szabadsága, hogy nem csak a szertartás menetét és külső formáját, hanem még a hitelvi formulákat is maga a lelkész állapítja meg.

Említett lelkész atyánkfia, ugyanis ily rendtartást követ és óhajt:

A szükségelt előkészület után nyilvános vizsga és pedig valamennyi növendék okvetetlen kérdőre vonandó. Már vagy közvetlen a vizsga után, vagy a hol a növendékek számosabban vannak, más, de előre meghirdetett napon, a rendes istentisztelet idejében, annak végezte után, lelkész az Urasztalához lép, s a gyülekezet közös alkalmi éneke után (az új énekesben már lesz ilyen) lelkész rövid segély kérő ima után, pár szóval említi a konfirmáció lényegét, fontosságát, azután ha a vizsga nem volt meg előbb, kikérdezi a gyermekeket, ha megvolt, egyenesen e szavakkal kezdi és folytatja: E növendékek immár bizonyosságot tettek arról, hogy szent egyházunk vallásos alapelveit ismerik, én is egész gyülekezetünk nevében felhatalmazom őket arra, hogy az Ur szent asztalához járuljanak. De mielőtt ebbeli első lépésüket megtennék, szent fogadalomra hívom fel őket, hogy hívek lesznek hitükhöz, vallásos meggyőződésükhöz mindhalálig. E végből 5 kérdést teszek fel gyermekeim, melyekre jó lélekkel feleljetek: igen. Megszerkesztendő kérdések, én a francia reformátusok által használt 5 kérdést szoktam feltenni, melyek is a következők: (a kérdések feltevésekor már fel állanak az eddig ült, és pedig a szt. asztalal szemben ültetett gyermekek.)

Azt kérdelem hát először gyermekeim töledek, hogy ti, kik az urvacsorájához való járulást akarjátok megnyerni, kik oktatást vehetek az evangelium igazságaiban, meg vagytok-e győződve azon igazságokról, hogy semmi se legyen, képes a ker. vallásról való lemondásra birni, s készek vagytok-e inkább mindent szenvedni, mint ev. ref. hiteteket elhagyni? Ha igen: feleljetek hallható szóval: igen!

2-szor azt kérdelem: megpróbáltatok-e magatokat, s elhatározátok-e lemondani a bünről s egész élteteket Isten törvénye szerint intézni? Ha igen stb.

3-szor azt kérdelem: miután az urvacsora szentiségében vallást tesztek arról, hogy mindnyájan egy test vagyunk, akartok-e élni békében és szeretetben, szeretni őszintén hitsorsaitokat, s erről minden alkalommal nyílt bizonyosságot tenni? Ha igen stb.

4-szer azt kérdelem: hogy hitetekben és a kegyességben, mind jobban megszilárduljatok, ígértek-e, hogy Isten ígését szorgalmasan fogjátok olvasni, az istentiszteleteket folytonosan, látogatni, s minden egyéb eszközt felhasználni, a mit a gondviselés elétek tár, hogy üdvötök előmozdítsátok? Ha igen stb.

5-ször azt kérdelem, tehát igazán megerősítitek a keresztségi fogadalmat, a mely kötelez a bünös szenvedélyek leküzdésére s arra, hogy magatokat Istennek, s a mi idvezítő Jézus Krisztusunknak szentelitek s az Ő közösségében éljete, a mértékletes, az igazság és kegyesség szerint? Ha igen, feleljetek: igen.

No már e nyilatkozatok és ígéretek következtében, ezennel feljogosítalak benneteket, e szent gyülekezet színe előtt, hogy az Ur asztalához járulhatatok stb. Jön rövid, magvas intelem. Ezután így szólok:

És most jertek, annak bizonyosságára, hogy im-

már a szent asztalhoz való járulásra jogosítalak beneteket, jertek, hogy terjesszem ki fölétek áldó karjaimat, míg zengő énekléssel esedezzük rátok, hogy legyen hitetek rendületlen! E pillanatban megindulnak a gyermekek párossával, lelkész elé lépnek, lelkész pár pillanatig fejükön nyugtatja kezét sorban mindenkinek, mi allatt a gyülekezet zengi az alkalmi éneket: „Legyen hitök rendületlen, Reménységük csüggedetlen, Jézus őket büntől óvja, És vezesse minden jóra“ stb.

A mint sorban jöttek, úgy be is ülnek sorban a székre. Mikor az utolsó is beült s az ének elhangzott, lelkész a gyülekezethez fordulva szól arról, hogy tanui voltak a fölhatalmazásnak, néhány komoly szó a gyülekezethez, hogy fogadják szeretettel az új tagokat, azután ima együttesen. Ennek végeztével 37. dics. 3. verse. Ezalatt lelkész a szent asztalt felteríti, s a konfirmált növendékeket urvacsorában részesíti, s végül részesül ő maga is. Az urvacsorázás éppen úgy történik, mint egyébkor, csak hogy az ezuttal tartott beszéd természetesen, a növendékekhez van alkalmazva.

Nem csekély az eltérés a temetési liturgiát illetőleg. Tudtommal a következő egyházi szertartások divatosak: 1. Ima a háznál, rendszerint a gyászudvaron, koporsó felett; megelőző rövid beszéddel vagy a nélkül. 2. Halotti egyh. beszéd, előimával, templomban, esetleg a temetőben, illetőleg czinteremben. 3. Oráció és ima; melynek tartását, illetőleg helyét szintén a körülmények állapítják meg: a sírnál vagy a gyászháznál. 4. Bucsuztató, teljesítve a lelkész vagy a kántor által s szövege vagy próza, vagy vers s előadási módja lehet az egyszerű előadó, rendes beszéd, illetőleg szónoki forma vagy éneklő, mikor is a kántor megfelelő dallamra szerkesztett bucsuztatót énekel a halott felett. A temetési rend egyik alkotó eleme: a halotti ének, meglehetősen eltérésben arra nézve, hogy hol és mennyit énekelnek. Néhol az egész gyülekezet énekel s nemcsak a rendes szertartás keretében, hanem út-hosszan a halott temetőbe kísérése közben is. Más helyen, a temetési éneknek csak a gyászháznál, illetőleg a temetőben van szerepe. Van azonban arra is eset, hogy az ének teljesen elmarad, sőt hogy gyermekeknél s idegen származású, szegénysorsú halottaknál az egyházi szertartást teljesen mellőzik! Vannak oly gyülekezetek is, melyekben külön szertartást végeznek a halottak koporsóba tételekor, sőt van eset arra is, hogy a haláleset megtörténte után, hetek vagy hónapok múltán gyászünnepeket rendeznek.

A papszentelés, illetőleg a lelkészek hivatali ünneplés felavatása is egyházkerületenként változik. A tiszántúli eljárás lényege ez: A felszentelés napján egyébként a szokott istentiszteleti formák betartása mellett, az egyik felavatandó lelkész alkalmi predikációt mond s mindnyájan egy alkalmi éneket énekelnek. Ezután rendben az úrasztala elé kiállnak s a püspök alkalmi buzdító beszédet intézve hozzájuk, felhívja, hogy csakugyan önként és meggyőződésből ajánlják fel magukat a szent hivatalra s a ref. ker. vallásnak az ó- és újtestamentumi szentírás és a helvét hitvallás szerinti tanítására? Az ezekre adott hangos felelet után ünneplés esküt tesznek, majd mindannyian letérdepelnek s a püspök és esperesek kéz-rátételével, áldó könyörgésben veszik a szentlélek ajándékát.

A templom-szentelés régi helyes szokása, majdnem teljesen egyező. A püspök, illetőleg esperes, esetleg ezek helyettese, az összegyűlt lelkészekkel, előre megállapított helyen összegyülekeznek s a helybeli egyháztanácsal az új templomba bemennek. A kántor, a gyülekezettel együtt az éneklést megkezdi s a főének 2—3-ik versének végeztére, a felavató a szószékbe lépik, könyörög, predikál s az egész gyü-

lekezetre, de főleg az új szent hajíkra áldást mond. Ennek megtörténtével, rövid éneklés után az urvacsora, erre felkért lelkészek által kiszolgáltatik, keresztelnek, esketnek, a szokott liturgia szerint s közben a gyülekezet egy-egy zsoltár verset énekel. Végbefejezésül a helybeli lelkész könyörgést mond, az új templomot s benne gyülekezetét szintén megáldja.

Ha megemlítem, hogy a lelkésznek új egyházközségébe való beiktatása a mi rendtartásunknak megfelelően történik, akkor körülbelül tájékozva lehetünk a magyarországi testvérkerületek liturgiális szokásai, szertartásai, formái felől.

Beigazolva láthatjuk, hogy az eltérések igen nagyok s az egységesítés czélszerű és üdvös, mert a fent előadottak, kizárólag a más egyházkerületekben szokásos eljárásokat és formákat ismertetik, teljesen függetlenül a mi erdélyi egyházkerületünkben megszabott rendtartásoktól.

És most, úgyszólván önként áll elé az a kérdés, hogy miként jött létre a különbség s annyi eltérés? Okát kereselem s megtalálom abban, hogy a Melótai Nyilas-féle *Agenda* s a Geleji kanonokban összefoglalt rendtartások, egyfelől a vallási és politikai harcok, az időközben felmerült belküdelmek közepette közvetlen tekintélyüket elvesztették s így mind általánosabbá vált az a meggyőződés, hogy nemcsak a törvénykezésre, hanem a liturgiára is vonatkoztatandó, hogy „azok nem oly vég- és czélből állítottak meg, hogy: azokra mindenki egyiránt köteleztessék és azok szabványától ne legyen szabad senkinek eltávoznia.“ És mihelyt a liturgia szabadsága meghagyatott: ki-ki kezdte azt a formát követni, azt a liturgiái eljárást gyakorolni, a melyet tanulmányai, a régi szokás vagy mások példaadása következtében legmegfelelőbbnek látott, önként értetődővé, hogy a zsinati utasításokat és a külföldi általános tekintélyű *Agendákat*, illetőleg *Liturgiákat* is figyelemre méltatták. Később a reformáció elterjedésével, már nem is volt szó arról, hogy egy egységes Liturgia szerkesztessék s a XVII. század közepétől kezdve, részint egyházkerületi vagy mint akkor nevezték, superintendenciális intézkedések, részint magán vállalatok útján látott napvilágot, a — már rendszerint, csak kisebb körzetben érvényesülő — Liturgia. így 1658-ban a „Tiszán innen levő egyházi n. társaságbeli tanítók — sárospataki közönséges ülésekben“ adják ki a Liturgia s. coenae című munkálatot. 1733-ban Zoványi György superintendens és tasnádi lelkész irt a tiszántúli eklézsiák részére „Liturgia“-t. 1755. Kiss Gergely udvarhelyi tanár készíti a „felsőbbek“ meghagyásából egy *Agendát*, amely azonban közhasználatba sohasem ment át. 1787-ben Kármán József, 1806-ban a dunamelléki, 1814-ben a tiszamelléki szuperintendencia adnak ki rövid liturgiát s majd sorban Fábján József, Angyán János, Pap István vámosi ref. lelkész, Sára József, Fördös Lajos és Szivós Mihály, Révész Bálint, Kuliffai Zsigmond. Török és Székás, Fördös Lajos munkássága, illetőleg közreműködése alapján jelennek meg egyes liturgiái munkálatok, a melyek nyomot hagynak maguk után s egyes körzetekben a szertartások irányítóivá lesznek s indokai és magyarázatai egyuttal a most felszínre került s zsinati beavatkozás tárgyát képező liturgiális különbségeknek.

Éppen ezért nem tudom eléggé méltányolni azt az igyekezetet, a mely rendet, egységet óhajt. Csakugyan legyünk valahára egyek s a ref. egyház jövődő hivei, a székely bércek határain, a nagy Kárpátok ölen, Duna, Tisza mentén, egy szóval: a magyar Sion edesanyai kebelén úgy éljenek hitben és cselekedetben, mint egyazon szülői hajlékból kiszármazott jó gyermekek, a kik holtig hivek maradnak egyazon emlőn magukba szitt hagyományaikhoz, szertartásaikhoz, lelki életük drágaságaihoz.

Hanem szerény véleményem szerint nem elég az,

hogy „egységre“ törekedjünk! Ha e kérdés tárgyalása s megoldása közben csak ez a cél fog szemünk előtt lebegni: egyoldalú, mondhatnám haszontalan munkát végeztünk! Mert az a körülmény, hogy ha én elmegyek a debreczeni nagytemplomba s ott az istentiszteleti, urvacsora osztási szertartásokon, ugyanazon liturgia szerint veszem az isteni ígéret beteljesedését s zavartalanul merülhet lelkem a buzgó áhitatba, mert nem félek attól, hogy valami olyat tettem, olyan magaviseletet tanusítottam, a mi „ott — nem szokás“ s viszont, éppen ily otthon érzi magát debreczeni vagy akárhova való hittestvérem nálam is: ez a körülmény, kétségtelenül szép, üdvös; de még korántsem elég arra, hogy megadja istentiszteletünknek azt a vonzó hatást, a melyet a mai modern világnézet, életfelfogás joggal követel meg.

Az istentisztelet elhanyagolása, az iránta való közönyösség felett általános a panasz, falun, városban egyformán. A vidékkel mégis csak megvagyunk valamely; mert az istentisztelet a falusi nép szellemi életének leghatályosabb tényezője lévén, inkább ragaszkodik hozzá, mint a városi lakosok, a kiknek a templomtól elidegenítő szórakozásra oly sok alkalom kínálkozik, hogy az istentisztelet lelki hatásának jelentőségét kevésbé érzik s épen ezért nehezebben is szakítanak maguknak annak látogatására időt s gyökeret ver igen nagy részükben az a képzet, hogy a mai művelt ember el lehet istentisztelet, egyházi szertartások nélkül is! Az ígét, hogy „a test nem használ semmit, a lélek az, a mi megelevenít“ nyilván félremagyarázzák, hogy sivár nézetüket takargassák vele. Pedig, ha őszintén számot vetünk magunkkal, életcélunkkal, magasabb rendeltetéseinkkel, nem habozhatunk egy pillanatra sem, be kell hogy valljuk, miszerint rá vagyunk, nagyon rá vagyunk utalva a templomra: a hol újra ébredünk, megelevenedünk s új erőt meritünk az élet küzdelmei között diadalmas harcra.

Sokaktól hallom, hogy erre az újra ébredésre, megelevenedésre, megerősítésre nem birhat elég vonzó erővel az egyszerű ref. templom s a szinte puritán szertartások. Sajnos, hogy ezt, már nem is olyan elszórtan, felvetik még lelkészársaink is, közös hibáinkra méntséget keresvén. Én pedig az ellenkezőt vallom! Az én lelkem azt látja, hogy ebben az általános zavarban, nyughatatlanságban, tájékozatlanságban: a vallásos ihletés szükségének érzete eleveledik fel újra, egyre terjedvén ezen érzettel annak tudata is, hogy pusztán a szépészet, költészet, zenészet, a világgýűlölet és világnomor vallásával többé boldogulni nem lehet. Azért képtelen ideának tartok minden oly okoskodást, mely elég rövidlátó arra, hogy azt nyilvánítsa, miszerint: szerencsés újítás volna a protestáns, közelebből ref. hitbuzgóság újabb, nagyobb lángra lobbantására a katolikus istentisztelet fényes, szimbolikus alakjainak átvétele. A kik így gondolkodnak, csak hírből ismerik a katolikus istentiszteletet. Kereken tagadhatjuk, hogy ezen alakok napjainkban, az igazán művelt katolikusokra még lebilincselő, gyönyörködtető hatást gyakorolnának, mert bebizonyított tény, hogy a szellemi és szépészeti műveltség magasabb fokán állók, ott aránylag még inkább elfordulnak az egyháztól s közönyösebbek annak dolgai iránt, mint nálunk.

Annál inkább kell tehát istentiszteletünknek s az abban érvényesülő liturgiának komoly feladatává tenni, hogy a mai kor követelményeinek megfelelően, az éhező szíveknek, a holt kövek helyett életnek kenyerét nyujtsa és szakítva egyfelől a megszokott rendszertelenséggel és másfelől a lélek nélküli gépiességgel: Isten valóságos „lélekben és igazságban“ leendő imáadásának egyengesse utját. És én csakugyan meg vagyok győződve arról, hogy a szőnyegen forgó kérdésnek ez adja nagy jelentőségét!

Ily felfogás mellett egyáltalán nem lenne érdektelen, hogy ha a jelen kérdés felvetése kapcsán liturgiánk alkatelemei felől nemcsak egyszerű szertartási tekintetekből, hanem hitelvi szempontból is elmélkednénk. Dogmatizálni ugyan nem óhajtok, de azt is megvallom, hogy súlyos aggodalom fog el, valahányszor azt látom, hogy életbevágó nagy kérdéseink felett, egyszerűen azzal a frázissal siklunk keresztül, hogy: „ne dogmatizáljunk!“ Mintha ne bánts virág volna az a mező, hol mi lelkészek a lelki élet alapjainak megszilárdításához szükséges erőt gyűjtögetjük. Ha Kálvin is így gondolkozott volna s ez a felfogás hatotta volna át nagy reformátorainkat, bizonyára nem kellene, hogy most — az egységes református liturgia kérdésével foglalkozzunk. Pedig szerény véleményem szerint, ez volna a legalkalmasabb mód és idő arra, hogy hittani alapon is mérlegeljünk, revideáljuk az egyes eljárásokat s a hozzájuk fűződő képzeteket, mert én nem gondolok liturgust, a ki ne érezné, hogy szertartásainkban oly elemek is vannak, a melyek ma már elvesztették eredeti jelentőségüket, hogy úgy mondjam hiteles értéküket s vannak olyanok is, a melyek mélyebb értelműek s nagyobb és behatóbb szereppel kellene birjanak, mint a minő részükre biztosítva van.

(Folyt. köv.)

EGYHÁZI ÉLET.

Sepsi ref. egyházmegye közgyűlése.

Sepsi egyházmegye május 10-én tartott rendkívüli közgyűlést Sepsiszentgyörgyön a Székely-Mikó kollegium disztermében, az egyházi és világi tagok kellő érdeklődése mellett.

Józsa Sándor esperes meleg üdvözlő és megnyitó beszéde után, Kovács Antal h. főjegyző terjesztette elő véleményes javaslatát — a tagok érdeklődését felkeltő előadásban — az „egységes liturgiá“-nak megállapítása tárgyában, az erdélyi theol. fakultása tanárikarának tárgyalási alapul kibocsátott vélemény tervezete felett. Előadó e tervezetnek általánosságban való elfogadását indítványozza, de egyes részleteiben módosításokat óhajt tenni.

Több gyűlési tagnak hozzászólásával élénk eszmecsere fejlődött a tárgy felett, mignem ama véleménytervezeten módosításokat határozott javasolni a közgyűlés az alábbiakban: Az ünnep- és vasárnapokoni istentisztelet közbe beillesztett *bibliai olvasás* — a mennyiben a közönség figyelmét igen kifárasztaná és sok időt igényelne — valamint a köznapokoni istentisztelet 5—7 órakeri időben tartandó *bibliai magyarázata*, mivel ez a templomainknak újabb berendezéseit igényelné, fűtés, világítás stb. által, továbbá az amugy is a gyakorlatban levő vallásos estélyek tartására csak zavarólag hatna, így ezek elhagyandók. Az adventi urvacsora osztás a református emlékünnepevény történjék, a bőjtj urvacsora kiszolgáltatása teljesen elmaradjon, mivel a bőjt fogalma hitünkkel ellenkezik. Az urvacsora a betegeknek mindannyiszor kiszolgáltatassék, valahányszor óhajtva van.

Az Ig. Tanácsnak a ref. leviták-, kántorok- és kántortanítók leányainak a szeretetházba kedvezményes felvétele tárgyában tett kérdéseit reformálta Demes Péter ref. lelkész tanácsbíró, melyszerint javasolja, hogy mondja ki a közgyűlés:

1-ször. Helyesnek és szükségesnek látja a leviták, kántorok, kántortanítók leányai részére azokat a kedvezményeket biztosítani az egyh. kerület szeretetházában, a minőben részesülnek a papok, tanárok leányai. k,

2-ször. Csak fakultatív alakban látja célszerűnek kirovatni egyfelől egyházközségekre a fentartói hozzájárulást, másfelől a nevezett tisztviselőkre az évi tagdíjat. k

3-ször. Az egyházközségek 1 tisztviselője részéről rovassék meg 2 kor.-val, tisztviselője pedig a lelkészek legkisebb járuléka 4 kor. erejéig. — Az internatusban a kedvezményes igénybe vételénél kedvezményre igényt az tarthat Kolozsvárt tanuló leánya részére, ki előzetesen legalább 5 évig hozzá járult díjfizetéssel, míg a leányárvaházi jótétemény élvezése hivatalba lépésétől számítandó öl

hozzájárulás feltételeihez köttessék. E javaslatot a közgyűlés magáévá tette.

Ezután a részbeni tisztujtás ejtetett meg. Egyházmegyei főjegyzőnek és országos gyámintézeti pénztárosnak Kovács Antal kilyéni lelkész, aljegyzőnek Bőjtje Géza szemérfai lelkész egyhangulag megválasztottak.

Lázár Mihály főkurátor elhalálózása folytán megüresedett főgondnoki állásra jelölve lettek: dr. Székely György főispán, Imecs Ernő algondnok-birtokos és Kónya Miklós főszolgabíró. Algondnoki állásra: Kónya Miklós főszolgabíró, Rápolti Mózes körjegyző, birtokos, Forró Károly birtokos.

Csulak Zsigmond indítványba teszi, hogy írjon fel közgyűlésünk az ig-tanácsához avégett, hogy ezután a lelkészek kongruája közvetlen az igazgatótanács által küldésük meg az illetékes lelkészeknek, mint az a más egyházkerületeknél és testvérfelekezeteknél gyakorlatban is van. Tekintve, hogy ezáltal az esperesek munkáján könnyítve lesz, hogy nem kell kettős portót leróni és hogy az érdekeltek így gyorsabban kezükhöz vehetik illetményeiket: közgyűlés az indítvány értelmében felírni határozott az igazgatótanácsához és hasonló feliratkészítésre kéri fel az összes egyházmegyét.

Szintén a Csulak indítványa, hogy írjon fel az egyházmegyei közgyűlés az igazgatótanácsához, hogy rendeletileg utasítsa a lelkészt választató bizottságot, hogy a megejtett lelkészválasztás az egyházközség jegyzőkönyvébe is bevétesse, hogy ez által alkalma legyen az egyháznak a jövőre történeti tárgyaló szolgáló adatot megőrizni. Indítvány értelmében a felírás elhatározott.

Végül Rácz Albert hozza szönyegre a felsőborsodi egyházmegye indítványát, mely a lelkészi fizetés rendezése tárgyában egy országos nagygyűlés tartását javasolja Budapesten. A közgyűlés elhatározza, hogy ama gyűlésen kettős küldöttség által képviselteti magát. b—g.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Patmosi Hangok. Egyházi beszédek. *J. J. van Oosterzee* után *Kenessey Béla. Kolozsvár, 1904.* A „Theologus Kör” kiadása. Bolti ára: 2 K 40 f. I—IV. és 1—167. old.

(Vége.)

A beszédek terjedelme 16—22 nyomtatott oldal közt váltakozik, a mi az eredetiekhez képest (30—40 old.) nagy különbséget jelent. Legrövidebb az 5-ik és leghosszabb a 8-ik számú. S daczára annak, hogy a hivatott átdolgozó a terjengőségeket mellőzte, azért még mindig akadnak részletek, a melyek a mi viszonyaink között feleslegesek vagy figyelemfárasztók, sőt — az alább említendő körülményeink miatt — érthetetlenek. Igy pl. terjengősség vagy ugyanazon gondolatnak más-más szavakkal való ismétlése fordul elő a 31 lapon, a hol arról van szó, hogy a ki egyszer hátrafelé kezd menni, mindig súlyed; sok a részletezés a 33 lapon is, sőt tulságos a 91—93. oldalakon. Figyelemfárasztónak találok, ha a hallgatóra nem is, de az olvasóra nézve, hogy az 5. beszéd II-ik része négy oldalon át megszakítás nélkül foly. Felesleges szerintem a 8. beszéd két első szakasza, mely úgy tűnik fel, mint a tulajdonképpeni bevezetésnek a bevezetése, lévén ez a beszéd különben is a leghosszabb. Kihagyható vagy legalább megrövidíthető lett volna a 60—61. lapon a Bálám-féle és a Nikolaita tévelygések részletezése is, mert ehhez a mi közönségünknek (még ma!) annyira nincs „dunsztja”, mint a hogy a 103. oldalon bámulva kérdezi, hogy *ki* vagy *mi* az a Maranatha? Igaz, egyébiránt, hogy a kihagyásra vagy a megrövidítésre nézve átdolgozónk teljesen indokolta a maga álláspontját s az is igaz, hogy a ki nem tud arabusul, hát ne beszéljen arabusul: a ki hát Oosterzeet még ilyen magyar alakban sem érti meg, az hagyjon békét neki, mig eljön az idő itt minálunk is az Ő megértésére! Bevégzem ezt a szakaszt még azon megjegyzéssel, hogy a 122. oldalon a jövő élet helyének olyan kijelölése vagy meghatározása mintha egy keveset katolikus (vagy pogányos) színezetű volna jöllehet, hogy elvontan szép képnek is vehetjük.

Egyéb külső észrevételeimet a következőkben összegezem. Vannak a beszédekben a tárgyalás vagy fejtegetés közé beékelte fohász- vagy rövid könyörgésszerű köz-

betoldások, mint a 36. lapon: „Uram, mi csak tétovázunk, de érezzük, hogy mekkora az a jó, amit a te kegyelmedből tettél el mindazoknak, akik téged tántoríthatatlanul szeretnek!” Máskülönb ezek a részekre való felosztás előtt vagy után állanak, szorosan odaillesztve, mi által a különben is egészen biblikus beszédek mintegy égi olajjal vannak megkenve. (Az ilyen közbetoldott rövid imák régebben itt-ott nálunk is használatosak voltak.) Egy másik szerkezeti különbség a mi beszédeinktől itt abban nyilvánul, hogy mig nálunk egy beszéd rendszeren 2—3 részre oszlik, addig Oosterzee-nél — amint láttuk — találunk 6—7 részre osztottat is, pl. az 5. és 7. beszédben. Értelemzavaró sajtóhibák nincsenek; mindössze egy helyen akadtam a tördeléskor kihagyott szóra: 74. old. „Ha azonban türelmesen figyelünk az Urnak (szavára) és a 87. oldalon még, e. h. *míg*. Az orthographiában pedig az idegen neveknel előfordul pl. *Patmos* és *Pathmos*, Péthor és Beth-Peor, stb. a mi azonban egyébként itt az orthographia jóságát nem rontja le, lévén az irány törülmetszett magyaros, a hogy azt Kenessey-nél egyebütt is minden téren, beszédben úgy, mint írásában régóta megszoktuk,

Tartalmi tekintetben pedig, a nyelvnek gazdagsága, a kifejezések erőteljessége, az embernek a szív rejtelméig való ismerete — mi a tanításokat a Jézus-féle „csudadoktori” magas szempontra helyezi — továbbá ismerete a társadalmi élet forgatagának, melyben az egyesek, mint Scylla és Charybdis közt hanyatnak; ismerete a szélesebb értelemben vett közélet mezejének, ahol a minden rendű és rangu vezetők működéseit, szerepléseit, mint tükörben láthatjuk, jellemzik e beszédek, melyek azonkívül még telve vannak a legszebb elvont és szemléltető képekkel, hasonlatokkal, eszményi és gyakorlatias példákkal, habár be kell vallanunk, hogy Oosterzee-nél az elvont alakban használt képek nekünk igen magas szárnyalásuaknak látszanak s legalább még ma nincs akkora jelentőségük, mint a szemléltető képeknek (l. a kettő közti különbséget 29. és 34. oldalon).

No de úgy, mint elődeink a reformatio idején és az azutáni két században, kövessük mi is szorgalmasan a vallásos élet terén a hollandokat s akkor az ilyen beszédek teljes megértésénél mi nehézségre sem bukkanunk. Mert ott ugyszólván a reformatiótól fogva minden vonalon virágoznak a vasárnapi és bibliai iskolák, melyekben a bibliát szorgalmasan magyarázzák és tanulják. Ott a biblia a családban házi olvasmány nemcsak a szegények, hanem a gazdagok és műveltebbek asztalán is. Ott az egyházak evangéliumi szellemtől áthatott községek, melyekben a hitélet és a Krisztus tudománya iránti hívés szeretettel odáig van fokozva, hogy nemcsak a nevezetesebb alkalmakkor újból és újból kiadott predikációkat veszik meg sok-sok ezer példányban, hanem akadnak bő számmal emberek — még a polgári osztályból is — a kik a könyves boltok utján az egyes theologiai értekezéseket, valláserkölcsei vitatkozásokat jobban ismerik, mint nálunk a színpad sikeres darabjait és egyéb látványosságokat. Ott tehát az ilyen Oosterzee-féle beszédek magvai termékeny talajra esnek, a mivel különben nem állítom, hogy ott egyáltalán nincsenek tövisek s nincsenek a jó magot elnyomó gyomok. Van bizony ott is, mig „a hit Amene” beteljesedik. Csak azt akartam e sorokkal jelezni, hogy ha ilyenek a követelmények, már csak azért is jó volt ezt a magas színvonalon álló predikációs könyvet átdolgozni, hogy láthassuk és tapasztalatilag meggyőződhesünk arról, hogy a hitélet terén mennyire el vagyunk maradva, mennyi még az elérni való, mennyi még a követendő arra nézve, hogy hitközségeink az evangéliumi szellem teljes megértésére jussanak vagy oda fölemelkedjenek. Addig ezt a becses művet minálunk legfennebb csak a jövő század predikációs könyvének lehetne tartani — de ezt *ki* óhajtáná?

Végezetül, hogy a kolozsvári theol. ifjuság ezt az értékileg megbecsülhetetlen könyvet kiadta, olvasása közben sokszor jutott eszembe az 57. lapon más dologra vonatkoztatott eme szép és találó mondat: „*Boldogok mi, a kik e helyen egy más hangot, magának az örök igazságnak hangját halljuk!*”

Benke István,

ev. ref. főgimn. tanár.

A „Magyar Remekírók” új sorozata. A magyar irodalom remekíróinak népszerűsítése; annak a sok drága kincsnek, a mely részint régi poros kodexekben, részint drága diszmvévekben szinte hozzáférhetetlenül hever a könyvtárakban és a könyves boltokban, — olesó, egyöntetű, izléses kiadásban való terjesztése, ez volt a célja a Franklin-Társu-

latnak, mikor alig két évvel ezelőtt megindította a Magyar Remekírók ötvenöt kötetes, gyűjteményes kiadását. Minden művelt nemzetnek többféle kiadásban is közkincsre régen nagy íróinak szellemi hagyatéka; bibliája kicsinek, nagyak, gazdagnak, szegénynek egyaránt, a mi értékeset és maradanót évszázadok során költői és írói a nemzet dicsőségére teremtettek. Csak a magyar nemzetnek nem volt ilyen gyűjteménye; pedig a nemzeti kultúrának ennél hatalmasabb tényezője el sem képzelhető. Épen ezért korszakos jelentőségű a Franklin-Társulat vállalkozása. A nemzet méltányolta is ezt a törekvést; és szerető lelkesedéssel támogatta a kiadó-társulat úttörő vállalkozását, amelynek ma immár ötödik öt kötetes sorozata jelent meg, bizonyosságul a magyar irodalom nagyságának és a nemzet önértékes művelődési készségének. Ez az új sorozat is, hűen a vállalat programjához, különböző korszakok nagy szellemeit foglalja össze, oly módon azonban, hogy mikor a gyűjtemény teljes lesz, az egyes írók időrendben illeszkednek bele az ötvenöt kötetbe. Az egész gyűjtemény 12., 26., 28., 43. és 48. kötetét adja az új sorozat.

A 26. kötet Vörösmarty munkáinak ötödik kötete. Gyulai Pál rendezte sajtó alá. Tartalma: a drámai költemények folytatása (Kincskeresők; Czillei és a Hunyadiak); Beszélyek és regék; és a Pályalombok.

A 43. kötet Arany János munkáinak harmadik kötete. Riedl Frigyes rendezte sajtó alá. A 27. ives vastag kötet a Toldi-trilógiát tartalmazza. Az új sorozatnak talán a legértékesebb kötete a 12. kötet, a mely Pázmány Péter válogatott munkáit illeszti be a Magyar Remekírók közé. A magyar prózát a XVII. század első felében, majdnem négy évtizedes irodalmi pályáján utol nem ért művészettel kezelte Pázmány Péter. Rengeteg irodalmi munkásságot fejtett ki a magyar prózában ez az első nagy mestere; de munkái kincses bányája drága foliásokban volt eltemetve. A Magyar Remekírók dicsősége, hogy e dus bányát megnyitotta újra a magyar művelődés számára. Ezt a Pázmány-kötetet Fraknoi Vilmos, erre leghivatottabb tudós történészünk, rendezte sajtó alá gyönyörű bevezetéssel, a mely klasszikus életírása Pázmány Péternek. A 28. kötet is igen értékes kötet az új sorozatnak. Bajza József válogatott munkáit tartalmazza. A kötetet Badics Ferenc rendezte sajtó alá és látta el bevezető tanulmányokkal. Ez a bevezetés gyönyörűen jellemzi azt a kort, Magyarország újjászületésének korát, a melyben Bajza három évtizeden át küzdött csüggedetlenül a vezetők sorában. A kötet mindazt magában foglalja, a mi Bajza munkáiból maradandó becsü. Megismerjük belőle egyaránt Bajzát a költőt, a kritikust, a történészt és esztetikust. A sorozat utolsó kötete a 48. kötet, Szigligeti Ede munkájának második kötete: legjobb Vigjátékai. Bayer József, aki ezt a kötetet sajtó alá rendezte, bevezetésül nagyértékű tanulmányban méltatja Szigliget, mint vigjátékíróst s megállapítja azt a helyet, amely Szigliget irodalmunk és művelődésünk történetében méltán megilleti. Öt kötetnyi remekművel és három értékes életrajzi tanulmánnyal gyarapítja ez a sorozat a Magyar Remekírók gyűjteményét. A kötetek kiállítása ugyanaz a mintaszerű, izléses, diszes kiállítás, a mely egyedül méltó köntöse remekíróinknak s amelynek nagy része van abban, hogy a nagy közönség annyi szeretettel karolta fel a Franklin-Társulat úttörő nagy vállalkozását. Az 55 kötetes teljes gyűjteménynek ára 220 kor. Megrendelhető bármely könyvkereskedés útján.

KÜLÖNFÉLÉK.

Bocskay emlékűnnepély Kolozsvárt. A kolozsvári földészek különböző egyesületei együtt rendezték e hó 23-án a Bocskay felkelés 300-os emlékűnnepét a monostori ev. ref. templomalap javára, a templom számára már megvásárolt telek gyönyörű kertjében. A szép programot, melynek kiemelkedő központját *Dr. Szádeczky Lajos* egyet. tanár gyönyörű emlékbeszéde képezte s a mely köré csoportosultak az énekkarok együttes hazafias dalok előadásából álló pontjai és földész ifjak lelkes, hazafias szavallatai; vagy 600 ember hallgatta végig, legnagyobb részben földészeink derék családjai. Résztvett a püspök ur családja, néhány lelkes és buzgó mágnás asszony s egy néhányan az intelligens középosztályból. Az ünnepély, melyet a földészek majálisa követett erkölcsileg és anyagilag egyaránt szépen sikerült, de nem hallgathatjuk el azt a szomorú benyomásunkat, hogy 10 esztendő megfigyelésünk ideje alatt még egyszer sem tapasztaltuk, hogy a kolozsvári 18 ezernyi reformátusság bármely ügy mellett lelkesen egy táborba állott volna. Nem, most sem, még egy új parokhia fundálásának nagy munkájában sem. Ez pedig igen, igen szomorú tünet. — A rendezés körül a fő érdem Irsay lelkészt, Tóth Tamás kántort és dr. Nyerges Zsigmond ügyvéd buzgó körü gondnokot illeti. Nagy fáradsággal, de derék munkát végeztek.

Pályázati hirdetmény. A kolozsvári m. kir. gazdasági tanintézet igazgatósága az 1904—1905. tanévben betöltendő

12 állami alapítványi ösztöndíjas (ingyenes) helyre ezennel pályázatot hirdet. Ezek a helyek a tanintézetbe belépő I-ső éves hallgatóknak vannak első sorban fenntartva és azokat az alapítványi értelmében kizárólag csak az erdélyvási megyékben (a tulajdonképeni erdélyi megyékben és a volt „kapcsolt részekben“ azaz a volt Kraszna-, Közép-Szolnok- és Zaránd-megyékben és Kővárvidéken) született, iskolai tanulmányait jó sikerrel végzett, vagyontalan ifjak nyerhetik el. Az ösztöndíj áll: teljes élelmi ellátásból és lakásból a tanintézeti konviktusban fűtéssel és világítással, ágyneművel és ezek mosatásával és betegség esetén ingyenes gyógykezelésből. A bélyegmentes folyamodványhoz melléklendő. 1. Iskolai bizonyítvány legalább 7 gymnasiumi, 7 reáliskolai osztály végzéséről vagy a kereskedelmi iskola (akadémia) végbizonyítványa. A kik több osztályt végeztek, vagy érettségi vizsgát tettek, előnyben részesülnek. A kik hat gymnasiumi, hat reál avagy hat polgári iskolát végeztek — utóbbi esetben valamennyi tantárgyból „jó“ osztályzattal — szintén folyamodhatnak ösztöndíjért. Ezek azonban csak abban az esetben számíthatnak ösztöndíjra, ha az október hó 1—8-ig tartó beiratás alkalmával az I. évesekre megállapított létszám — 40 — nagyobb előképzettséggel bírók által be nem töltetik. Ezért a hat polgári iskolai bizonyítvánnyal pályázók folyamodványai csak október hó 9 után tárgyalhatók és intézhetnek el. 2. Keresztelő levél a születési hely s betöltött 16 éves kor igazolására. 3. Szegénységi bizonyítvány (melyet a főszolgabíró, illetőleg városban a rendőrkapitány kell láttamozzon.) 4. Orvosi bizonyítvány az egészséges, ép testalkat és a himlő ellen való védoltás igazolására. 5. Szülői vagy gyámi nyilatkozat arról, hogy a folyamodó részére a szükséges és az első félévben körülbelül 90 koronára menő összes díjakat lefizetik és a folyamodó egyéb szükségleteiről (taneszközökről, ruházatról, szükség esetén tüzoltó zubbonyról) kellőleg gondoskodnak. A folyamodványban felsorolandók még: a folyamodó illetőségi helye, szüleinek állása, tartózkodási helye, testvéreinek száma és kora, továbbá, hogy árva-e vagy nem. A folyamodványokat a földmivelségi m. kir. Miniszter Ur Ó Nagyméltóságához czimezve, f. év július hó 15-éig, a m. kir. gazdasági tanintézet igazgatóságához — Kolozsvár — kell benyújtani. — A tanintézetbe felveendő hallgatók beiratkozási ideje október 1—8-ig tart. A tanintézeti „Értesítő“ megküldi az igazgatóság. Kolozsvár, 1904. május hó 10-én. Dr. Szentkirályi Ákos, igazgató.

Szászsebesi ev. ref. egyházközségnek egy kis harang beszerzési költségéhez, és egy urasztali tányér beszerzésére 600 koronát ajándékozott Benedek Károly alvinczi ref. lelkész, egyházmegyei főjegyző, aki évek óta ingyen végzi a beszolgáltatást és a szervezés fáradságos munkáját Szászsebesben.

A „felsőcsernátoni olvasó-, zene- és daley-let“ május 22-én az ev. ref. egyházkepeváltási alapjára szépen sikerült programos majális rendezett.

Köszönet nyilvánítás. A kolozsvári ev. ref. Szeretetház részére ujabban adományoztak: özv. Koréh Gergelyné urnó (Sz.-Údvarhely) 20 koronát, konfirmált ifjak adományaiból Kövér András erdővidéki esperes 2 K. 15 fillért, Kócsi Dániel vajai ref. lelkész 12 K. 38 fillért küldött. Lészay Ferenczné urnó 15 csomag turót, Báró Bánffy Ernő 3 zsák szemes paszulyt, Nagy György tanító (Szász-Ludvig) 1 sonkát és 1 sajtót. Fogadják a nemeszívű adományozók becses adományaikért a Szeretetház keblü tanácsa hálás köszönetét.

A szászsebesi ev. ref. templomra, a nemzetiségi áradattal élet-halálharcot vívó magyarság emez épülő bástyájára kegyes adományokat küldöttek, melyeket hálás köszönettel nyugtáz Benedek Károly administrator lelkész, egyhm. főjegyző:

(Folytatás). Szász József Alsófehérvármegye alispánjának gyűjtése: 15 k. 20 f., M. kir. Adóhivatal Beszterczén: 11 k., 30 f., Nagy Ferencz uradalmi vinczelér Választ: Kolozsmegye; 2 k., N. N. Rúszt 20 f., Nagybecskerek kir. törvényszék ivén: Zsiros Lajos, dr. Duka László, dr. Polgár Sándor, Polgár Mihály 30—30 f., Hóczellán István, Puskás Dezső 20—20 f., Gyulai Sándor 30 f., Kövér, Kiss János ügyvéd, N. N., Kiss György, Iszákovics Szvetázár, Keller József, Rápolthy Endre, Kolosi Ferencz, Szabó István 20—20 f. (össz. 3 k. 70 f.). M. kir. Pénzügyigazgatóság Budapest: Dr. Ajtay József, Hártig, Hammer Zoltán, dr. Varga 1—1 k., Rosta 20 f., Rómaúv Béla 40 fil., Bánn Dezső, N. N. 20—20 fil., Sch 60 fil., Nagy, V., Soljám 20—20 f., Vég 1 k. (össz. 7 k. 20 f.). Ifjabb és idősebb György János Belle: 2 k., Veres Irén Belle: 1 k., M. kir. Adóhivatal N. Szt.-Miklós: Grattó János, Tóth Béla 30—30 f., Szkutnitzsky József 20 fil., N. N. 30 fil., Menning Kristóf, N. N. 20—20 f. (össz. 1 k. 50 f.). Isépy Viktor Bpest: 2 k., M. kir. adóhivatal tisztikara Devecser: Horváth János 50 f., Elefánt Pál ellenőr, Stráner, Bánóczy István 40—40 f., Kirchner Emil 30 f., dr. N. ügyvéd 1 k. (össz. 3 k.). Nagy János Dicső-Szt.-Márton: 50 f., M. kir. pénzügyőri biztos ivén Brassó: Márk Pál 40 f., Dimény Károly 20 f., Héjja József 40 f., Rádes Já-

nos, Eröss Lajos 20—20 f., Schel József 1 k., Nagy Józsefné 20 f., Schiel György, Sándor Imre 40—40 f., Hüve Hugó 30 f., Gábor Imre 50 f., Miklós Ferencz 20 f., Veress Miklós 40 f., Szentkovits Márton 50 f., Nagy Mózes, Nágebusch Izidor, Keller Gyula, Bartos Sándor, N. N., Farkas György 40—40 f., Albert Mózes 30 f. Bancsa József 40 f. (összes 8 kor. 40 f.) IV. ker. pénzügyőri biztosság ivén, Budapest: Bély Attila 30 f. Csömla Jenő, Selmájer Dániel, Székely Gyula, Hertelendy Ferencz, Bata Béla, Öbendorf, Bárdy Nándor, Docsed Ferencz, Aigner András, Keller Károly, Zsemberi Miksa, K. N., Magocs György, Z. János, Borbély János, Bandáz György, Tóth István, Horváth István, Geardits Ernő, Igládi Kálmán, Szabó István, Berta Bálint, Köncs Kálmán, Rutai József, Bálint Gyula, Orosz József, Rókics Sándor 20—20 f., Borbás József 30 f., Lovász József, Németh József, Traub Sándor, Jávorszky, N., N. N., Zinémann János, N. György 20—20 f., Tatár József, Varga Sándor 50—50 f., Farnady Vincze 30 f.; M. kir. pénzügyőri szakasz 10. számú: Horka Károly 50 f., Csomor Péter 40 f., N. N., Kerekes Sándor 50—50 f., Tatár András 30 f., Hegedüs Lajos, Tóth Ferencz, Bárany Gábor, Kiss András 20—20 f. (összesen 12 kor.) Kaszap Lajos k. bíró és Nagy József ivén, Karancs: Saortay Sándor 1 kor., Kovács Sándor, Göcz Ágoston, Nagy Varga József, Kaszap Lajos h. bíró 40—40 f., Marosi József 20 f., Maki József 40 f., ifj. Mórincz József, ifj. Balog Ferencz 20—20 f., Kis Szabó József 40 f., Vajda Sándor, Király Ferencz, Dávid István, Kerekes Mihály, Ledő István 20—20 f., Kaszap Mózes 40 f., Csinos József 25 f., Kerekes Sándor, Béli József 10—10 f., Bálint Julia, Gáspárceks István 40—40 f., Kerekes József, Nagy József, Bocsai József, Pirkál Károly 20—20 f., ifj. Marosi Sándor 10 f., Krausz Gyula 20 f. Tóth János 1 k. (össz. 8 k. 75 f.) (Folyt. köv.)

HIVATALOS RÉSZ.

2434—1904. sz.

KÖRLEVÉL

mindenik ev. ref. kollegium méltóságos t. Előljáróságához.

Erdélyrészi ev. ref. főgimnáziumaink f. évi rendes érettségi vizsgálatainak szóbeli része a következő időkben fog megtartatni:

1. *Naggyenyeden*: június hó 22—25. napjain, dr. Szadeczky Gyula kolozsvári tud.-egyetemi ny. r. tanár, mint kormányképviselő jelenlétében, Zeyk Dániel főgondnok, akadályoztatása esetén Gáspár János gondnok aa. elnöklete alatt.

2. *Kolozsvárt*: június 27—29. napjain Nagy Gyula orsz. levéltárnok, mint kormányképviselő jelenlétében, br. Bánffy Ernő főgondnok, akadályoztatása esetén Szacsavay Sándor gondnok aa. elnöklete alatt.

3. *Marosvásárhelyen*: június hó 22—25. napjain dr. Illosvay Lajos budapesti műegyetemi ny. r. tanár, mint kormányképviselő jelenlétében, Désy Zoltán főgondnok, akadályoztatása esetén gróf Tholdalagi László főgondnok aa. elnöklete alatt.

4. *Szekelyudvarhelyen*: június hó 24—25. napjain dr. Kérészy Zoltán debreczeni ev. ref. főiskolai tanár, mint kormányképviselő jelenlétében, Gyárfás Endre főgondnok, akadályoztatása esetén dr. Bodolla Gábor gondnok aa. elnöklete alatt.

5. *Szászvároson*: június hó 27—28. napjain dr. Ferenczi Zoltán budapesti tud.-egyetemi könyvtárigazgató, mint kormányképviselő jelenlétében, Balogh József gondnok, akadályoztatása esetén Sárói Szabó Péter gondnok aa. elnöklete alatt.

6. *Zilahon*: június hó 28—30. napjain dr. Bartha Béla debreczeni ev. ref. jogakadémiai igazgató, mint kormányképviselő jelenlétében, Balássy Miklós gondnok, akadályoztatása esetén Biró Ferencz gondnok aa. elnöklete alatt.

7. *Sepsiszentgyörgyön*: június hó 27—28. napjain dr. Schilling Lajos kolozsvári tud.-egyetemi tanár, mint kormányképviselő jelenlétében, dr. Bodor Tivadar főgondnok, akadályoztatása esetében Ujjvárossy József főgondnok aa. elnöklete alatt.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától Kolozsvárt, 1904. május hó 24-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 556—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erd. ev. ref. egyházkerületben a gyulafehérvári egyházmegyébe kebelezett téri egyházközség papi állomására pályázat nyitattik.

Javadalom: díjlevél szerint az egyházközségtől kano-nika porczio jövedelmében, készpénzben, napszámban 373

kor. és 80 f. Állami kiegészítés 1600 koronáig 873 k. 09 fillér. A nyugalmazott lelkészek mellett szolgáló rendes lelkészek kárptolására kiutalt államsegélyből 500 kor. A papi lakás fölépítéséig lakás bérházban: 2 szoba, konyha, kamra, pincze, kert haszonélvezete.

Kötelessége az összes lelkészi teendőkn kívül a kántori teendők végzése és a tanulók vallásos oktatása heti 4 órán. E teendők teljesítéséért külön 136 kor. 54 f. díjazásban részesül.

Folyamodványok kellőleg fölszerelve 1904. évi június hó 20-ig nt. Elekes Viktor esperes aához (Gyulafehérvár) küldendők.

Kolozsvárt, 1904.

Dr. Bartók György, püspök.

553—1904. sz.

PÁLYÁZAT.

A szilágyszolnoki egyházmegyébe kebelezett *somlyó-ujlaki* egyházközségben a *kántor-tanítói* állomásra ezenel pályázat nyitattik.

Javadalma: egy szobából, konyha- és kamrából álló lakás, szép kiterjedésű kerttel, melynek egy része gyümölcsfával van beültetve. Az udvaron a legszükségesebb melléképületek.

A terményekből és canonica portióból álló fizetés becs-értéke 508 korona. A fizetésekiegészítési államsegély pedig 292 kor. és így az összes fizetés 800 korona.

Kötelessége: az összes tanítói es minden kántori teendők pontos végzése. Pályázati határidő 1904. június 19.

A tanítói oklevél és szolgálati bizonyítvánnyal felsze-relt pályázati kérvények ntü Viski Pál esperes urhoz küldendők Zoványra.

Kolozsvárt, 1904. május hó.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 131—1904.

PÁLYÁZAT

helyettes tanári állásokra.

A kolozsvári ev. ref. kollegium előljárósága pályázatot hirdet egy történelem-földrajzi és egy német-latinnyelvi helyettes tanári tanszékre. Mindkét állás évi javadalma 1600 kor. A megválasztandó helyettes tanárok egyszers-mind helyettes felügyelők is a benlakásban, melyért lakás, fűtés, világítás, takarítás mellett 300 kor. évi javadalom-ban részesülnek. Az alkalmazás 1904—1905. isk. évre terjed; az állás elfoglalandó augusztus végén (30-án).

Folyamodhatnak az állásokra ev. ref. vallásu, legalább szakvizsgálatot tett tanárjelöltek. A folyamodványhoz csatolandók: keresztlevél, egyetemi leczkekönyv, a szakvizsgálatról igazolvány.

A kollegium igazgatóságához czimzendő folyamodványok beadásának határideje 1904. június 25.

A kolozsvári ev. ref. kollegium előljáróságától.

Kolozsvár, 1904. május 19-én.

Becsek Lajos,
gondnok.

Tárkányi György,
előlj. jegyző.

130—1904. sz.

PÁLYÁZAT

segédtanári állásokra.

Az államilag segélyezett marosvásárhelyi ev. ref. kollegium előljárósága jövő 1904—1905. iskolai évben betöltendő két segédtanári állásra pályázatot hirdet.

Mindegyik állás 1200 kor. évi fizetéssel, ingyen étkezéssel, fűtéssel, világítással és kiszolgálással jár. Pályázhatnak olyan ev. ref. vallásu tanárjelöltek, kik a *magyar-latin*, illetve a *magyar-német* nyelvi szakcsoportból legalább alapvizsgát tettek. A tanításon kívül a megválasztott segédtanárok egyikének kötelessége leend az internatusban mint contra-senior, a konviktusban mint felügyelő; másikának az internatusban mint felügyelő, a konviktusban mint gazda a felügyeletet az előirt szabályok szerint gyakorolni. (Mindenkinek feltétlenül az internatusban benn kell laknia.)

Pályázni óhajtok felhivatnak, hogy vallásukat, képességeiket, esetleges eddigi szolgálataikat, védkötelezett-ségüket, testi épségüket igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványukat alulirt előljárósághoz czimezve a főgimnázium igazgatóságához f. évi július 31-ig adják be.

Az ev. ref. kollegium előljáróságának Marosvásárhelyt, 1904. április 29-én tartott üléséből.

Deák Lajos, gondnok.

Paál Gusztáv, e. jegyző.